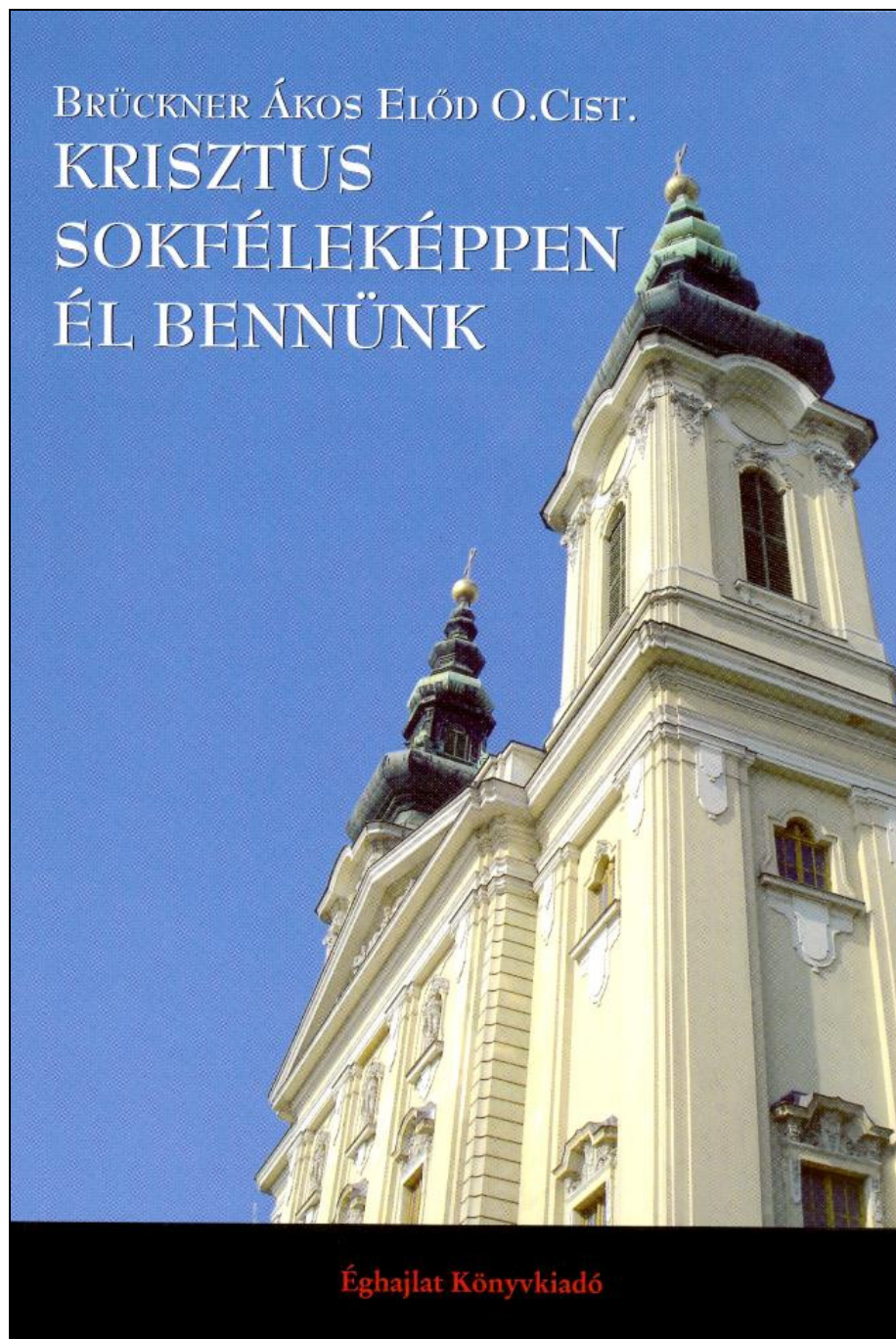

Brückner Ákos Előd

Krisztus sokféleképpen él bennünk

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyar nyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

**Szerző Brückner Ákos Előd O.Cist.
Krisztus sokféleképpen él bennünk**

Éghajlat Könyvkiadó 2008

Szerkesztette: K. Vladár Edit
Kötésterv és tipográfia Vermes Tibor

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 2008-ban jelent meg az Éghajlat Könyvkiadó gondozásában. Budapesten, az ISBN 978 963 9862 07 4 azonosítóval. Az elektronikus változat a szerző engedélyével készült. A könyvet lekipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más jog a szerzőé.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Előszó.....	4
Az ember mindig istenkereső volt	5
Imádkozni, tanulni és dolgozni	12
Ahol a bűn, ott a kegyelem is.....	25
A szeretet megváltoztat és összetart	45
Nagy kegyelem, ha gyógyítani lehet.....	57

Előszó

Őszinte örömmel nyújtom át az olvasónak rendtársam, Brückner Ákos Előd O. Cist. könyvét. Hiszem, hogy a mai világban az őszinte szónak, a tiszta beszédnek, nemcsak hiánya, de nagy ereje is van. Az idén 75. esztendőös Brückner atya, Szentimreváros plébánosa egész életútjával ezt példázta, s emellett tesz hitet ebben a könyvben is.

Sokak által közismert, hogy a ciszterciek életszentsége az *ora et labora* elhivatottságára épül. S valóban: elődeink imádkozni és dolgozni tanítottak, ezért jöttek már a XII. században Magyarországra, és aligha kétséges, ez lehet a legfontosabb iránytű mai világunkban is. A vállalás azonban soha sem könnyű, a hit felé fordulás, Jézus követése, minden korban megpróbáltatásokkal teljes, hiszen maga a Megváltó is ezt tanítja nekünk.

Az a felismerés tehát, ami ennek könyvnek címében is rejlik, hogy Krisztus sokféleképpen él bennünk, örökérvényű, melyet elődeinktől kaptunk, de ma a legfontosabbak egyike, mert a tanítás egyetemességében keresi az ember útját, és jelöli ki azok feladatát, akik hivatásukból fakadóan útravalót adhatnak. Szent Bernát szavait felidézve: „*Taníts gyengéden, bölcsen és bátran szeretni*”. Ennek szellemisége hatja át ezt az interjúkötetet is, Isten ígését hirdetve, jóakaratóan, minden emberhez szólva.

2008. Szent Imre-nap vigíliáján,

Dr. Zakar Ferenc Polikárp O. Cist. zirci főapát

Az ember mindig istenkereső volt

KLP:¹ Azt a mottót választanám, amit egyben a könyv címének is szánok, hogy „Krisztus sokféleképpen él bennünk.” Mit jelent a mai ember számára ez a tizenkettedik századi, ciszterci lelki írótól származó mondat?

BÁE: Nagyon jól jön ez a mondat, vagy inkább a tartalma ebben a pluralista világban, ahol az ember szabadsága, önállósága, egyszerűsége, egyszóval az individuuma túl nagy hangsúlyt kap, és így megbonthatja a közösség egységét. Egy individualista társadalomban jó azt látni, hogy Krisztus jelen van mindenfajta, ilyen-olyan adottságú emberben, Krisztus az, aki összeköt, és Isten szétszórt gyermekeit összegyűjti. Az Egyház mindig az adott kor legnehezebb problémájára válaszolva fogalmazta meg tanítását és hittételeit. A II. Vatikáni Zsinat arra válaszolt, hogy mi a közösség jelentősége az emberiség számára, és hogy mennyire közösségi jellegű az Egyház. Nem a kollektíva, nem egy brigád, nem egy kényszerű, anonim összetömörítés való az embernek, hanem az a fajta közösség, amelyben mindenki személyesen is számít. Az ember a maga egyszerűségében olyan kincs, hogy Isten rajta át is szól. Ugyanakkor megőrizve sajátos, egyedi valóját mindegyikünk egy nagy családba, közösségbe is tud integrálódni. A mondat nagyon találó, és idevág. Hadd idézzem a lelki író mottójára egy magyar költő versét, amely egy kedves lelki gyakorlatos örökségem:

*Hosszú a virágfüzér,
kéztől kézig ér,
valamennyi kézen át
kezdettől végig ér.*

*Átlépünk a hegyen,
fogjátok a füzért
mindkét hegyoldalon.*

*Lejtünk a tengeren,
fogjátok a füzért
mindkét partoldalon.*

*Szállunk az égen át
a csillagok között,
hosszú a virágfüzér,
kéztől kézig ér,
valamennyi kézen át
kezdettől végig ér.*

(Weöres Sándor)

KLP: Sok olyan ember él manapság, aki azt mondja, igen, ő hisz Istenben, az isteni igazságban, de ezt a maga módján teszi.

BÁE: Jóindulatúan ezt a mai közhelyet, „hogyan a maga módján”, még jól is lehetne érteni. Például ilyenfajta nagyvonalúsággal próbálták a dúsgazdag posztókereskedő fia, Szent Ferenc és társai – egy bizonyos szempontból a maihoz hasonló, jövőt kereső korban – összegyűjteni

¹ A kötet szereplői: Brückner Ákos Előd (= BÁE), Kovács Lajos Péter (= KLP).

és gondozni a szegényeket, az ínségeseket. Még korábban Szent Bernáték, a ciszterciek alakították ki a munkás testvérek intézményét. Náluk, az akkori Franciaországban ez nagyon sok embernek jelentett lelki és fizikai egzisztenciát. A szerzetes kóruspáterek, a zsolozsmázó atyák mellett volt az inkább a gazdasági életet szolgáló munkás testvérek köre, akik szintén ugyanabban a monostorban laktak, noha külön szakaszban. A másik oldal értékeit is észrevenni és elismerni, ez innen is eredhet. Napjainkban azért jelentős ez a szemlélet, mert az emberek közösségi betagolódását segíti elő.

KLP: Tulajdonképpen azt akartam megfogalmazni az előző kérdésemben, hogyan viszonyul az egyház azokhoz az emberekhez, akik azt vallják, hogy ők hisznek Istenben, de az egyház segítségét ehhez nem igénylik.

BÁE: XVI. Benedek pápa a reményről szóló *Spe salvi* körlevelében remekül elemzi, hogyan ingott meg a középkori egységben és örökkévalóságban való gondolkodás és ezzel együtt a remény nagy távlata. Ekkor irányult minden figyelem egyoldalúan a közvetlen tapasztalásra, az emberszabású haladás túlhangsúlyozására. A titok iránti érzék, a nemcsak racionálisan követhető iránti érzékenység lassacskán meggyengült. Mégis az ember a benne élő „gyógyíthatatlan” vallási igényével újra meg újra keresi az Istent, de már nem szívesen igazodik máshoz, közösséghez, rendhez. Könnyen lehet, hogy egyfajta magán-vallást akart kialakítani. A Szentatya nagyon hangsúlyozza, hogy nincs üdvegoizmus. Nem lehet önkényesen berendezkedni egy magunkra szabott vallásban, mert ez egyrészt bizonyára nem igazodik a teljes igazsághoz, másrészt nem boldogít, nem ad erőt, mert önössége túlhangsúlyozásával nem adja át magát Isten sajátos ajándékainak. Istent ugyan nem tagadja, de a személyes közénk-hajlását nem veszi komolyan. Olyan Isten-képpel hitegeti önmagát, amely nem kell, hogy áthassa az életét, csupán elvi biztonsági fogódzó pont marad.

Többféle ilyen nézet van. Például a deizmus, amely azt mondja, hogy Isten ugyan létezik, de a teremtés után magára hagyta a világot. Ilyen az agnoszticizmus, amely szerint Istent nem is lehet igazán megragadni, mert nem tudjuk Őt fölényesen megtapasztalni, mint mondjuk a moszatot a mikroszkóp lencséje alatt. Sok ilyen filozófiai áramlat létezik, ami elősegíti az efféle mentsvár-vallást, hogy Istent azért mégsem merem tagadni, jól tudok imádkozni a templomban, amikor egyedül vagyok, de a mise már zavar, mert ott mások is vannak. Ebben a látásmódban az Isten szentségi segítségei, az ő közösségbe vonó, és bennünket a saját erőnkön túlemelő áldásai, kegyelmei nehezen jönnek át. Az ilyen ember nem él a szentségekből, nem jár rendszeresen szentmisére, tehát a Krisztustól ránk örökített, benne mindent összefogó liturgiába nem adja át magát. Az egyszeri kereszttvízzel való leöntés óta nem igen hagyja kibontakozni magában az Istenben való élet hatását. Szent Pál apostol szavával „ezért gyöngék és betegek köztetek sokan, többen pedig holtak”, mert nem élnek vagy nem élnek helyesen, méltóan Krisztus legsajátosabb ajándékával, önjándékozásával. Megrázó arra gondolni, hogy a népek Apostola az, aki az 1. Korinthusi levél 11. fejezetében először írja le az Eucharisztia létesítésének pontos történetét, még az evangéliumi híradások előtt. Ihletett szavaiból érződik, hogy mennyire szívügye a maga eredetiségében felkínálni Jézus éltetni akaró eucharisztikus ajándékát. Az Egyház a töretlen tanításával és gyakorlatával, a hitelesen élő hívei, szentjei példájával, olykor a biztatásával is fölkinálja az egyéni vallásgyakorló testvérek számára hitünk ajándékait, de erőszakosan, zaklatóan, kapcsolt áruként nem diktálja rájuk.

KLP: Mi okozza vajon, hogy az emberi élet egzisztenciális kiteljesedése, az életlehetőségek kitágulása, magyarán a jólét, az Istentől való elfordulást, vagy inkább elidegenedést eredményezi?

BÁE: Nyilvánvalóan fájdalmas „elfejlődés” az, ha az ember az egzisztenciális kiteljesedését csupán az anyagi jólététől várja. Az ember alapvetően individuális és közösségi lény egyszerre. Sorsa, jövője függ attól, hogy tud-e osztozkodni, az élet feltételeit jelentő javakat igazságosan megosztani társaival. Közismert, hogy az állatok fiókái megszületésük után

sokkal önállóbbak, életképesebbek, mint az ember gyermeke, aki sokáig rá van utalva a felnőtt segítségre ahhoz, hogy egyáltalán életben maradjon. Mindenképpen egymásra vagyunk utalva. Az a Maugli-szerű gyerek, akiről azt olvastam, hogy a második világháborúban a japán harcok alatt veszett el az őserdőben, elvadult, állati életet élt, és amikor megtalálták hosszú évek múlva, képtelen volt visszailleszkedni az emberi közösségbe. Teréz anya nővérei közé vitték, de még ott is csak néhány emberi gesztust volt képes megtanulni. Nagyon hamar meghalt, mert képtelen volt alkalmazkodni. Az ember nem élhet csupán önmagáért, vagyonáért, egyéni egzisztenciájáért, de az sem jó, ha a közösség, vagy pláne a tömeg lenyeli. A huszadik század két nagy ideológiai örülete, a kizárólag individuális gondolkodás ill. kizárólagos kollektív gondolkodás csődöt mondott. Az egyik már nyilvánvalóan, de a másiktól is bebizonyosodott, hogy nem az ember mértéke az egyéni lehetőségek végletekig vitt hajszolása. Ez mértéktelen, kíméletlen harácsolást eredményez, aminek során egyesek korlátlan lehetőségekhez jutnak, a többség osztályrésze viszont az elszegényedés, az ínség, a leküzdhetetlen betegség, egyszóval az emberi ellehetetlenülés. Nyilvánvaló, hogy a végletekig elkeseredett, a társai által igazságtalanul kifosztott ember nehezen tudja elfogadni a mindnyájunk Mennyei Atyjához tartozását, ezért idegenedik el Istentől. Ugyanakkor, aki durva önzésben él, még inkább menekül Istentől, nem szeretne szembesülni Vele, inkább agyonhallgatja vagy megtagadja az Urat. Az anyagiak habzsolása elidegeníti az embert önmagától is, s a lekezelt, kifosztott embertársaitól is.

KLP: Jól gondolom-e, hogy a materializmusnak az az ága, amelyik az embert nem a szellemi oldalról, hanem csupán anyagi vonatkozásban célozza meg, nagyon veszélyes.

BÁE: A materializmus mindenképpen embertelen, mert megtagadjuk benne az emberi mivoltunkat. Szellemi igényeinket csak az anyagi mivolt valamilyen leparlódásának tekintjük. Manapság nagyon szívesen hangsúlyozzuk, hogy az ősi bibliai nyelvben, az Ószövetségben a test-lélek összefüggés az ember teljes személyi egységét jelentette. A test és lélek külön kezelése hellenista elgondolás, romlás az eredetihez képest.

KLP: Lehetséges, hogy az ember teste jólétre jutott, a lelke pedig ebben az előbb idézett őserdőben bolyong.

BÁE: Erre szokták idézni mostanában egy afrikai törzs anekdotáját, hogy amikor egyszer a fehér emberrel tartottak valahová, és a vezető túlzott tempót diktált, az afrikaiak egyszer csak leültek. A vezető kérdezte, hogy miért nem mennek tovább, mire azt válaszolták, hogy meg kell várnunk, amíg a lelkünk utolér bennünket.

KLP: A lelkünk bevárása persze úgy is értelmezhető, hogy Istennel találkozunk.

BÁE: Igen, az ember önmagában való egysége, békéje egészen alapvetően összefügg az abszolút Istennel való kapcsolatával, ráfigyelésével. Szent Ágoston óta tudjuk, hogy a lelkünk szünet nélkül sóvárog Isten után vagy jobb esetben vonzódik hozzá. Istent tehát keresnünk kell. Már a vértesszőlősi ősember kultúrájában úgy temetkeztek, úgy helyezték el a halott eszközeit, hogy az kultikus elrendezésre utal: pl. „keletelték” a koponyákat. A tájolás egy fajta létező hitre utal. Kelet a napfelkelte iránya, minden emberhez méltó gondolkodásban a megfrissülésnek, a megújulásnak a jelképe. Nekünk, keresztényeknek Krisztus feltámadására utaló jel. Ezért építették úgy a középkori templomokat, hogy a szentélyük Kelet felé nézzen, hogy pl. Veleméren a templom névadójának napján a szűk ablakon besugárzó hajnali fény éppen az oltár közepére essen.

Az ember mindig istenkereső volt. Ha nem Istent keresi, akkor valamilyen istenpótléket, valamit, ami önmagán túlmutat. Az anyagi jólét, az élvezetvágy, vagy egy szertelen hatalmi ösztön kielétele nem teszi boldoggá az embert, mert az tulajdonképpen bálványimádás. Csak a lelki éhséget-szomjúságot fokozza.

KLP: Elképzelhető-e, hogy az Istennel való találkozás hiánya eredményezte az Istenről való lemondást?

BÁE: Valóban, a vallásos hithez fontos a megtapasztalás, az Isten-élmény. A nem régen nálunk járt kiváló jezsuita, Szentmártoni Mihály az ember lelki kibontakozásáról írt remek könyvében, „Istenkeresésünk útjai” c. írásában a bevezetés utáni első fejezetet éppen ennek a kérdésnek szenteli. Kortársaimmal együtt nekem is nagy élményem volt André Frossard könyve: „Isten létezik, találkoztam Vele”. A 20. századi újságíró, aki hatalmi pozícióban lévő ateista körből származott, megtérése után egyik leghitvallóbb tolmácsolója lett az Isten és az Egyház témának. A tanúk hosszú sora bizonyítja azt, hogy milyen fontos az Istennel való találkozás, akár az abszolút értékeken: az igaz, jó, szép, szenten át, akár valamilyen személyes, szeretetből fakadó érintés révén, akár Istennek az egyénre szabott, ötletes, váratlan gesztusa nyomán.

Amíg az ember nem ragadja meg az Istent, addig nyugtalan. A tanúságtevők hosszú sora – köztük számos konvertita – bizonyíthatja ezt. Nálunk is kiadott az Ecclesia annak idején egy kétkötetes művet az Istenhez megtértekről, igen neves személyek szerepelnek benne. Most olvastam dr. Csókay András könyvét, meghökkentő vallomás. Abszolút szókimondóan jellemzi önmagát, egy olyan, most már igazán nagyhírű orvos, aki a legsúlyosabb koponyasérülteket is nagy százalékban meg tudja menteni a módszerével. Ő tudja magáról, hogy valaha a családjában vallásos neveltetést kapott. És akkor belesodródott egy egész másfajta életbe, pedig már a felesége is vigyázott rá. Egy megrázó megtérés-élmény változtatta meg dr. Csókay Andrást, rácsodálkozott a Thököly úti templom hatalmas Krisztus-keresztjére, ami visszahozta a gyerekkori emlékeket, és felszínre hozta az Isten utáni állandó, rejtett sóvárgását. Így talált rá újra Istenre. Szentmártoni Mihály az említett könyvében ezt a folyamatot, hogy miként jut az ember egy mélyebb, misztikusabb egységbe Istennel az aszkézis útján, szintén kiválóan írja le. Hogyan is tudunk igazán emberré válni? – erre a keresztény nevelés ad választ. Ezért érdemes a keresztény nevelés irodalmát, módszereit, gyakorlatát tanulmányozni.

KLP: Mennyire van jelen az istenkeresés a mai emberekben, milyen látható és láthatatlan jeleit lehet tapasztalni?

BÁE: Ha a felszint tekintjük, és látjuk a metrólépcsőn, a plázákban és más ilyen helyeken a kiüresedett, kiégett arcokat, az elhízott, közönyös, mindenén átlépő embereket, inkább az Istenre találás hiányát látjuk elsősorban. Ez a magatartás azt mutatja, hogy nagyon hiányzik számukra az igazodási pont. Elszabadultak az őket szerető, a gondolkodásukat segítő Istentől. Ez a „majd én megmutatom”-magatartás. Szörnyű példáit tudnám felsorolni: örökösödési- és válási perek valóságos háborúit, családi és üzleti viszályok sötét krimijeit, és még tovább. Ezek mind arra vezethetők vissza legvégső gyökerekben, hogy nincs bennünk sem türelem, sem egy kevés nagylelkűség egymás iránt, mert elvesztettük az alap-igazodási mértéket.

Sokan úgy jönnek el a plébániára, mivel temetést akarnak kérni, házasodni akarnak, vagy a gyermeket megkereszteltetni, hogy alig van keresztény élményük. Jó szándékkal jönnek, valamit keresnek, vagy valamilyen családi elvárásnak akarnak eleget tenni, de alig értik a Krisztus-követés világát, alig találkoztak annak erejével, örömeivel. Számukra nyílt meg a katekumenátus lehetősége. Ha valaki felnőttként akar megkeresztelkedni, akkor nem oktatjuk ki, nem tömjük tele brosrákkal, hanem bevonjuk egy közösségbe. Egy befogadó csoport várja őket, általában hat-nyolc főből áll, fiatalok, idősebbek, akár olyanok is, akik egy ilyen katekumenátuson át már megtértek. Az érdeklődők itt minden kérdésüket föltehetik, választ is kapnak rá, és kialakul egy egymást segítő csoportszellem. Így jutunk el, hogy úgy mondjam, a járda széléről először a küszöbig, aztán egyre beljebb. És így két munkaév alatt oda érkezünk, hogy nagyszombat éjszakáján, méltó módon megkeresztelkedett és bérmálkozott a csoport, és ők azóta gyakorló tagjai lettek a keresztény közösségnek. Aki átveszi ezt az életformát, és nem csak egy általános elvi Hiszekegyet tanul meg, hanem ténylegesen vállalja annak tartalmát és az ajándékait, annak gyökeresen megváltozik az életvitele. Vannak olyan példaim is, hogy a társaink egyszerűen meggyógyulnak attól, hogy

keresztények lesznek. Van a közösségben egy olyan ember, aki tudja magáról, hogy milyen súlyos, ideg-elmebeli problémákat örökölt, annyira, hogy gyámság alatt van. Az orvosai és a környezete nem győznek csodálkozni rajta, milyen ép emberré vált, szép verseket ír, már közel sem olyan zaklatottakat, mint azelőtt, és teljes életet él a közösségünkben. A minap egyik segítőtársunknak azt mondta: „Nézd meg, már tudok mosolyogni”. A betegsége nem szűnt meg, de a tünetei jelentősen mérséklődtek, visszahúzódtak.

KLP: Az Istennel való találkozás rendes ideje mégis a gyermekkor. Lehet-e tapasztalni, hogy ezt valamiképpen felismerik az emberek?

BÁE: A magyar népben a keresztség méltósága és a keresztszülőség szerepe nagyon mélyen él. Aki nem fürészkel ki minden mestergerendát, és nem vág ki minden gyümölcsfát, az tudja, hogy ez milyen fontos. Ma is népünk nagy százaléka kereszttelteti meg a gyermekét. A gyermek Istennel való találkozásában nagy szerepe van a hívő anyának és a hívő apának, úgyszólván már a fogantatástól kezdve. Nagyon érdekes II. János Pál pápának az észrevétele, hogy Isten benső titkát, az Isten szentháromságos voltát elsőként Mária tudhatta meg, a Szentlélektől való foganása révén. Mária ebben a túláradó örömben és az isteni megbízatás tudatában elment a nagynénjének segíteni, és Isten nagy tetteit ők ketten kölcsönösen megvallottak. Hitünk biztos tanítása, hogy az első Istennek való elköteleződés a keresztséggel pecsételődik meg, ami személyre szól és egy életen át tart, sőt, már az örök élet csíráját ülteti el bennünk. A megkeresztelt ember egyben a krisztusi közösség tagja lesz, és ekkor oldódik fel az eredendő bűn átka alól.

KLP: Ennek a feltétele a család, a családi közösség vállalása, a gyermekek vállalása és keresztény szellemben való nevelése. Atyának milyen tapasztalatai vannak?

BÁE: Szívesen mondom el, hogy apám és anyám egy emerkánás bálban ismerkedtek meg. Az Emerikána egy ciszterci alapítású keresztény diákszövetség volt. Klebelsberg Kunó akkori kultuszminiszter támogatását is nagyban élvezte. A megismerkedésük emléke meg is maradt a családjunkban, meg is szoktuk ünnepelni. Édesanyám Sacré Coeur-növendék volt, és a találkozásuk tulajdonképpen Prohászka Ottokár jegyében fogant. Az ő, hogy úgy mondjam, kegyelmi jelenléte segítette elő az egymásra találásukat, mert apám az első közös táncuk közben a nagy püspököt idézte. Annál is inkább, mert ő Prohászka nagy tisztelője volt, és részt vett azon az Egyetemi templom-béli prédikáción, ahol Prohászka halálosan rosszul lett. Olyan nagy hatást tett rá, amit látott, hogy le is írta, és később elküldte a székesfehérvári Prohászka Emlékbizottságnak.

Ő egyébként hangmérnök volt, az ország első hangmérnökeinek egyike, egy filmgyárban dolgozott. Az akkori technikával rákasírozta egy fémlemezre a vallomását anyámnak, és elküldte Aradra, ahol édesanyám élt a szüleivel. Ez a lemez a mai napig megmaradt, és jóval a háború után sikerült nekünk hetünknek olyan gramofon-lejátszót találnunk, amin ezt a lemezt meglepetésükre le tudtuk játszani. Heten vagyunk testvérek. Számunkra ez nagyon fontos, sorsot meghatározó, sőt kegyelmi, ajándék. Édesanyánk mindegyikünk születését egy profetikus megjelöléssel látta el. Én szombaton születtem, és Mária lovagja lettem. A keresztségem Szent László napjára esett, három nappal a születésem után, ami viszont Keresztelő Szent János napjára esett, édesapám névnapjára. Ezek tehát nagyon szép ómenek az életemben.

KLP: Hol élt a család?

BÁE: Ugyanott, ahol egyik-másik testvérem most is él, az Ulászló utca és a Vincellér utca sarkán. A ház még be sem volt vakolva, amikor a szüleim oda beköltözhetek, az aradi nagypapa segítségével és anyagi támogatásával. Apám egyszerű családból származott, az ő apja és anyja is bevándorlónak számítottak. A nagypapa vendéglős volt, a nagymama nagyon szigorú erkölcsi rendet tartott az üzletben, ami a Kecskeméti utca 6. szám alatt volt. Édesapámat nagyon megfogta a kispapok szomszédból áthangzó éneke, közelsége. A bátyja, aki tíz évvel volt nála idősebb, Brückner József rektor-kanonok, később hivatása áldozatává

vált. Ő volt egyébként mindannyiunk keresztapja is, és a Gondviselés csodás játékeként, tanította édesanyámat a Sacré Coeurben, nem is sejtve, hogy később ő a sógornője lesz.

KLP: Milyen érdekes egybeesés, hogy a Szent Imre városi ciszterci hagyományok – és most a huszadik századról beszélek –, éppen egy vendéglőhöz köthetők, ami az én irodám melletti házban volt.

BÁE: Szondi Lipót szerint a tűzzel vagy a sebességgel, közlekedéssel foglalkozó emberek gyermekeiből százalékosan nézve gyakrabban lesznek papok, mert a sebesség és a tűz egy tisztességes pap életét kell, hogy jellemezze. A tűz természetesen nem valami kályhatüzet jelent, hanem a Szentlélek tüzét, a sebesség, pedig nem valami céltalan rohangászást, hanem az Isten lendületét jelzi. Anyám mindenestre nap, mint nap imádkozott értem. Halála után kihullott a misszáléjából a kis cédula, amelyen láthattam, hogy azért fohászokodott, hogy elsőszülött fia pap legyen, illetve, hogy jó pap legyen.

KLP: Milyen volt a család vallási élete? Hová jártak templomba?

BÁE: Ide, a Szent Imrébe. Keresztelni a józsefvárosi templomban kereszteltek, a klinikák mellett, ahogy ez mindjárt a születés utáni napokban szokás volt, de már elsőáldozó itt voltam, a Szent Imrében. A kiválóan szervező dr. Kalmár Ödön volt a miséző papunk, Alpár Lucián pedig az első gyóntatóm, egy igen szentéletű, zirci származású pap. Ebben a templomban bérmált Mindszenty bíboros 1946. május 25-én. Ide jártunk tehát, vagy pedig a háború alatt, a bombázások idején az Ulászló utcai kis kápolnába.

KLP: Elég különös hely ez az Ulászló utcai kápolna.

BÁE: A Slachta-nővérek hagyatéka, idősek háza volt. Szerettük a kápolnáját, akkoriban a félemeleti sarokszobát rendezték be istentiszteleti célra. A családjunk vallásos volt, de nem kihívóan. Azért nálunk is volt egy, hogy úgy mondjam, megtérési fordulat, amikor a szüleim napi templomjárókká váltak. Az egyik öcsém egy nyár végén elkezdett rengeteg vizet kívánni, és kiderült, hogy cukorbeteg. Abban az időben egész más eszközök álltak rendelkezésre, még nem ismerték elég jól a diabétesz igazi természetét, úgyhogy nagyon izgalmas napokat éltünk át, nagyon sok rosszulletet kellett az öcsémnek elszenvednie, és persze vele együtt nekünk is. Ebben a próbatételben a szüleim rendszeres, napi szentmisére járókká váltak. Amikor viszont a nagytemplomba jöttek misére, apám elmondta anyámnak az aznapi óravázlatát, vagy valami műszaki problémát, mert a Kandóban tanított, anyám pedig hazajövet a nevelési problémákról és egyéb családot érintő ügyekről számolt be. Ilyen módon hasznosan telt el számukra az a kétszer tíz perc misére jövet-menet. Apám több műszaki könyvet is írt, anyám volt a gépiró kisasszonya.

KLP: A gyerekek is követték ezt a gyakorlatot?

BÁE: Biztos, hogy vasárnap együtt mentünk a templomba. A mise arra való, hogy Istent megdicsőítsük, erőt merítsünk, és egymással találkozzunk. Mindnyájan vallásos környezetben nőttünk föl. Amikor az iskolákat államosították, akkor is mindig voltak a hitben támogató kis csoportjaink, közösségeink, jóakaró, hitre készítető segítők.

KLP: Az előbb beszéltünk az Istennel való első találkozásról. Plébános úrnak volt ilyen élménye?

BÁE: Ahogyan említettem, az első áldozás mély nyomot hagyott bennem. A szüleim úgy rendezték meg, hogy az a nap nagyon emlékezetes legyen. Kaptam egy, az akkori gondolkodási mód nyelvén fogalmazott érdekes könyvet, ami mesés formában jellemezte a kegyelmi életet. Úgy emlékszem, hogy az egész család készült erre a napra, és mindnyájan boldogok voltunk.

A cserkész élet nagy élményforrás és formáló erő volt és maradt a számomra. Emlékszem, 1946-ban indián napot tartottunk úgy, hogy alattunk, a kismaros-nagymarosi országúton szovjet teherautók száguldoztak, a katonák fél fákat tördeltek ki, és a letépett ágakról ették a cseresznyét. Mi egy forrás fölötti katlanban táboroztunk, és ebéd után, este nyolcig lehattunk szál egyedül a tábor feletti erdőben. Ez szép Isten-élményt jelentett nekem,

egyben a teremtett természetre is rácsodálkozhattam. Talán még meg is van valahol a füzet, amibe leírtam, milyen élményeim voltak, milyen állatokat láttam.

Egy másik emlék, hogy közvetlenül a háború befejezése után, amikor már elmerészkedhettünk a templomig, ott ministráltam, és a repeszekről fölszaggatott zöld lépcsőn térdeltem, magasan a fejem fölött. A kitört ablakokon zúgott be a szél, és csapkodta az üres ablakkereteket, minden elszabadult a maga rendjétől, s akkor, ebben a jéghideg, fényes, kora tavaszi szolgálatban úgy éreztem, hogy „Uram, jó nekünk itt lennünk”.

Imádkozni, tanulni és dolgozni

KLP: Kisgyermekként végigélte a Szent Imre város épülését...

BÁE: A Szent Imre évet nem, mert '33-ban születtem, így azt is csak elbeszélésekből tudom, hogy a Körtéren, a Szent Imre szobor avatásakor itt volt Roncalli bíboros, a későbbi XXIII. János pápa kezdő vatikáni diplomataként. A templom építésére viszont jól emlékszem. Ma is előttem van, hogyan emelkedtek a falak. A Gellért hegy talajvizeit agyagcsöveken vezették el a Feneketlen tóba. Ez nagyon érdekes volt egy ötéves gyereknek. A szükségkáporna, amit aztán '38-ban lebontottak, alapjaiban a plébániakertben még mindig megvan.

A szellemi épülés momentumaira is emlékszem, a Bocskai úti iskola igazgatója, Magyar István, aki az újmisémen is ott volt, igazán magyar és keresztény szellemű ember volt, róla és az egész iskolai neveltetésemről igen jó emlékeim vannak.

KLP: A Szent Imre város betelepülése igazán érdekes közösségeket hozott létre a harmincas években.

BÁE: Én úgy tudom, hogy az 1800-as évek végén, az 1900-as évek elején már sok olyan épület megépült, például a Műgyetem, ami ma a kerület jellegzetessége. Egyetemi tanárok, mérnökök, orvosok, tehát az intelligencia telepedett ide. A mai napig itt él az országban a legtöbb művész. Ha jól tudom, ezeröttszáz művészettel foglalkozó ember él ebben a kerületben, több mint bárhol másutt.

KLP: Ez a plébánia területe?

BÁE: Nem, az egész kerületre mondom. A kilencvenes években próbáltam közülük többeket is meghívogatni, összegyűjtögetni, de ez nem volt tartós. Annak viszont nagyon örülök, hogy Molnár C. Pál leszármazottai havonta rendeznek egy művésztalálkozót a műteremben, tehát vannak próbálkozások a kerület művészvilágának összefogására. A búcsú olyan alkalom, amikor szeretjük meghívni egy szerény fogadásra azokat, akik velünk jót tesznek, vagy valamiképpen hozzánk tartoznak.

Itt lakik, csaknem velünk szemben Makovecz Imre, akivel személyes barátságban is vagyunk. Hozzánk tartozik dr. Valter Ilona, aki a ciszterci régészet első embere hazánkban, aki Belpátfalvát kutatta, és nem olyan nagyon régen az első magyarországi ciszterci monostor templomát kiásta. Ez Bátaszéken van, a Cikádornak nevezett egykori település folytatásában. Olyan szépen rendbe hozták, hogy látogatható, és jól el lehet képzelni, milyen volt eredeti állapotában.

KLP: Igen korán megtelepült Magyarországon a ciszterci rend.

BÁE: A szerzetesi életünk kezdetét, helyét a névadó Cistercium, Citeaux jellegzi meg Burgundiában. 1098-ra tesszük a kezdeteket. A bencés rendből egyik reform közössége Molesmes-i Szt. Róbert vezetésével új monostort alapított egy nedves, náddal borított helyen. Egyesek szerint a Citeaux kifejezés az ófranciás cistels, „nadas” szóból ered. Az anyamonostort további alapítások követték, többek között Clairvaux-ban is, aminek Szent Bernát lett az első apátja 1113-ban. Magyarországon a rend 1142-ben telepedett meg a már említett Cikádor településen, és főként III. Béla király jóvoltából erősödött meg. A cikádori apátság a heiligenkreuz-i létesítmény hasonmása.

Szent Benedek reguláját követjük. A ciszterciek a Regula eredeti szelleméhez, gyakorlatához igyekeztek visszatérni. Így fogalmaztak: „Ora, labora et studia”. A rend alkotmányának mondhatjuk a Carta Caritatis-t, ami az angol Harding Szent Istvántól származik. Minden testvéri együttélés bölcs szabályzata és minden jófajta demokrácia ősi megfogalmazása. Tökéletes centralizáció, de kiegyensúlyozó erőket beépítve. Röviden így hangzik: „Una caritate”, azaz egy szeretetben, egy Szentlélekben, „Una regula”, egy szabályzat szerint, ugyanakkor hasonló életmódot folytatva („similibusque vivamus

moribus”). Minden monostor önálló volt, de ugyanabban a szellemben működött. Ezt annakidején úgy tudták realizálni, hogy évenként nagykáptalant, azaz rendi gyűlés tartottak Cîteaux-ban, ahol minden apát köteles volt megjelenni, hogy a felmerült problémákat megtárgyalják, beszámoljanak a rend helyzetéről a különböző területeken, és kitűzték a legfontosabb feladatokat. A rend virágzásnak indult.

KLP: Visszatérve a gyerekkorhoz, szeretnék az Ön nagybátyjáról, arról a bizonyos Brückner Józsefről többet tudni!

BÁE: Ó, a nagybátyámról! A nagybátyám még Nagyszombatban kezdte a pályáját, aztán kiküldték Bécsbe tanulni, Trianon után át kellett jönnie Budapestre, a Sacré Coeur nővérek iskolájában volt hittanár, később pedig a Központi Szeminárium vicerektora lett. Azután, még a háború alatt Esztergomba került spirituálisnak, rektor lett, és addig maradt ott, ameddig megtűrték, 1952-ben kellett távoznia. Minden volt, csak persona grata nem. 1973-ban, egy betegellátás kapcsán lelte halálát, vélhetőleg azért, mert az akkor már Bécsben élő Mindszenty bíboros követével kellett volna találkoznia.

KLP: Jól gondolom, hogy ő volt az egyik útrairdító?

BÁE: Csak a példa által, mert vigyázott, hogy semmiféle nepotizmus ne fűződhessen hozzá. Csak percekre jött fel Családunkhoz, de mindig hozott könyveket, ruhaneműt. Amit kapott, azt mind szétszotogatta, minket is segített. Hihetetlenül jótékony volt, nagyon szerényen, egyszerűen élt. A maga humoros, derűs egyéniségével egy-két jó szót mondott, és már ment is tovább.

Másrészt meg, a ciszterci gimnáziumba kerülve, az osztályfőnökünk stílusa érintett meg. Velünk kezdte a tanári pályát, nagyon korrekt, művelt, csendes ember volt, és most is, a halála után is a szellemi középpontunk maradt. Az osztálytársaim ma is rajongva beszélnek róla. Sok jelentős személyiség, tanáregyéniség tanított minket, és a legkülönbözőbb módon hatottak ránk.

KLP: Ezek háborús évek voltak már...

BÁE: Mióta iskolába jártam, mindig háború volt. '39-ben volt a lengyelek lerohanása. Ezért nem is délelőtt, hanem délután kellett iskolába menni, ennyire beleszólt a háborús helyzet a gyerekek életébe is. '43-ban kezdtem a gimnáziumot, '44-ben, március 19-én lerohantak bennünket a németek. Apámmal és a testvéremmel kint voltunk a kertünkben, és láttuk, ahogyan vonulnak a katonai egységek. Ennek ellenére délután megtartották az iskolában, a Ciszterci Szent Imre Gimnáziumban a Szent Margitról szóló dráma előadását, ami igazán merész tettnek számított. Az iskola tartást mutatott és közvetített, például lényegében mentes tudott maradni a leventemozgalomtól, és minden egyéb szélsőségtől.

KLP: Sok üldözött ember is élt ebben a körzetben...

BÁE: A mi házunkban is éltek zsidó családok, akik azután sajnos eltűntek. A bombázások idején és a hat-hétig tartó ostrom alatt nagyon összekovácsolódott a ház közössége. Addig is tudtunk egymásról, de akkor személyessé vált a kapcsolat. Igyekeztünk egymás közt jól beosztani a szűkös helyet lent az óvóhelyen. Családi körben sokat imádkoztunk együtt. Amikor végre följöhettünk a pincéből, szörnyű látványt nyújtottak a romos házak. Lakásunkban is feldúltak mindent.

KLP: Mikor indult meg újra a tanítás?

BÁE: Az első vendégünk az ostrom után még az óvóhelyen az osztályfőnökünk volt. Amikor már viszonylag veszélytelen volt az utcákon közlekedés a gyerekeknek, az osztályfőnökünk elhívott bennünket az egyik osztálytársamékhoz, akiknek a lakása nagyjából épen maradt, és ott ültünk a zsírozott papírral beragasztott ablakoknál, lerongyolódva, éhesen, és aki egy rendhagyó latin ígét végig tudott ragozni, kapott egy ötöst. Így tartotta bennünk a lelket.

A tanításnak '44 őszén gyorsan vége lett, mindenki szétszéledt, érthető módon. Tavasszal aztán, amikor véget ért az ostrom, volt egy rövidített, három hónapos tanév. Így zártuk le a gimnázium II. osztályát.

KLP: A berendezkedő hatalom a Szent Imre várost egy kicsit a régi rendszer szimbólumának vagy bástyájának is tekintette. Mikortól lehetett érezni, hogy a szorítás erősödik?

BÁE: Apám bölcs volt, és ahogyan pár szóval az eseményekről szólt, abban prófétának bizonyult. Láttá, hogy egyre lejjebb megyünk, egyre vadabb megszorítások közé fogunk kerülni.

Ennek ellenére tömegesen mentünk el Mindszenty bíboros beszédeire, a Bazilikába és a Gellérthegyre a Szent Gellért ünnepre, ahol, emlékszem, Szent Gellért jelvényeket árultunk mi gyerekek, hogy a nyári táborozás költségeit fedezni tudjuk. A légkör ugyan feszült volt, ugyanakkor nagy-nagy élniakarás volt bennünk. '46-'47-ben óriási nagyszombati körmenetek voltak templomunk nagysugarú körében. Persze megvolt ezzel szemben az ellenpropaganda is, ricsajos zenekarral meg csasztuskákkal próbáltak minket megzavarni.

Az egyetemi fölvétel már ebben a nyomasztó légkörben zajlott, ezért is választottam az ideológiailag nem kikezdehető matematika-fizika szakot, amiből diplomát is szereztem. Az egyetemen már csak a nagy ablakmélyedésekben tudtunk egy pár hasonló gondolkodású kollégával lényegbe vágó témákról beszélgetni. Hamar megtanultuk a bölcs hallgatás módszerét, és hogy kihez, milyen módon szóljunk, ha át akartuk vészelní az egyetemi és egyáltalán ezt az időszakot. A papság, a tanáraink becsületére váljék, hogy a korábbi években szerveztek olyan kirándulásokat, tulajdonképpen továbbképzéseket '47-'48-ban, amelyeken nagyon világos előadásokat tartottak az emberi méltóságról, a világnézeti és szociális kérdésekről, amelyek kiválóan segítettek minket az eligazodásban és fogódzót adtak abban a sötétedő világban.

KLP: Látták, hogy mi jön?

BÁE: Szorongató volt a helyzet, és lehetett tudni a korábbi eljárásokból, hogy mi vár ránk. Az iskola államosítása persze nagyon rosszul érintett bennünket. Mondják, hogy Brisits igazgató úr érettségiztetés közben elsírta magát – ez a nagyvonalú, robosztus ember –, mert akkor tudta meg, hogy órákon belül államosítják a gimnáziumot. Egykori tanáraink ennek ellenére állták a sarat, nagyon sok ciszterci konvent, kis közösség létesült, ami minden egyesület-feloszlatást, közösség-szétverést túlélt, mert olyan mélyen hívó és egyszerű volt. Apám, anyám benne volt ilyen ciszterci jellegű, híveknek szóló kis közösségben, én is belekerültem egy fiataloknak szólóba. Az osztályfőnökünk görögöt tanított néhányunknak, akik bejártunk hozzá a Bernardinumba, a ciszterci klerikusok tanulmányi házába, persze nem szertelenül, nem oktalanul. '50-ben azután elhurcolták őket, és a rend működési engedélyét megvonták.

KLP: A család, a testvérek sorsa hogyan alakult?

BÁE: Meg kell mondanom, hogy gondosan neveltek a szüléink, bár szűkösen éltünk egy két szoba-hallos lakásban, ahol emeletes ágyakon aludtak az öcsém. Én, mint elsőszülött, megkaptam a cselédszobát, egy aprócska fülkét a konyha mellett. Beosztással kellett élnünk, apám fizetése igencsak szűkös volt ennyi ember számára. Volt olyan karácsonyunk, aminek minden pénz nélkül mentünk neki, és mégis, valahogyan az utolsó pillanatban megjött Édesapám valamelyik régi szakértői díja, és így „megmenekült” a karácsony.

Kívülről mindig akadtak, akik elszörnyülködtek a villamosra fölszálló vagy a hegyre fölmászó hétgyerekes családon, belülről azonban semmi nem pótolhatta volna azt az összetartozást, azt a szociális és szolidáris életre nevelődést, amit a nagycsalád jelentett. A legutóbbi városmisszónk alkalmával fogalmazta meg ennek igazi titkát Süveges Gergő, amikor negyedik gyereke miatt ünnepeltük a családot. Azt mondta a körtéri aluljáró népének, hogy az úgynevezett „mindent megadok a gyerekeknek” igazán csak az elkényeztető, rossz arányú materializmus, mert mit is kap a gyermek azzal, ha még több kis macija van, és még több szertelen, önző kívánsága lehet. A szülők azzal ajándékozzák meg gyermeküket, ha időt szánnak rájuk, személyes, odafigyelő beszélgetési alkalmakat és testvéreket adnak nekik. Ugyanígy mondhatom, hogy húgom és öcsém születése nagy öröm volt számomra. A

szüléink mindig nagyon vigyáztak rá, hogy el tudjuk fogadni egymást. Eleinte, ha kisebb testvér született, a nagyobbak mindig kaptak valami fogható ajándékot, később már tudatosan tudtunk az új életnek örülni. Taníttatásunk érdekében szüléink mindent megtettek.

Mértéktartóan még különórákat is biztosítottak számunkra, hogy valamilyen hangszeren játszva megszeressük a zenét, és múzeum-látogatások, kirándulások által a művészeteket.

Természetesen kimondatlanul is az első a különórák között a hittanóra volt. Öcséim lelkesedve jöttek haza Ruppert János atya karizmatikusan szellemes templomi oktatásairól, amikor kb. 400 gyereknek kellett egyszerre a templom padjaiban hittant tanítani. Tőle tudom, hogy mindig megimádkozta ezeket az alkalmakat, és ki is aludta magát, hogy győzze a feladatot.

KLP: Kedves atya, szeretném, ha az olvasmányélményeiről is mesélne egy keveset.

BÁE: Volt egy kis telkünk a Látóhegy oldalában, a János-heggyel szemközt. Anyám merész ösztönzésére született meg ez a nagyon boldog fészek, 3x3 négyzetméteres kis faház állt rajta, verandával. Nyaranta mindig kiköltöztünk oda, és heteket töltöttünk el abban a szerény, de nagyon otthonos világban, hiszen az emeletes faágy szögleteiben, vagy az alacsony padlástérben minden tárgynak, könyvnek volt helye. Az szép volt, amikor a hajnali nap fényénél olvastam Dantét, és azután leballagtam a reggeli misére a Pasaréti templomba. Sok mindent olvastam, lelki irodalmat is, pl. Szalézi Szent Ferenc könyvét a „Filóteát”, vagy „Szent Ágoston vallomásait”. Korábban nagyon szerettem May Károly regényeit, különösen a „Winnetou”-t. Apám a „Grant kapitány gyermekei”-t mesélte a hűgornak meg nekem, amíg fölmentünk a Sas-hegyre. Ha már irodalomról beszélünk, szeretném idézni Babits „Amor sanctus”-ából Szentviktori Ádám húsvéti énekét, amely kamaszkorom talán legmegrázóbb megújulás-élményét jelentette:

*„az egész világ újul
új örömök intenek,
hogy föltámadt az Úr
föltámadnak mindenek.
Érzik Alkotójukat,
mily erős, és Urukát
szolgálják az elemek...”*

Ugyanígy lelkesedtem a magyarországi szerző Szent Imre herceg himnusáért – Babits fordításában:

*„Óh mily csodálatos,
ha szent biztosságban
megy át, aki fiatal
a fiatalágon!”*

Mai napig is megráz, ha valaki József Attila „Istenem” c. versét szavalja:

*„Dolgaim elől rejtegetlek,
Istenem, én nagyon szeretlek.
Ha rikkancs volna mesterséged,
Segítenék kiabálni Néked...,
Ha nevetnél, én is örülnék,
Vacsora után Melléd ülnék.
Pipámat egy kicsit elkérnéd,
S én hosszan, mindent elmesélnék.”*

Néha elmentünk a szüleinkkel a Kamaraerdőbe sétálni, vagy a Sósfürdőbe, de ez már inkább turisztika, mint irodalom.

KLP: Olvasó család voltak?

BÁE: Hát, ha nem is kilométerszám olvastunk könyveket, azért igyekeztünk naprakészen művelődni. Anyám egy idő után azt vezette be, hogy hajnalban korábban kelt, és akkor olvasott verseket, imákat, mert este már nem volt rá ereje. Gyermekkori emlékem, hogy Apám lelki irodalmat olvasott fel esténként. Anyám a kályha mellett ült, zoknijainkat stoppolta, és így hallgatta az akkor nagy előrelépést jelentő Parsch Pius „A liturgikus év” c. könyvét. Aztán egyszer csak elcsöndesedtek, és félálomban azt gondoltam, hogy most bizonyára viselt dolgainkat beszélnek meg. Édesanyám olykor zongorázott, francia nyelvleckéket vett, apám a gépészmérnöki diplomájával a már említett filmgyári szolgálata után a rádiótechnika, optika terén művelte magát tovább, amellet a mozigépészetben is. Mindezekről a témákról szakkönyveket is írt. A Kandó Kálmán Szakközépiskolában tanított. Voltak olyan vendégségek otthonunkban, amelyeken, ha jól emlékszem, Madách „Ember tragédiájá”-t hallgatta meg a baráti kör lemezről. Apám előzvegyűlten, idős korában nem csak a szentolvasót mondta esténként a karosszékben, hanem komolyan tájékozott volt a főváros szellemi élete terén, és gyakran biztatott, ha papi szolgálatom közben felugrottam hozzá: „Fiam, ezt a kiállítást okvetlenül meg kell nézned”. Nemrégiben a kezembe került egy olvasmányjegyzék, hogy mit ajánlanak manapság a fiataloknak, mint lelki irodalmat, és ahogy látom, a nagyobb részét még fiatal éveimben olvastam. Werfel „Halljátok az ígét” című műve Jeremiás prófétáról, félelmetes-szép olvasmány volt.

KLP: Kívülről tanult meg a verseket?

BÁE: Nem túl jó a memóriám, ebben nem voltam erős, jóllehet én is szorgalmazom, hogy minél több memoritert kellene tanítani az iskolában. Már csak azért is, mert a fiatal- vagy gyerekkorban elsajátított versek vagy szentírási mondatok később nagyon jó háttérrel jelentenek, ha valahol fel kell szólalnunk, valamit frappánsan meg kell fogalmaznunk.

Ami viszont érdekelt, vagy nagy benyomást tett rám, azt nagyon megjegyeztem. A színház volt ilyen, és a hangversenyek. A zongoratanárom növendék volt a Zeneakadémián, és beajánlott a növendék-hangversenyekre. Nagyon sok szép hangversenyt hallottam így. A Zeneakadémián láttam testközelből egyszer Kodály Zoltánt is.

Már az iskola államosítása után összehoztunk jó pár osztálytársammal egy angol-magyar kört. Egyiküknél, ahol a szobák összenyithatóak voltak, előadtuk az „Ember tragédiájából” az egyik jelenetet, természetesen a „Falanszter színt”. A meghívott szülők ugyancsak megtapsoltak minket. Bár távol állt tőlem a színészi hivatás, mégis még gyermekkoromból datálódik, hogy nyaralásaink során az ismerős gyerekekkel összefogva szintén rendeztünk színdarabokat egy üvegveranda térségében a szüleinknek és a környező baráti családoknak. Nem lehetetlen, hogy éppen ez lett a kiinduló pontja annak a papi hivatásnak, amely az említett családok egyik fiát arra készítette később, hogy szintén pap, sőt szerzetes legyen.

KLP: Gondolom, ehhez kapcsolódik a cserkészélet is...

BÁE: Ez már elemista korban elkezdődött. Talán harmadikos lehettem, amikor a szüleim beírtattak a kiscserkészek közé. A mai Bartók Béla út 25. alatt egy udvari lakást alakítottak át cserkészotthonná. Akkor még a kiscserkészeket farkaskölyköknek hívták, és ha nem is farkasok módjára, de szertelen vidámsággal üldöztük egymást hazafelé a remek ős-gyűlések után egy-egy kapualjba berohangálva. A táborok is emlékezetesek maradtak. Az első táborozásom Csikóváralján, és a többi is mind csodálatos volt. Voltak akadályversenyek, kirándulások, esti tábortüzek, tábori misék. Ebben a Plébániánkhöz tartozó 433-as, Szent Bernátról nevezett cserkészcsapatban ismerkedtem meg Kölley Györggyel. Nagyon áldozatos fiatal kispap volt. Remek esti meséket mondott elalvásig a táborozó gyerekeknek. Később őt kértem fel bérma-apámnak, de mire az ünnep elérkezett, őt már a Szovjetunióba, a gulágra hurcolták. Évekkel később mégis csodával határos módon pappá szentelték itthon, újmiséjén

segédkezhettem neki. Elmondhatjuk a gondviselő Istent dicsőítő Izajás prófétával: „Igen, amennyivel magasabb az ég a földnél, annyival magasabbak az én útjaim a ti útjaitoknál, az én gondolataim a ti gondolataitoknál.” A továbbiakban is az Úr sajátos sorsú munkatársa maradt. Igen sokat tett a magyar ifjúságért, és amikor kiüldözték hazánkból, ki kellett mennie Nyugatra, müncheni központtal az európai emigráns magyar cserkészlet lelkévé vált. A 90-es évek végétől leromlott egészségi állapotában a leányfalusi házban sokszor meglátogattam. Mindig megdobban a szívem, ha éppen ott Leányfalun lelki gyakorlatot tarthatok, vezethetek, hiszen a mai épület az ő eredeti kis házuk kiegészítésével, az ő egyháznak ajándékozott telkükön áll.

Visszatérve cserkész-életemre: amikor idősebb lettem, akkor már egyre komolyabb táboraink voltak. '45-ben a Török völgyben, '46-ban a Szalajka-völgyben, '47-ben az úgynevezett Fenyőkön a Zempléni Hegyekben táboroztunk. '48-ban már őrsvezető voltam, akkor táboroztunk utoljára, mint cserkészek, később úgynevezett vallásos szervezetként funkcionáltunk, de cserkész módra vittük az ügyeket.

KLP: Érdekes, ahogyan búvópatakként ezek a kis közösségek fennmaradtak. Azért hozom szóba, mert egy kis kitérőt szeretnék tenni. Úgy fogalmaznám meg, hogy az ember mindig az isteni remény és a körülmények szorításában él. Hogyan lehet ezt a kettőt megélni és összeegyeztetni?

BÁE: Engem legújabbán nagyon motivál XVI. Benedek pápa körlevele, ahol nagyon világosan fogalmazza meg azt, hogy mindenkinek a nagy, végső reménybe, az üdvösség reményébe kell integrálnia azt a sok kis hétköznapi reményt, amely bennünket a mindennapok során előbbre visz. Ha ez a végső, nagy remény nincs, akkor hiába verjük le a sok kis cöveket, ha a tartórúd hiányzik, a sátor összeomlik. Reménykednünk kell, mert remény nélkül nincs igazi élet. Dum spiro, spero: amíg élek, remélek, mondjuk Prohászkaival. Amikor az újmiséma mottót kellett választanom, a mellett a mondat mellett döntöttem, hogy „Hűséges az Isten” (1Kor, 10,13). Isten kezében vagyunk, ezt el kell fogadnunk, ami egyben reménységet is nyújt, és ellenszert a manapság mélyből feltörő szorongás ellen, hogy mi lesz velünk.

KLP: De ugye ezt a szorongást a távlatok hiánya is okozza...

BÁE: Világos. Akinek reménye van, távlata is van. Nagy remények, nagy távlatok. Csakugyan Isten kezében vagyunk, de ez nem ilyen gyermekmese-szerűen történik, hanem a saját nevelődésünk, élet-alakításunk, az életben való küzdelmeink által, ha ezeket nem önös konoksággal tesszük, hanem a Jézus Krisztus által felkínált, Vele való barátsággal.

KLP: Nem lehet, hogy az ember önmagát navigálta egy igen szűk helyzetbe?

BÁE: Én nem örülök a középosztály mai lelkiállapotának. Szerintem, jó lenne, ha az a réteg, amelyhez magam is tartozom, kicsit összeszedné magát, és jobban a közjó szolgálatába állna. Az, hogy elvonulunk valamelyik környező faluba, és ott egymás közt jól érezzük magunkat, az édeskevés. Abban ugyan nincs hiba, hogy az említett művelt társadalmi réteg általában hűségesen jár templomba, sőt még törődik is azzal, aki ismerősei között ott helyben van. Csakhogy a szentségi gyakorlatból merített isteni erőből több kellene, hogy jusson a közjó szolgálatára, egy kicsit több bátorság, érzékenység és tenniakarás fakadhatna belőle a közjó iránt, mint ami de facto fakad. Ezért unos-untiglan arra szoktam kérni mindenkit, aki teheti, hogy egy kicsit áldozzon az egyházi vagy a polgári közéletre is. Nem elég, hogy nekünk pillanatnyilag csaknem mindenünk megvan, gondolnunk kell a gyerekeink jövőjére is. Nem olyan könnyen megfogalmazható, könnyen kérhető dolog ez, tudom jól, és nem győzöm eléggé megköszönni az Úrnak, hogy itt, az egyházközségen belül is négy-öt százan biztosan vannak, akik úgy segítenek, hogy szinte átlépik a saját árnyékukat. Énekkarban vannak, ministrálnak, karitászmunkát végeznek, családközösségbe tartoznak, és így tovább. Az egész országban, akárhol is van valami lelki mozgalom, abban a Szent Imre város egy-két tagja is benne van. De amikor ténylegesen a közösségi életben lenne szükség segítségre, akkor nem

olyan biztos, hogy ki az, aki segít, meg ki az, aki tartósan helyt tud állni, és kötelékben tud mozogni, másokkal együttműködve. Most éppen itt tartunk, hogy ezt tudatosítsuk: nagyon szép, de nem elég, hogy mi itt ilyen jól megvagyunk magunkban, hanem kell, hogy közünk legyen a főegyházmegye, a kerület és az ország dolgaihoz is. Megvan ez a törekvés most is, csak azt gondolom, nem eléggé pregnáns, nem eléggé hatékony, nem eléggé tanúságtevő a szó közösségi értelmében.

KLP: Itt a környéken nagyon sok, hogy is mondjam, magamhoz hasonló cégtulajdonost ismerek – nem szeretem a vállalkozó kifejezést –, napi tizennégy-tizenhat órát dolgozunk...

BÁE: Többet már nem is lehet.

KLP: Sok közöttük a jótét lélek, akikben megvan a jóakarát, de nem tudják úgy átrendezni az életüket, hogy egy kicsit másra is jusson idejük.

BÁE: Könnyen lehet, hogy annyira le vagyunk foglalva az anyagi egzisztenciánk megteremtésével és fenntartásával, hogy rámegy minden energiánk, az egész sorsunk, életünk is. De ez nem jó így. Ha valaki egy McDonaldsban dolgozik, nem tölthet ott kevesebb időt, mint amit a csekély bérért megkövetelnek. Ezt választotta, ezt csinálja, ezen nem nagyon lehet segíteni. Kérdés az, hogy önként választotta-e ezt a helyet. Ezt a kérdést nagyon is fel kell tenni, tudván, hogy mennyi mindent átjátszottak a fejünk fölött, a mi megkerülésünkkel és kihasználásunkkal. Miért nem tud az egyházközség több embert állítani, például a kerületünk szolgálatába, ahol a sorsunkat formálni is lehetne? Nem elég csak a következményeket úgy-ahogy kibírni, hanem valamilyen sorsformáló felelősségünk is van. Épp ez a kérdés, hogy szükségszerű-e, hogy mindenkinek két-három állása legyen? Nem lehet-e vékonyabban kenni a vaját a kenyérre, kevesebb állást vállalni és szabadabban élni? Úgy, hogy egymásra is jusson figyelem. Nem kellene-e például olyan kuratóriumokba bekerülni, ahol különféle pályázatokat bírálnak el, hogy ne csak egy szűk érdekcsoport jusson mindig szóhoz, hanem az igazságosság is érvényesülni tudjon. Mert ahol keresztények vannak ilyen helyen – ahol csak ismerem a helyzetet –, nekik mindenütt, minden közösség a maga súlyában fontos. Ahol hitet veszített, önző embereké a döntő szó, ott nagyon az érdekek mentén folynak a dolgok.

KLP: Legalábbis nincs az a fajta igazságosságra való törekvés, ami egy keresztény közösségből jövő ember számára természetes.

BÁE: Szükségképpen diszkriminatív a gondolkodásuk, mert csak érdekekben gondolkodnak.

KLP: Lehetett-e tudni azokban az időkben, amikor egyszerre kellett félni és remélni, hogy mi lesz annak az érának a vége?

BÁE: A napokban volt a kezemben egy könyv, ami így utólag nagyon világossá tette, hogy volt egy szigorú forgatókönyv. Akár azt hittük '45–'46 táján, hogy bizonyos demokrácia van, akár kevésbé láttuk ezt, mindenesetre a történeti kutatás azt mutatja, hogy nagyon mereven zárt volt ez a forgatókönyv. Ennek ellenére úgy szoktam emlegetni a '45-től '48-ig terjedő időszakot, hogy az életem társadalmi szempontból legszebb, küzdelmes ideje volt, abból a szempontból, hogy volt még bennünk egy tisztességes Magyarország kép, és ez a remény az újjáépítéshez hallatlanul nagy erőt adott. Élni akartunk és dolgoztunk is érte.

Sok ügyes kis füzet jelent meg a Szaléziák és mások kiadásában, afféle felvilágosító, szemnyitogató írások. A szociális kérdés nem volt igazán megoldva, akármennyire hősi idő volt a két háború között, és akármennyire zseniális is volt Klebelsberg Kunónak a gazdasági és kulturális erőket, iskoláztatást összefogó alkotása, vagy akármennyire ígéretesek is voltak a kibontakozó KALOT-, KALÁSZ-mozgalmak, a népfőiskolák, ezek mögött az agrárkérdés nem volt megoldott. A nagybirtok-rendszer sokak kreatív alkotni akarását, gazdálkodni tudását gátolta. Bár amit pl. Hagyó-Kovács Gyula ciszterci jószágkormányzó és néhány hozzá hasonló nagyvonalú vezető tett az egyszerű emberekért, azok szociális, kulturális felemelkedéséért, az nem csak jó példának számított, hanem a jövőnk kulcsa lehetett volna.

Jócskán meg is fizetett a rendtársam az őt ért kínzások, méltatlanságok elviselésével. Napjainkban nem győzik emlegetni, tanulmányozni eljárását.

KLP: Igen, ez érdekes kérdés. A szociális igazságtalanság csakugyan jelen volt a társadalomban, és a megoldására irányuló, háború utáni törekvések sokakat vonzottak. Nem éppen itt, a Szent Imre városban, az nyilvánvaló, de ott, ahol szegénység volt és nyomor, vidéken és városban egyaránt. Mit tapasztalt, mit érzékelt ebből egy végzős, egyetemre készülő keresztény fiatalember?

BÁE: A benyomások az emberben nyilván tovább érlelődnek. A mai eszemmel fogalmazom meg, amit akkor élményként begyűjtöttem. Az értékelés és a kritika arányaira azért vigyáznék. Ez a két háború közötti Magyarország még összetörtségében is nagy erejű Magyarország volt. Ezt mutatja, hogy kibírta a magyarság Trianont és következményeit, hogy regenerálódni tudott. A napokban Esztergomból Szlovákián át mentem el Nagymarosra, ez volt az ésszerű útvonal. Megdöbbenett. Az Ipoly két partja ugyanaz a világ, ugyanaz a populáció, szóval nyilvánvaló, hogy itt valami nagyon furcsa. Úgy szokták ezt ma kifejezni, hogy Magyarország az egyetlen ország a világon, amely majdnem minden oldalon önmagával határos. En erősen magyar érzelmű vagyok a szó legnemesebb értelmében, tehát nemzetben gondolkodom, a magyar vallási és kulturális hagyományok megbecsülésében élő és nevelődő nációban, tehát nem sovinizmusban, rossz értelemben vett nacionalizmusban. Fáj, ha napjainkban még a templomban is vonakodunk olykor attól, hogy a Himnuszt vagy a Boldogaszszony anyánkat elénekeljük a hívekkel, pedig mennyi mindent meríthetünk a magyar szentek példájából és tiszteletéből! Ma félok, hogy átestünk saját hazánkban egy magyartalan álkultúrába, ma csak nagyon bátor, sajátos együttesek képesek a magyar népi kultúrát akár zenében, táncban, vagy bármi más téren fenntartani és továbbvinni. Ugyanakkor nem szeretném elhallgatni, hogy elszigetelten, bizonyos fokig sokfelé megnyilatkozik az igény, hogy otthon legyünk a saját világunkban.

Előbb jellemzett helyzet gyökerei az 1956 utáni időkre mennek vissza, amikor a szovjet megszállók receptje az volt, hogy a magyarságot a magyarságnak kell összetörnie. Visszatérve a két háború közti időszakra, nem szeretném, ha azokat az időket túl szigorúan ítélnék meg, hiszen rendszerprogram volt '45 után, hogy Horthy Miklós művét becsméreljék és lepocskondiázzák, Klebelsberg Kunót és a hozzá hasonló nagyszellemű vezetőket agyonhallgassák. A mi generációnk értéklátást kapott a háború előtti időkben gyermekkorában. Ha tovább tarhatott volna ez az élet, és nem törik olyan kegyetlenül ketté, ha azok a keresztény mozgalmak kibontakozhattak volna, amelyeket többek között Prohászka püspök, boldog Apor Vilmos, Kerkai atya, Schlachta Margit, boldog Salkaházi Sára neve fémjelzett, egy egész másfajta Magyarország alakulhatott volna ki. A jó irányú törekvéseket törte ketté a háború és a rákövetkező szovjet megszállás. Arányaiban kell nézni a dolgokat. Nyilvánvalóan nem volt elégséges, hogy a szociális kérdést álszent módon, egy kis karácsonyi ajándécsomaggal oldjuk meg, vagy takarjuk el. Azért számos jó részmegoldás is született! A Wekerle telep, vagy itt a kerületben a városi házak, amelyeket mai napig lakják, vagy vidéken az ONCSA-házak nem voltak rossz intézmények. Biztos, hogy a keresztény középosztálynak akkor is számos kihívása és lehetősége volt arra, hogy a kor követelményeinek megfeleljen. De Prohászka azt is látta, hogy hol az a határ, ameddig ő hatni tud. Ahol már hamisnak, kezelhetetlennek találta a légkört, otthagya a Parlamentet. Fájdalmas az, ahogyan egy előremutató írása római indexre került. Fájdalmas, ha a saját társaink gáncsolnak bennünket a jövőért való szolgálatunkban.

Az igazi tragédia az volt, ahogyan koncepciók perekké, a vezető rétegnek, sok jelentős tudósnak, művésznek Nyugatra kényszerítésével, az Egyház megalázásával és gúzsba kötésével összetörték a nemzeti, vallási élet folyamatosságát és fejlődési lehetőségeit. A szalámpolitika aljas módszer, mert éppen a reményt szeletelte föl, kétfelől is belevágva élni-akarásunkba.

A keleti gondolkodás a csodálatos képkultúrája ellenpontjaként kitermelte a képmutatást is. A keletiek taktikázását a nyugatiak igazából soha nem tudták számításba venni. Keleten egy megegyezés gyakran nem azt jelenti, hogy amit aláírnak, azt ugyanúgy meg is tartják. Persze Nyugaton is előfordul, hogy amit elvben szándékoznak, ahhoz nincs elég bátorság, hogy meg is valósítsuk. A hitegetés, a hazudozás nagyon demoralizáló. Csak gondoljunk arra, mi minden hangzott el '56 novemberében, és mi lett abból egy évvel később. De az emberi élni-akarás azért mindig magasabb fokon állt, mint a politikai rendszer kényszerei. Nem is kilátástalanul, mert ami istentelen és embertelen, az mindig labilis, és hisszük, a Biblia nyomán, hogy nem is végérvényes. Ha sokan és jobban összefogunk, nem lehet akármit megtenni velünk. Az ateista rendszer ugyanis két dologtól tart: egyrészt a nyilvánosságtól, a tárgyilagos sajtótól, másrészt az erőtől, az élni-akarástól. Ahol erőt tapasztaltak, mindig visszahúzódtak. Hány egyenes jellemű, hitéhez, elveihez hűséges olyan embert ismerhettünk, akik szerényen és szellemesen, töretlenül tudtak helytállni, sőt hatni, anélkül, hogy földadtak volna önmagukat, és hamis ideológiákhoz csatlakoztak volna. Emlékezzünk, hogy '89 után hány ilyen nővérről, pedagógusról, alkotó mérnökről, orvosról hallottunk bátorító tanúságtételt, a töretlenül élni tudás szép ars poétikáját. Eddigi ismereteink szerint talán a felvidéki izig-vérig keresztény és magyar áldozat, Esterházy János az, aki nemrégien kiadott tanúsága szerint és nővére vallomása alapján a legmegrázóbb sorsú magyar. Mindvégig, minden esztelen szenvedés és becsapás ellenére is, hűséges maradt hitéhez és nemzeti hovatartozásához. Talán idézhetjük a Bibliát, mintegy a Nagyasszonyunk, Szűz Mária szemével nézve „Ti, akik az úton jártok, nézzétek, van-e olyan fájdalom, mint az én fájdalmam?”

KLP: Visszatérve az életpályához, hogyan és mikor alakult ki, hogy mi fogja betölteni az életét, és szeretném, hogy amennyire lehet, az elhivatásáról is beszélne.

BÁE: Már kisgyermekkoromtól pap akartam lenni. Amikor az elemi iskolában ki kellett tölteni a kérdőívet, hogy mi akarok lenni, azt írtam be, hogy „orvos, mérnök, pap”. A papot írtam az utolsó helyre, de valahogyan, Isten ajándékképpen igazából mindig ez a szándék volt a legfontosabb számomra. Nagyon tiszteltem a Pálosok szemléletét, nemcsak azért, mert ők magyar alapítású rend, hanem azért is, mert csendes, Istennek odaadottságuk, misztikájuk visszhangzott bennem. A ciszterci közösség monasztikuma jobban összeforrt a gyakorlati étellel, a neveléssel, ami mindig is érdekelt. Szeretem Szent Ágoston szavát: „Deum et animam scire cupio, nihilne plus, nihil omnino”, vagyis Isten és az emberi lélek megismerésére vágyódom, semmi másra, semmi egyébire.

Sok ilyenfajta lelki könyv is hatással volt rám. Mindenesetre mindig megvolt bennem az igény, hogy Isten kedvére éljek, neki megfeleljek, őt szolgáljam. Valójában azonban ez az indíték ajándék, és nem is lehet megmagyarázni. Ez meghívás, vagy ugyancsak, Szent Ágoston szavával: vonzódás. A belső érlelődésem nem úgy alakult, ahogy hirtelen megtéréseknél szokott, hanem a lelkem mélyén egy csendesen meglévő szándék bontakozott ki.

A kamaszkor az kamaszkor. 16 évesen, az iskolánk államosítása után, összehoztunk magunknak néhány osztálytársammal egy angol-magyar kört. Ebbe lányokat is meghívtunk, ami egy fiúiskolában nevelkedő fiúnak természetesen ösztönző élmény volt. A húgom révén természetesen találkozhattam barátnőivel, a szintén sokgyerekes baráti családok fiataljaival. Így belső fejlődésem a társadalmi kapcsolatok terén is józanul normális volt. Amikor a szerzetes tisztasági fogadalmat tesz, amikor a pap cölibátust fogad, akkor ezt nem a házasság, a női karizmák megvetésével teszi, hanem azért, mert Isten szerelme minden mást felülmúl. Osztatlan Isten-szeretet, osztatlan egyház-szolgálat, osztatlan tanúságtétel az örökkévalóságról, igazán ezek azok a motívumok, amelyek megszerettetik velünk azt, amit a Biblia a szüzességről tanít, pl. az Énekek énekével, Ozeás ihletett szavával, Jézus példabeszédei közül a tíz leány esetével, vagy Szent Pálnál az 1 Kor 7. fejezetében leírtakkal.

A zord körülmények ellenére is, hogy a szerzetesi rendek működési engedélyét megvonták, mégis szerettem volna a Ciszterci rendhez csatlakozni. 'Szigmond Lóránt ciszterci atya vezetésével megvolt a lehetőség, hogy két-három társammal együtt, egy igen kicsiny csoportban megpróbáljuk elsajátítani a ciszterci lelkeséget. A papi hivatás ebből a szempontból odébb került. Különböző is tenni kellett valamit azért, hogy legyen megélhetési forrásom még a jég hátán is, és hogy legyen valami igazolható pozícióm a profán fórumon is. Lóránt atya ezt világosan látta és szolgálta. Nyilvánvaló, hogy magiszterünk először a ciszterciséghez való kötődést akart bennünk kialakítani, és majd azzal elküldeni bennünket papnak. Erre klasszikus példa mártírunk, Brenner János Anasztáz, aki szintén megkapta a ciszterci alapokat. Az, hogy később még egy püspök előtt sem lehetett a szerzetes voltunkról beszélni, igazán drámai volt. Nemrégiben mesélte el egy másik szerzetesbe tartozó társam, hogy amikor az ötvenes évek elején a kezdő szerzetesi múltjával próbált szemináriumba jelentkezni, akkor azt a választ kapta, hogy sajnos, nem tudják fölvenni. Akkor elment, és kényszeresen szerzett magának valami egészen primitív munkát, és egy év múlva jelentkezett egy másik egyházmegyében, ahol tárt karokkal fogadták ugyan, de ott is megkérdezték a szerzetessége felől. Most már ügyesebb volt, mert egyenesen visszakérdezett, hogy mi az a szerzetesség? Mire boldogan fölverték, és így a püspök is fedezve volt az állami hatóságok előtt.

Mi '51 nyarán kezdtük el a szerzetességet július 16-án, a Kármelhegyi Boldogasszony napján. Ezen túl is a szüleink világában éltünk, csak hétvégén jöttünk össze egy pár órára hárman-négyen, akik közül meg kell említenem Kereszty Rókuszt, aki mindenben társam volt. Most Dallasban él, nagyon neves ciszterci lett, magiszter. Isten megadta idősödő korára, hogy az utóbbi években viszonylag sok, egészséges szemléletű, odaadó fiatal jelentkezik az Irving-i monostorba. Közöttük többen a volt diákjaik.

KLP: Visszatérve a szerzetességre, ez rendkívül veszélyes dolog volt. Tudott dolog, hogy az ötvenes évek elején egy speciálisan képzett ávós állt a Krisztinavárosi templom előtt, és figyelte, hogy a vasárnapi szentmisére volt szerzetesek eljönnek-e. Ha valaki huzamosabb ideig reverendát vagy habitust visel, annál egy speciális járásmód alakul ki, amit civilben is észre lehet venni. Ezt figyelték, és azonnal kiemelték az illetőt, és meghurcolták. Tisztában voltak-e a lehetséges következményekkel?

BÁE: Egészen más most, mai szemmel nézni a maga végkifejletében a hivatásom története, és egészen más volt akkor. Természetesen az a híresztelés, hogy „jönnek az amerikaiak” merő naivitás, hogy ne mondjam, ostobaság volt. Nem tudom, hogy nem volt-e mögötte kiszámított baloldali propaganda is. Mi már akkor annyi aljasságot, groteszk élethelyzetet láttunk, hogy nemigen hittünk az ilyesmiben. Mindenesetre, azért az nyilvánvaló volt, hogy nem örökéletű a rendszer, másrészt a meghurcolás taktikája is változott. A Rákosi-rendszerben az embereket kitelepítették, internálták, megkínózták, kivégezték, kívülről fenyegették. '56 után a „gulyás-kommunizmus” belülről omlasztotta össze ravaszságával, hamisságával, a komizságban érdekeltté tételével az embereket. Lóránt atya bölcsen járt el, nemcsak azzal, hogy a néhány fiatal szerzetes csoportot egymástól is elkülönítve vezette, nehogy a rendtársak körében valaki csupa naivitásból, örömeiben elkotyogja, hogy van utánpótlás. Emlékezzünk Mózes esetére, ahogyan István diakónus a védőbeszéde során rámutatott arra, hogyan kellett az Isten emberének, a jövő reményének elmenekülnie honfitársai oktalan pletykálkodása miatt.

Tíz évig nem is volt semmi bajunk e téren. Óvatosnak kellett lenni. Az összejöveteleink után is mindig egyesével, kettesével távoztunk, néztük, nem áll-e valaki az utcákon. A normális gondolkodás számára ez nem minősülhetett volna ellenséges magatartásnak a rendszerrel szemben, nem is volt sokkal több, mint egy mai keresztény kisközösség összetartása, mint egy lelkeség begyakorlása. Emberséges, hívő életformában éltünk. A rend, noha a működési engedélyét megvonták, mégis élt, fennmaradt a lelkekben, hogy aztán

újraéledjen. Hogy ebből '61-ben a Gyorskocsi utcában mégis szervezkedést kreáltak, az erőszakolt dolog volt. 1956-ban a magyarság megmutatta, hogy korrektebb, szabadabb életet akar. Ausztriának sikerült kiszabadulnia a szovjet erőteréből, de azért mi sem lettünk tagköztársaság, mint Ukrajna, hanem csak megszállt szatellit-állam. A környező államokban felszámolták a görögkatolikus egyházat, de nálunk az egyházmegyénk csodálatos módon megmaradt. Tehát sem politikailag, sem egyháziilag nem olvadtunk be teljesen a szovjet rendszerbe. Az egyház is meg tudta őrizni viszonylagos önállóságát. Érdemes átélmélnünk az egri székesegyháznak a bejáráshoz legközelebbi kupolája falfestményét. Nem sokkal azután, hogy a moszkvai pátriárka hazánkba látogatott, és amikor komolyan félni lehetett attól, hogy a magyar Egyházat elszakítják Rómától, Takács István mezőkövesdi matyó festőművész (akinek templomunkban, Budán négy fontos képe van) megjelenítette egy kettős zarándokmenetben a magyar keresztények hűségét a Szentatyához. A kupola egyik ívén a papság, az intézmények jelképes alakjai, a másik íven a sokszínű magyar nép menetel az egri székesegyháztól a római Szent Péter Bazilika felé. Beszédes hitvallás ez, a festő meg is szenvedte művészi tanúságtételét.

'56 után a magyar bátorság, önazonosság, életerő megtört. Sokan a társaim közül, akik velem együtt indultak a szerzetesség és a papság irányába, sorra-rendre, korrekt módon lemondtak a hivatásukról, megnősültek, más pályát választottak. '56-ig győzték az emberek kitartással, ami utána jött, az már túl sok és alattomos volt. A magyar nép gerincét egyszerre törték el kívülről és belülről. Egyszerre jött be az országba a feketekávé és az abortusz. Annakidején a feketekávé kuriózumnak számított, '56 után valósággal vedelni lehetett a kávé, mint afféle nyugati jóléti szimbólumot. A szabad abortusz pedig tudjuk, mit jelentett: lopakodó népirtást. Azt a bizonyos gulyáskommunizmust úgy alakították ki, hogy a megcsillogatott, viszonylagos anyagi jólét fejében az erkölcsünket számolták föl. Egy körfolyamatban sakkban tartottuk egymást, kialakult ez a „kacsintunk és félrenézünk” mentalitás. Természetesen más korokban is előfordult ez, alkalmi zsványság képpen, de nálunk úzussá vált, és látjuk, hová vezetett. Szerezhetsz valahol egy köpetnyi telket, akkorát, hogy a szomszéd jól ráláthat és kontrollálhat, a gyárból lopott himmi-hummiból építhetsz rá egy kis kasznit, és kimehetsz oda a két év várakozásba kerülő Trabantoddal, de ennek fejében, semmi közöd a közülethez, eszedbe ne jusson beleszólni a közösség életébe. Ezek az úgynevezett „összekacsingatások”, megegyezések nagyon rossz megalkuvások voltak, és úgyiszlóván korrumpálták az egész társadalmat.

KLP: Térjünk vissza a korabeli ciszterci élethez. Hogyan zajlottak a hétköznapiak? Ez nem volt a hagyományos szerzetesi élet.

BÁE: Egy év csendes noviciátusunk volt. 1952. február 10-én öltöztünk be, és utána 1953. február 12-én tettünk egyszerű fogadalmat, háznál, csendes, egyszerű körülmények között. A beöltözés napján az egyik osztálytársammal az Operaházban Smetana „Az eladott menyasszony”-át néztük meg. Volt ebben valami humoros, vagy misztikus.

KLP: Hogyan zajlottak az összejövetelek?

BÁE: A lehető legegyszerűbben, a rendi szellem jegyében. Folyamatos együttlét nem lehetett, csak a hetenkénti összejövetelek.

KLP: Ismerkedtek a regulával?

BÁE: Igen, igen. Bencés-ciszterci szemlélet az, amit mi kaptunk. Az egyetlen vezetőnk, Lóránt atya volt, ráruháztak minden felelősséget, a vezetés minden terhét. Szombat délután vagy vasárnap reggel találkoztunk, zsolozsmáztunk minden alkalommal, ez egy rendezett imaforma, amelyet Jézus Krisztus és Szűz Mária zsolozsmázása is megszentelt. Lóránt atya az összejövetel elején begyűjtötte a felmerült problémáinkat, vagy megosztotta velünk az övét, és nagyon bölcsen hagyta őket érlelődni. Mindig az összejövetel végén döntött. A zsolozsma után elmélkedést tartott, majd csendben voltunk egy ideig. Utána valamilyen teológiai témával foglalkoztunk, a lelkiesség teológiája, a szentek példái, a ciszterci szemlélet, a

magyarság kérdései, jövőért való felelősség voltak a fő témák. A végén agapét tartottunk, hatalmas étvággal lakmározunk, piknikszerűen összedobva azt, amit ki-ki otthonról hozott. Felejthetetlen derűs, testvéri és fenséges volt ezen találkozó légköre.

KLP: Lakásokon történtek az összejövelelek?

BÁE: Igen, lakásokban, vagy amíg jó idő volt, a mi kis telkünkre is kijártunk. Szüleim ehhez örömmel járultak hozzá, bár a részletekről érthető módon nem tudhattak, Anyám még a rendi nevemet: Előd sem tudta. Ugyanakkor szíven ütött, amikor a konyha melletti egykori cselédszobában, a nekem juttatott kuckóban tartózkodtam, hogy testvéreim mosogatás közben figyelmeztették egymást: Csendesebben, mert a bátyánk bizonytalán imádkozik a szomszédban.

KLP: Hogyan zajlott le a fogadalomtétel?

BÁE: Szerényen, egy szobában. Az örökfogadalom is a lehető legegyszerűbben zajlott, egy téli napon jéghideg időben, egy kis kerti házban, a kicsiny izzó vaskályha fölé hajolva tettem le a fogadalmat. Más vendégekhez tartozó társaim pedig az adott papnál a gyóntatószékben tették le a fogadalmukat. Egy nem számon-kérhető, hitbeli, lelki magatartást követtünk, és mivel kötelékben nem élhettünk, ez nem is volt foghatóan szervezet. Szervezkedés pláne nem volt. Ezt csak az ateisták látták ilyennek, miközben ők kényszerítették be az Egyházat ebbe a természete elleni helyzetbe.

KLP: Közben párhuzamosan folyt az egyetemi élet is.

BÁE: Igen. '55-ben végeztem, volt benne egypár hónap katonaság is. Sok humoros dolog történt. Ha mint katonaviseltek olykor összejöttünk, hosszan nevetgeltünk felidézett emlékeinken. Azután jöttek a tanári évek. Isten csodája, hogy Pesten maradhattam! Ez a következőképpen történt. Éppen hospitáltam a Trefort utcában, még hozzá éppen egy piaristánál, Balog Lajosnál, aki kiváló matematika tanár volt. Egyszer nagyon megkértem, de csak olyan óráról, amit hallgatnom kellett volna. Anyámat kísértem el a román követségre, hogy a nagymama meglátogatására vízumot szerezzen. Bizony, az akkor nagyon macerás volt. Szóval jól elkéstem. Balogh Lajos odasúgta, hogy beszélni akar velem. Na, gondoltam, most jön a feketeleves. Amikor a folyosó sarkára értünk, kezdtem volna mentegetődni a késésért, de csak legyintett. Arról volna szó, mondta, hogy akarok-e Pesten maradni? Ez akkoriban nagyon nagy dolog volt, mert Pesten maradni csak a piroskönyveseknek volt esélye, azoknak az évfolyamtársaimnak, akik a marxista szemináriumokat vezették. A többieket vidékre „paterolták”. Meghökkenve mondtam igent, és magamban nem győztem csodálni Isten gondviselését. Így sokkal simábban folytatódott az életem. Elmentem az igazgatóhoz, Fogarassy Lászlóhoz. Nagyon rendes ember volt. Mindent megbeszéltünk, és Nyergesújfalú helyett, amit kijelöltek volna nekem, a pesti Postaforgalmi Technikumba mehettem tanítani. A Domonkos templomtoronytól mintegy húsz méterre, gyönyörű, napfényes, üvegpavilonos osztálytermünk volt. Szent Imre napján tartottam az első önálló órát. Azután iskolánk áthurcolkodott az Angolkisasszonyokhoz, az ólomüveg-keretes szép, régi épületükbe, a Váci utcába. Isten humorához tartozik, hogy ahonnan én el kellett, hogy jöjjenek, amikor a papságra készülésemnek ütött az órája, ugyanazokba a termekbe hívtak vissza később, a 90-es években, hogy a Ward Mária hitoktatóképzőn tanítsak aszketika-misztikát. Mélyen érintett ez is. Visszaemlékeztem, hogy annak az osztálynak hátsó fala, amelyben osztályfőnök voltam annak idején, éppen a templom szentély-fala volt. A Ward Mária Hittanképző később beleolvadt a Sapientia Főiskolába, ahol éveken át nagyon szívesen tanítottam a levelező rendszerű tagozaton. Négy félévem volt, nagyon jól megértettük egymást a tanítványaimmal, és remek szakdolgozatokat készítettek a hallgatók. De ez már a 2000 körüli évek története.

KLP: Amikor atya elvégezte az egyetemet, nem fordult meg a fejében, hogy civil életet kezdjen?

BÁE: Eszem ágában sem volt, és már egyébként is elkötelezett voltam. Az viszont igaz, hogy amikor belemerültem a tanításba, azt nagyon szívesen végeztem. Ráadásul turista-szakkört szerveztem az iskola diákjai számára, ezzel tudtam átváltani azt a kényszerű megbízatást, hogy mint az iskola legfiatalabb tanára a DISZ, vagy későbbi nevén KISZ vezető tanára legyek, így tehát ún. társadalmi munkában foglalkoztam az ifjúsággal. Ennek mindenki nagyon örült, a tanárok is, mert már idősebb emberek voltak többnyire, a gyerekek is, mert nagyon jó, hangulatos kirándulásokat tettünk a Nagyhideghegyre, a Bakonyba, a Bükkbe, mindenfelé.

KLP: Ezeket mind jól ismerte még a cserkész-időkből.

BÁE: Világos! Másfél éve lehetett, hogy meghívott egy olyan osztályom, akiket csak egy évig tanítottam, tizenöt éves srácok voltak akkor. Az ötvenedik évfordulójukat akarták megünnepelni, és meghívtak a Mátrába, a Magyar Tudományos Akadémia üdülőjébe. Ott, ezen a találkozón mellém ült az egyik tanítványom, aki diplomáciai szolgálatot teljesít, egy „igazán befutott ember”. Elmesélte, hogy neki milyen sokat jelentettek ezek a kirándulások. Amikor a fiai fölnőttek, elment velük ugyanoda, a Tarkőre, ahová annak idején kirándultunk. Elmesélte nekik, hogyan vándoroltunk egész nap a Bükkben, és hogy itt, ennél a sziklánál, a Tarkónél fogyott el minden ennivalónk, csupán egy darab kenyérünk maradt a zsák alján. Akkor elkértem egy éles bicskát, és felosztottam annyi kis szeletre, ahányan voltunk, mindenki kapott egyet. Az ő számára ez olyan volt, mint egy mise, és olyan mély hatást tett rá, hogy sohasem felejtette el.

KLP: Azért ez a technikum erősen ateista és ellenőrzött lehetett...

BÁE: Nem annyira, mint gondolnánk. Volt ugyan egy-két valóban marxista szemléletű kolléga, de nem voltak véresszájú kommunisták közöttünk. Művelt emberek tanítottak, akik szakmailag, emberileg igényesek voltak. Az igazgatóm és a postai szakágazat vezetője eljöttek az újmiségre, és megáldhattam őket. A diákok az ország minden részéből kerültek össze, legtöbben postás szülők gyerekei. A postások a negyvenes, ötvenes években még a hivatásukra büszke, szerény és nagyon becsületes emberek voltak. A gyermekeik is nagyon jó szándékú, rendes gyerekek voltak, legfeljebb sodródtak egy kicsit a budapesti kollégiumi életben.

KLP: Térjünk rá 1956-ra. Hol élte át?

BÁE: Itt, itthon éltem át. Hazajöttem a tanításból, és a rádió nagyon mehökkentő hírei fogadtak. Lövöldözés a Rádiónál, és a többi. Szóval, családi körben voltam. XII. Pius pápa akkoriban tette október 23-ára Kapisztrán Szent János ünnepét. Mi az előző napokban meghallgattuk a Kapisztrán oratóriumot a Margit körúti Ferences templomban. Természetesen október 24-én senki sem ment iskolába, hanem a rádió mellett figyeltük az eseményeket. Én nem vettem részt tevőlegesen az eseményekben, sok okból. A sógoromat viszont, aki akkor még csak vőlegénye volt a húgomnak, mint egyetemista diák-katonát később el is hurcolták, amikor a diákinternálások történtek. November 4-én fogták el. Őerte igazán aggódtunk, mert egészen Sztrij-ig, hurcolták, a Kárpátokon is túl, de az Úristen meghallgatta édesanyjának és sógoromnak az imáját, így ő hazatért.

Október utolsó napjaiban, ill. november elején, olyan találkozókon azonban, ahol értelmes tanakodások folytak, a jövőt tervezgetve magam is részt vettem, sőt, írógéppel le is írtam, ha rögzíteni kellett az elhangzottakat. November 4-én a szovjet tankok a közelünkben dübörögtek. A körtéri harcokban egyik évfolyamtársam, Schweger Tamás különösen jelentős szerepet játszott. Amit akkoriban átéltünk alig elmondható. Ritkán emlegetjük azokat a heteket, egy-két hónapot, amíg gyakorlatilag munkanélküliek voltunk, mert az élet leállt. Csak a segélycsomagokhoz hozzájutás, vagy a Nyugatra menekülés vitt bele sokak számára sajátos feszültséget. Apám lehetővé tette, hogy ezekben a hetekben se tétlenkedjek, iskolájához kötötten a mozigépész tanfolyamot végeztette el velem. Isten Országában az ember sohasem munkanélküli.

Ahol a bűn, ott a kegyelem is

KLP: Megfigyelték-e '56 után?

BÁE: Egy humoros, vagy inkább tragikomikus esetre emlékszem. Akkoriban lettem osztályfőnök. Az első osztályfőnöki óra végén megkérdeztem, hogy van-e valakinek kérdése. Igen – mondták a fiúk – mikor lesz osztálybuli? Nagyon jó kérdés, majd harmadikban tegyék föl, mert most nem aktuális. Na, eljött az idő, '58–'59-ben voltak harmadikosok a tanítványaim, és akkor valóban megrendeztük a táncestet. Összehoztunk valami kis műsort is, és itt buktunk le majdnem, mert valamiért felfigyelt rá a közvetlen hatóság, és gyanúval kezelte ártatlan diákhumorunkat. Végülis semmi baj nem lett belőle. Az ellenőrző párttag elpárolgott és mi nagyon vidám estét éltünk át, barátságos légkörben.

KLP: Mi volt benne, amire fölfigyeltek?

BÁE: Igazán nem tudom. Szerintem az szűrt szemet, hogy egyáltalán valamit elő akarnak a diákok adni. Egyébként nem emlékszem különösebb zaklatásra. A hatalom inkább Nagy Imrével és más exponált emberekkel, a magyarság kitűnőségeivel volt elfoglalva, azokat üldözték. A kimondott vallás- és egyházüldözés '61-ben kezdődött el. Éppen akkor, amikor diakónussá szenteltek 1961. június 18-án és úsztam a boldogságban. Édesanyám menetközben, amikor a szemináriumba vonultunk vissza, megsúgta, hogy 'Sigmond Lóránt atyát elfogták. Ez persze úgy ért, mint a villámcsapás. Be is idéztek ennek kapcsán a Gyorskocsi utcába, és órákon át faggattak.

KLP: Mi volt a vád ellene?

BÁE: Semmi tény, csak maga a ciszterci lelkiség. Aki faggatott, tájékozatlan volt az egyházi ügyek terén, hogy mit jelent az, hogy diakónussá szenteltek engem. Bár mint mondta, „imádta” a szakmáját. De hát faggattak jobbról-balról.

Isten humora, hogy aztán később, a '90-es évek elején, egy vasárnapi mise után, amikor Kemenes Gábor atya nem tudott bemenni a börtönbe, segítséget kért, bemennék-e, mert szükség van ott papra, aki a bentlévőkkel elbeszélgetne. Ugyanazok a nagyvasajtók nyíltak meg előttem, mint amik mögöttem záródtak be annakidején. A beszélgető szobába cigánygyerekeket hoztak be, és velük jól elbeszélgettünk. Szóval, ugyanott, ahol engem vallattak, ugyanott tudtam másokon segíteni.

KLP: Hogyan került a győri szemináriumba?

BÁE: Az nagyon szépen történt. Akkor én már elkötelezett helyzetben voltam, nem nekem kellett lépnem, hanem a magiszteremnek. Ezt ügyesen tette, pedagógus tapintattal. Néhány héttel korábban Apámmal, egy Kandó-iskolai csoporttal elmentünk cserelátogatásra az NDK-ba, ez volt az első nyugati irányba tett utam. Ott voltunk két hétig, eljutottunk Weimarba, Lipcsébe, nagy élmény volt. Hazatérve a magiszterem elhívott egy sétára, elmentünk Makkosmáriára. Jól kibeszéltetett, meghallgatta az élményeimet, én meg szívesen meséltem. Ahogy a templom kapujába értünk, azt mondta, hogy most akkor itt az ideje, hogy elmenjek Győrbe. Velem megfordult a világ. Váratlan volt, és nyilvánvalóan ott kellett hagynom az osztályomat érettségi előtt. No, akkor elmondta a magiszterem, mit kell tennem, és én jelentkeztem Győrben. Azért ott, mert a nagybátyám Esztergomban a maga nagyon korrekt életútja folytán óvott attól, hogy ott engem jó értelemben kompromittáljon, ne én legyek a „Brückner József unokaöccse”. '59 őszén kerültem be.

Nagyon érdekes volt már tanárként visszaülni a gyerekek közé, hét évvel fiatalabbak közé, én is egy kicsit visszagyerekesedtem.

KLP: Mielőtt mélyebben belemennénk a győri életbe, megkérdezném, mit szolt a család az elhatározáshoz?

BÁE: A Szüleim, Testvéreim megértéssel követtek mindenben. Soha nem volt semmi probléma. Apám és Anyám az évek során összegyűlt családi ékszerekből egy kelyhet

készítették nekem, ami előbb meglelt, minthogy pappá szenteltek volna. Ebből is látszik, mennyire komoly elvárással és áldozatkészséggel voltak irántam. Ugyanígy voltak a Testvéreim is. 1962. február 7-én ciszterci mivoltom miatt kivettek a szemináriumból. Egy-két órán belül távoznom kellett. Emlékszem, hogy egy ávós figyelte a vonatot, rajta ülök-e. Ezeket, a beavatkozásokat egyébként is mindig karácsony és húsvét között intézték, amikor a legcsendesebbek, legapatikusabbak az emberek. Hazakerültem tehát a szüleimhez. Emlékszem, rideg, ólmos, téli idő volt, és semmi állás sem kínálkozott egy kidobott kispapnak. Akkor jött hozzánk egy ismerős szerzetes-nővér, aki azt mondta, „ha Isten valahol becsuk egy kaput, másutt kinyit egyet”. Így is történt, mert huszonnégy órán belül volt állásom. A nagybátyám egy olyan lelki gondozottja, aki személyzeti főnök volt a Kontaktánál, felvett, és így ott az alagsorban dolgozhattam négy hónapig, kapcsolóalkatrészeket gyártottunk. Három műszakos állás volt, annak minden próbatételével. Egy kicsit féltettem a kezemet, hogy a hajnali álomosság miatt rá ne zuhanjon a „medve” a misézéshez szükséges ujjaimra. Miután a hasonlóan érintett Pásztor Győző mat-fiz szakos évfolyamtársamtól hallottam a lehetőségről, átnyergeltem vízóra-leolvasónak. Mindenképpen szabadabb állás volt, egyben betanítóm, néhai Deli László személyében megismerkedhettem egy olyan kiváló magyar keresztény férfival, akit szülei árvaházba kényszerítettek, aki így katonatiszti képesítést szerzett, emiatt fogságot szenvedett, majd derekas helytállással mindent megtett azért, hogy jellemes ember maradhasson, hogy sok jót tegyen, és a családját becsületesen ellássa. Életre szólóan barátságban maradtunk. Tettem a dolgom, mint „mezei teológus”. Végülis 1963 januárjában, Szent Margit napján, megjött a győri püspök engedélye, hogy mégis fölszentelnek.

KLP: Győrt két súlyos személyiség, két mártír határozta meg, Apor Vilmos és Brenner János. Találkozott-e velük?

BÁE: Mindkettőjük nevével találkoztam. Apor Vilmoséval még jóval korábban. 1946-ban a hittanárom elvitt minket, Mária kongreganistákat, zarándokolni. A vasvári Szentkút volt a végső cél, de amikor visszafelé jöttünk, Győrben meglátogattuk a Karmelita templom kriptáját is. Ott csöndesen rámutattak, hogy ez itt Apor Vilmos sírja. Csendes búcsújárás folyt oda, szinte rendszeresen, persze, nem feltűnően. Jellemző, hogy még '86-ban is csak éjszaka, a legnagyobb csendben vitték át régóta előkészített mostani helyére koporsóját. Azóta még többen keresik fel sírját a győri Székesegyház Héderváry kápolnájában, Szent László királyunk „arany” fejével szemben.

Az Apor Vilmos Emlékbizottságban arra törekszünk, hogy boldoggá avatása napján, november 9-én a budai szobránál találkozunk, és liturgikus ünnepnapján, május 23-án a Felsőkrizstinavárosi templomban szentmisével adjunk hálát érte. Néhány évenként pedig rendezünk egy Apor Vilmos emlékülést is. Szívesen támogatjuk a gyulai egyházközség ilyenfajta törekvéseit is.

Boldog Apor Vilmos Gyulán volt plébános huszonöt évig. Annakidején, amikor 1918-ban a román katonák túsul ejtettek több magyar katonatisztet, ő a kiszabadításuk érdekében elment a román királynéhoz. Kiderült, hogyjobban beszél franciául, mint a királyné. Megnyerte a királyné tetszését, és így az útja sikerrel járt. Bátor és áldozatkész papi egyéniség volt. Sokat tett a szegényekért, a diszkrimináltakért, a zsidó lakosságért is.

Az általa megmentett asszonyok közül még most is van, aki közöttünk él. Egyikük egy nagy család tiszta és erőslelkű édesanyja és nagyanyja. Templomunk első padosorában szokott ülni. Példázza, mit jelent megmenekülni, és nem tönkretéve, elroncsolva élni.

Brenner János történetét akkoriban felületesen ismertük. Tudtuk azonban a szombathelyi kispapoktól, hogy egyik szemináriumi társukat valamiképpen belekeverték az üldözési hullámba, amelynek során ártatlan embereket akartak gyilkossá nyilvánítani. Brenner János képe egyébként ott volt a rektori szoba mellett a falon. Amikor egyszer ott járt, már a hetvenes években az Állami Egyházügyi Hivatal valamelyik embere, durván levétette a képet

a falról, mondván, hogyan képzeljük azt, hogy egy ilyen ember képét kitesszük. Ez egyik legmarkánsabb emlékem Brenner Anasztázzal, aki szintén ciszterci szerzetesként indult. Nagyon kedves tanítványom volt a volt szentgotthárdi plébános, Németh Zoltán. Egyszer meghívott Szentgotthárdra lelkigyakorlatot tartani. Végigvezetett Anasztáz atya utolsó útján, bemutatta a vértanúság helyét, körülményeit, az emlékkápolnát. Így most már sokkal többet tudok róla. Sőt, nemrégén úgy jutottam el Szombathelyre, hogy a sírját is meglátogattam a Szaléziak templomában. Hárman voltak testvérek, mind a hárman papok. Közülük József most is a szombathelyi egyházmegyét szolgálja, mint püspöki helynök.

KLP: Ismerte Győrött valamelyik Brenner fiút, atya?

BÁE: Hát hogyne! Brenner Lászlóra, aki rendtársam volt, és a Rendben családjuk kedves nevét, a Tóbiás nevet kapta örökségként. Tóbiás atya nagyon tehetséges volt nyelvekben, fényesen indult. Aztán kidobták valahová Repce mellé, egy istenhátamögötti helyre. Az ilyen kényszer nem volt elszigetelt eset. Ő ott is kitűnően pasztorált, teljesítette a kötelességét. Még megtanult egypár nem könnyű nyelvet is, mint pl. a lengyelt, de a tehetségét sohasem tudta szélesebb körben kibontakoztatni. Ez is a mártírium egy válfaja. A sok munka és a lelki teher aztán aláásta az egészségét, súlyos betegen szolgált tovább, és amikor '89–90 után megpróbálták őt rehabilitálni, kárpótolni, akkor már nem volt erre ereje. Mindazonáltal hűségesen szolgált mindhalálig.

KLP: Az áldozatvállalásnak és a vértanúságnak mi a mai üzenete?

BÁE: Az egyház kétféle vértanúságot tisztel: az egy perc alatt bekövetkező, hirtelen halált, és az élethosszig tartó, egy életen át kiállt mártíriumot. A két testvér példa mind a kettőre. „A mai embert inkább érdeklik a tanúk, mint a tanítók, és ha mégis hallgat a tanítókra, azért teszi, mert ők egyben tanúk is” írta VI. Pál pápa az *Evangelii nuntiandi* kezdetű apostoli buzdításában. Szállóigévé vált ez a megállapítás. Ma, amikor már alig van türelmünk könyvet kinyitni, elgondolkodni, másokat meghallgatni, minden az internet villódzásában létezik a fiatalok körében, akkor a személyes tanúságtétel még mindig számít, és igazán ez az, ami hatékony. Az emberi kapcsolatokban is, amelyeket nyomaszt a sok információ, plakát, hirdetés, üzenet, szinte már csak a szemtől-szembe való megszólítás ér valamit. Ha valamit személyes érintettségben éltem át, személyesen tettem róla tanúságot, annak van súlya. A fiatalok nem élték át ezeket a véres esztendőket, de sokkal cseleesebb formában rájuk is hat az ateista és elembertelenítő szekularizáció. Látszólag nincs mércéjük, nincs érdeklődésük ezek iránt a dolgok iránt. Azonban úgy látom, ha valamilyen okból eléjük kerülnek ezek a tények, és bele kell mélyedniük, akkor nagyon is megérinti őket. Rájönnek, hogy ezeknek az áldozatoknak az eredményeképpen tudnak ma létezni, alkotni, és hogy kegyelmi viszonyban vagyunk az áldozatokkal, a hősökkel. Talán azt is megérik, hogy jó célokért érdemes bátornak lenni. Magam is meglepődtem, hogy Brenner Anasztázék akkor öltöztek be, akkor jelentették ki magukat forma szerint is cisztercinek, amikor Zircen és környékén gyakorlatilag már minden szerzetesi intézményt szétdúltak, szinte létezni sem lehetett, a napi élelmézésről gondoskodni is kín volt. Ők ilyen helyzetben léptek be, amikor néhány hét múlva már a szerzetesi háttérrel is titkolni kellett.

Korunk megértéséhez segített Antall József miniszterelnöknek az a megállapítása a népes TF-gyűlésen a kilencvenes évek elején, hogy az a különbség a tegnapelőtt és a ma között, hogy Budapest akkor '45-ben romokban hevert, de mi nagyon akartunk élni. Ma már eléggé ki van kenve-fenve a főváros, ami a külsőségeket illeti, de az élni akarásunk nagyon megroppant. Igen, az éldegélés, a túlélés szándéka megvan, de hogy a maga méltóságában, dinamikus, lendülettel éljük az életünket, az nagyon megtorpant. Ez azonban nem ok az elkeseredésre, hanem inkább felhívás arra, hogy a jövő azé, aki vállalja. Azoké, akik a következő nemzedéket meg tudják győzni arról, hogy érdemes élni és remélni. Szó szerint „joggal hihetjük, hogy az emberiség jövője azoknak a kezében van, akik fel tudják tártani a következő nemzedékeknek az élet és a remény forrásait” ahogyan a II. Vatikáni Zsinat

Gaudium et Spes, az Egyház és a mai világ viszonyáról szóló lelkipásztori konstitúció mondja.

KLP: Valamiféle dichotómia áll fenn az új nemzedékben. Tudják, de nem akarják tudomásul venni.

BÁE: Amit a lélektan és a pedagógia mond erről, az már közhelynek számít. Az ún. akcelerációra gondolok. A mai fiatalok biológiailag előrefutnak, magasra nőnek, hamar bekövetkezik a kamaszkor, másrészt rengeteg információval rendelkeznek. Ugyanakkor a döntéskészség és képesség, valamint az érzelmi élet beérése lemarad. Ez valóban keserves kettészakítottság a mai gyerekekben. Közöttük élek, látom, hogy túl sok mindenről tudnak, egyoldalúan, felületesen, vagy cselesen befolyásolva, és ezek közt választani, dönteni hihetetlenül nehéz nekik. Hogy ez mennyire így van, azt az jól látja, aki egy katolikus iskolában tanít. Látja, hogy az egyes osztályok népe talán azért olyan egymást szerető közösség, mert a sok gyerek, aki akár válási árva, akár egyke, akár valamiképpen meg nem hallgatottnak érzi magát, egymásban igyekszik megkapaszkodni. Órákon át tudnak beszélgetni és beszélni mindenről, mert óriási a közlési vágyuk és az elfogadtatás igénye. Ez az érzelmi instabilitásnak nyilvánvaló jele. Nincs rátartásuk, nincs érzelmi tartalékuk, mindent azonnal meg kell osztaniuk. Kapaszkodnak az érzelmi rendezettség és a társ után. Milyen jellemző és reménykeltő, hogy egy néhány hete érettségizett osztály csaknem teljes létszámban összejön a Gimnázium melletti Plébánián, ahová a hittanáruk meghívta őket. Érdekes jelenségek ezek, amikkel nekünk számolnunk kell. Akármilyen időigényes, a személyes kapcsolaton múlik minden.

A személyes kapcsolatok nehezen alakulnak ki, még az idősebbek körében is. Harminc-negyven éves férfiak és nők állnak egy árok két partján, és még csak nem is „kacsintgatnak” egymásra. Nehezen tudnak egy elkötelezett, végérvényes házasság mellett dönteni. Nem tudják az életüket egészségesen összekötni. Nincsenek támpontok, nincs megfelelő partner. Az élet iránti, az Isten iránti bátorság hibádzik.

KLP: Világi körökből erre szokták mondani, hogy ez lenne az egyház dolga, hogy ezen segítsen.

BÁE: Igyekszik is tenni, amennyire tőle telik, vagy rajta múlik. Biztos, hogy nagyon megváltozott a helyzetünk a nyolcvanas évekhez képest. Akkor már nem „fejlesztés” vagy elhelyezés terhével pasztoráltunk, már volt egy kis nyitásra, „kis lépésekre” lehetőségünk. Egy kis bátorsággal a szülők és a gyerekek is adták magukat. Akkoriban nagyon jó találkozóink voltak. Több időt tudtunk egymásra áldozni. Most azzal, hogy sokkal több a munkánk, sokkal több a lehetőségünk, több az intézményünk, megosztottabbak vagyunk, mint korábban. Kevés a meghallgatásra képes és időt áldozni tudó kolléga, akár pap, akár világi segítő. Erősen támaszra szorulunk a világi hívek részéről. A világiak is sokan végeztek teológiát. Ha egy hányaduk beállna mások meghallgatására, azon kívül, akik ezt már amúgy is teszik, az nagy nyereség volna. Másrészt még jobban össze kellene hangolnunk a plébánia lelkipásztori munkájával.

KLP: Pasztoráció vagy evangelizáció?

BÁE: Ez jó kérdés! Az evangelizáció gyűjtőfogalom II. János Pál pápa *Redemptoris missio* c. körlevelében. Az evangélium átadása, vagyis az evangelizáció három síkon történik. Aki még nem hisz, és még nem tartozik semmilyen egyházi közösséghez, azt misszionálni kell. Aki elfogadja Krisztus tanítását és benne él az egyházban, azt pasztorálni kell. Aki pedig már megvan ugyan kereszttelve, de nem hisz, vagy keresztségi elkötelezettsége ellenére nincs Krisztusban egyházas közössége – tehát úgynevezett magán-módon keresi Istent –, azt újraevangelizálni kell. Mind a misszionálás, mind az újraevangelizálás nagyon fontos. Azt hiszem, azon túl, hogy becsületesen, arányos mértékben ellátjuk a híveinket, sokkal jobban be kellene vonni őket az Egyház szolgálatába. Másrészt az is igaz azonban, hogy a hívek személyes figyelme fokozódhatna a klérus szolgálata iránt. Jakab apostol levele szerint

egyenesen a betegnek magának vagy a hozzátartozóinak kellene hivatnia a papot a Szent Kenet feladására. Ismétlem, ha otthon fekszik egy idős beteg, vagy egy súlyosan beteg fiatal, aki hónapok óta nem gyónt, nem áldozott, a családnak kellene gondoskodnia róla, hogy a pap értesüljön erről, és el tudjon jönni a beteghez. Ha a hívek nyíltabbak lennének, lényegesen kevesebb erőfeszítést igényelne a pasztoráció. A pasztoráció kezd nagyon izgalmassá válni, nincs két egyforma eset, nagyon bonyolulttá lett az élet, nagyon sokféle szakadt. Emellett, vagy ez előtt sürget bennünket a misszionálás kötelessége.

KLP: Úgy tűnik, mintha a nagyvárosokban, ahol a kiüresedés is nagyobb mértékű, megnőtt rá az igény is.

BÁE: Természetesen. „Amikor elhatalmasodott a bűn, túlradt a kegyelem” ahogyan ez Szent Pál Rómaiakhoz írt levélben meg van írva (Róm 5,20). Azon kívül, amíg, vagy amitől kezdve már ember az ember – erkölcsi értelemben véve –, végtelenül éhes és szomjas a hitre, és gyógyíthatatlanul Istenre és a transzcendenciára van beállítva. Tréfásan azt szoktuk mondani, hogy zuhanó repülőgépen, süllyedő hajón, földrengés közben nincs ateista ember...

Az egyik legmegdöbbentőbb eset a közelmúltból Olti Vilmos vérbíróé – aki több kegyetlen koncepció per kijelölt bírója volt – halálos ágyán, előregedve, Isten és pap után kiáltott. Kerényi Lajos atyának sikerült őt feloldoznia, és szentségekkel megerősítenie. Az atya azt a megjegyzést fűzte az esethez, hogy lám, Mindszenty bíboros nemhiába könyörgött az ellenségeiért, akik őt és az egész országot üldözték.

KLP: Nos, térjünk akkor vissza Győrbe. Mi történt a felszentelés után?

BÁE: Az nagyon szép volt. Az újmisémet itt a Ciszterciak templomában mondtam, a plébánia papsága, hittanárom, teológiai tanárain, a Szent Imre énekkar és számos ministráns is segítettek. A szónokom pedig a premontrei Szomor Tamás volt, akit már régebben, az említett zarándoklaton ismertem meg, a hittanárom barátjaként.

Rettegett híré, de csodálatos intelligenciájú ember volt. Keményen vette a filozófiát. Élveztem az óráit, és amikor már az óra letelt, a tízpercben kezdte mesélni a legvadabb történeteket, mi pedig hallgattuk, mert egyszerűen nem lehetett otthagyni. Egy történetet megemlítek. Szomor Tamás a premontreieknél tanított annakidején Szombathelyen, és éppen hazafelé ballagott a rendházba. De ez alkalommal nem a főutcán, hanem kivételesen valamelyik kis mellékutcán át. Egy asszony utána kiáltott az ablakból, hogy legyen szíves, menjen már föl hozzájuk. Ott van a mama, ösöreg, se élni, se halni nem tud. Jó, elszaladt a szükséges szentségekért, majd szépen ellátta a nénit. Föloldozta, szentkenetet adott neki, megáldoztatta, elköszönt tőle. A néni pár óra múlva végre meg tudott halni békében, megnyugodva.

Az újmisémet után az agapé a családi fészekben, a kis lakásunkban összepréselődve volt. Rektorom elhozta a püspöki levelet, hogy az első kápláni állomáshelyem Kónyban lesz. Összepakoltuk a holmimat, és öt nap múlva már ott voltam, és megkezdtem a papi szolgálatomat. Egy „kidobott” – szakáll nélküli – kapucinus szerzetes volt a plébánosom, Temesi Paskál atya, aki a húsvétot hordozta a nevében, és valóban derűs egyéniség volt. Juhászok unokája lévén, úgy is törődött a faluval, mint egy jó pásztor a juhaival. Minden házról tudta, milyen, mennyi jószág, hány ember lakja. Az embereket nem biztos, hogy mindig megismerte, de mindent tudott róluk, mint egy jó számadó. Amikor elmentünk házat szentelni, csaknem mindenütt nyitott kertkapuk fogadtak. A ház népe odatódult, eltöltöttünk pár percet, és mentünk a következő házhoz. Egy évvel később aztán beköszöntött a tévé, akkor már csak az ügyeletes nagymamát küldték ki a vendégszobába, s a család nagy hangon tévézett a szomszéd szobában, csak a nagymama segédkezett nekünk. Döbbenetes váltás volt. Döbbenetes volt, hogy egy eszköz így rabjává tudja tenni az embert.

KLP: Tettek kísérletet rá, hogy az atyát is meghívják a békepapok közé?

BÁE: Nem. Úgy látszik, eleve nem számítottak rá, hogy kötélnek állok. Kisap-nevelőként ugyan néhányszor el kellett mennem a gyűlésekre, de sohasem „szerepeltem” ott. Fájdalmas

volt látni a primitív viselkedésmódot. A legdurvább az volt, hogy az Isten nevét mindegy, hogy milyen betűvel írjuk, de az emberét nagybetűvel kell írni. Ez igazán rosszul érintett.

KLP: Hogyan alakult a pálya tovább?

BÁE: Kónyban három és fél évig tartózkodtam, de Enesén voltam igazán otthon. Enese kis zsellérfalu volt. Jellemző a katolikus identitástudatuk gyengeségére, hogy amikor megkérdeztem egy viszonylag hozzáértőt, hogy mi a népesség aránya a vallási hovatartozás szerint, azt válaszolta, körülbelül fele-fele, holott nyolcszáz valahány volt a katolikusok száma, és kétszáz körül az evangélikusoké. Nagyon szomorúnak találtam, hogy ennyire nem érzik a maguk megajándékozottságát. Bár az egymás elfogadása már javulóban volt, úgy tűnik, éppen a II. Vatikáni Zsinat hatására is.

Ugyanakkor szép pasztorális élet alakult ki. A templomot még Zichy János püspök építtette, mi gonddal-kínnal renováltuk. Főként a gyerekek és az öregek jártak templomba, de akadt néhány család, néhány férfi is. Bensőséges ünnepeket töltöttünk együtt, különösen karácsonykor, húsvétkor. Amikor lezajlott a nagyszombati körmenet, visszafelé jövet a fiatalok a zászlókat a templomkerti kereszt előtt mélyen meghajtották. Ez annyira meghatott, hogy alig győztem száraz szemmel. Meghatott, hogy egy régi szokást, amit az őseik is gyakoroltak, ezek a fiatalok tovább visznek. Nagyon megszerettem őket.

KLP: Van még kapcsolat?

BÁE: Gyakorlatilag nemigen van. Még a kónyiakkal inkább, ha pl. egy Budára áttelepült családot felkeres a rokonsága. A beszélgetést ott folytatjuk, ahol abbahagytuk.

KLP: Győrbe mikor került, atya?

BÁE: Győrbe 1966-ban helyezett át dr. Bánk József érsek, püspök. Először a győrszigeti kis „ékszerdobozban”, a Rókus templomban voltam káplán. A csillagos égre nyíló faajtó mögött, egy sufni-szobában laktam az udvaron. Szép évet töltöttem ott. Összehoztunk egy kis kórust a jó hangú fiatalokból, sokat énekeltünk. Egyik legszebb élményem volt, hogy egy szerény, sekrestyebeli hittanóra után egy akkor kamaszodó gyerek úgy ment haza, hogy rokonai másnap elmesélték gondozottjuk friss élményét. Amikor ugyanis a hittanóra után kimentünk a sötét templomba, gyertyát gyújtottunk egy mellékoltárnál és elmondtuk a Hiszekegyet, a fiú ekkor értette meg, hogy mit jelent kereszténynek lenni, és örömeiben szökdécselve ment haza.

Néhány hónap múlva azután kijött hozzám a püspök atya, és megbízott a Zsinat papságról szóló dekrétumának feldolgozásával. A megyei államegyházi titkár is megnézte, hogy ki vagyok és látta, hogy elég nyomorúságos körülmények között élek, de nem panaszkodom. Végülis püspököm kinevezett a szemináriumba a kispapok spirituálisának. Visszamehettem oda bizalmi szerepkörbe, ahonnan egyszer kidobtak. Az ilyen meglepetést csak Isten gondviselése fényében lehet megérteni. 1967 őszétől 1976 nyár végéig voltam ebben a szolgálatban.

A II. Vatikáni Zsinat nagyon szép teológiai háttérrel, körültekintően és jó arányérzékkel írt egy külön határozatot a papi szolgálatról és életről. A pap Krisztus személyében jár el. „A papokat a püspöktől kapott felszentelés és küldetés Krisztusnak, a Papnak, a Tanítónak és Királynak a szolgálatába állítja. Abban a krisztusi tevékenységben vesznek részt, amely az Egyházat itt a földön folyamatosan Isten népévé, Krisztus testévé, a Szentlélek templomává építi.” (*Presbyterium Ordinis 1*). A Zsinat nagyon reálisan hangsúlyozta, hogy a papi szolgálat elsősorban feladat, egyházépítés, mind az igehirdetéssel, mind a szentségek közvetítésével, mind a közösség kiépítésével. A papok ebben a megyéspüspök munkatársai, egymás közt a szentségeken alapuló testvériség köti őket össze és a hívekkel úgy élnek, mint testvérek a testvérek között, tehát nem fölényesen, nem hivatalnokként, hanem egymás kölcsönös megbecsülésében. Szépen mondja a dekrétum a papi hivatásokról, hogy „a papok szívvel-lélekkel azon legyenek, hogy szavukkal és tanúságtétellel a szolgálat lelkületét és igazi húsvéti örömet sugárzó életükkel híveik elé tárják a papi hivatás nagyszerűségét és szükségességét”. Éppen ezen szolgálat érdekében lényeges, hogy megtalálják életük

odaadásának célját és mintáját Krisztus áldozatos nagylelkűségében, az ún. húsvéti titokban, hogy vállalják az evangéliumi tanácsokat a maguk síkján, a tisztaságot (a cölibátust), az együttműködés készségét és az anyagi javakkal szembeni józan függetlenséget. Kulturálódjanak, a teológia és a széles emberi kultúra síkján. Az Egyház odafigyel megélhetesükre is, és lelki egyensúlyukra is. „Ne feledjék el tehát a papok, hogy munkájukban soha sincsenek egyedül: a mindenható Isten ereje a támaszuk... Istennek hatalmában áll növelni bennük a szeretetet. Gondoljanak arra is, hogy paptestvéreik, sőt a hívek az egész világon mellettük állnak.” (P.O. 22)

Szolgálatom ellátásában a korábbi tapasztalataim is segítettek. A régi Ciszterci Gimnáziumnak nagyon erős összetartó diák-közössége volt, és tanáraink is, akik nagyobbrészt ciszterci szerzetesek voltak, tekintélyük megőrzése mellett is jó barátságot alakítottak ki velünk. Csak példaként mondanám el erre, hogy akik 1947–1948-ban 11 éves korukban mindössze egy éven át kaptak ciszterci nevelést, a mai napig is összejárnak osztályfőnökükkel. Mi ciszterciek nem csak tanítani akarunk, hanem megpróbálunk nevelni is, vagy helyesebben az önnevelésben segíteni. Olyan családias volt – és persze most is az a ciszterci nevelés – jó légkört alakít ki, és ezzel vonzóbbá teszi iskoláinkat. Ez is belejátszott abba, hogy a Szemináriumban – bár pedagógiát, és aszketika-misztikát tanítottam is – mégis elsősorban a kispapokért voltam ott, a liturgiákért, a lelki beszélgetésekért, a személyes problémák tisztázásáért. Mindezt támogató, segítő szerepnek tartottam.

Törekvésemben nagy segítségemre volt az a tény, hogy dr. Diós István prefektus kollegám hazahozott Rómából egy olyan jegyzetet, amit az egyik pápai egyetem is elfogadott és adoptált. A jegyzet a lelkipásztori dialógusról szólt, a *Conciliatio pastoralis*-ról, főként Carl Rogers amerikai pszichológus szemlélete fölhasználásával. Ennek a témának akkoriban még alig volt hazánkban irodalma. Néhány évtized óta Jálics Ferenc jezsuita atya *Testvéreink hite* c. könyve ad remek gyakorlati útmutatást az empatikusan megértő, a másokra odafigyelő kommunikációra. Ezt a könyvet már sokaknak kölcsönöztem, akiknek családi, munkahelyi kapcsolataikkal gondjuk volt. Ha még mélyebben nézzük a kérdést, akkor VI. Pál pápa első körlevelét, a magyarra mai napig le nem fordított *Ecclesiam Suam* írását kell számba vennünk, hiszen a dialógus, a testvéri párbeszéd fogalmát ezzel szerettette meg és terjesztette el az Egyházban és egyben minden jóakarató és humán kapcsolatépítés segítségére is.

KLP: Az iskolák szerepe mintha megváltozott volna ebben a mai világban.

BÁE: Tarthatunk attól, hogy nem minden esetben haladó irányban. Mégis, ha élni akarunk, a műveltség, a műveltség megszerzése és használata alapvető, tehát az iskola alapjelentése akkor is megmarad, ha számítógépek segítségét igénybe vesszük. A kultúra mindig kultúra marad.

KLP: Mintha az iskolák nevelő funkciója kezdene háttérbe szorulni.

BÁE: Nagy baj lenne, ha úgy lenne. Ne felejtjük el, hogy az iskola a létjogosultságát a szülők megbízásából kapja, mert az ő tanító-nevelő szerepüket hivatott módszeresen segíteni, tovább vinni. Ezért is fontos, hogy ismerjük tanítványaink családi hátterét. Úgy gondolom, hogy az osztályfőnököknek van ebben kulcsszerepe. Örömmel látom és tisztelem ezekben a többlet-felelősséget vállaló kollegáimban, hogy mennyire igyekeznek minden egyes diákkal a neki megfelelő személyes kapcsolatot kiépíteni. Ez a szülői háttérre is hat.

Annakidején, egy induló ötödikes osztály az első ismerkedési osztálykirándulására meghívta a szülőket is, meg a hittanárt is. A makkosmáriai kirándulás kapcsán, a családias együttlét után több család elhatározta, hogy gyermekeik összetartozása nyomán ők is rendszeresen találkozni fognak. A gyermekek mára már leérettségiztek, ők ma is kitaranak. Felajánlottuk nekik, hogy csoportos együttlétüket ciszterci világi konventté alakíthatnánk, hogy a ciszterci lelkület tartást adjon, maradandóvá tegye ezt a jó szándékú, nagyon hasznos, egymást segítő összetartást.

KLP: Maga az ifjúság hogyan változik? Milyen irányba?

BÁE: Annyira változik, hogy már a két-három évvel ezelőtt végzett gimnazista – ahogy ők mondják – alig érti a mostani végzősöket. Sokszor a fiatalok csodálkoznak ezen a legjobban. Van valami föllazulás. Azért persze nem csak negatívumok léteznek. Azt figyeltem meg, hogy ha akár egy főiskolásnak, akár egy végzős gimnazistának meg kell írnia egy kis értekezést, legtöbb esetben nagyon értelmes dolgokat írnak. Már apám is – aki a Kandóban betöltött szolgálata után a Budapesti Műszaki Egyetem tanárképző szakán volt adjunktus – mondta nekem: nézd meg, fiam, milyen rendesen, értelmesen írnak, milyen remek ábrákat készítenek! Ez az intelligencia, igényesség, az eszközökkel való bánni tudás megvan a fiatalokban, és biztosan fölülmúlják ezen a téren a mi korábbi teljesítményünket. Ha nagyon kell, nagyon jól produkálnak. De a hétköznapi kapcsolattartás készségére jobban oda kéne figyelniük. Néha nem könnyű egy témát megbeszélni, megértetni velük. Igen, mert a fogalmak is fellazulnak, sokszor idegen és ellentétes jelentést kapnak. Erkölc és jog különválnak. A nagy képben gondolkodás, a távlatok, a nagy transcendens remény helyett túlságosan is csak a pillanatnyi köti le figyelmüket. Sok minden a szórakozás, egyfajta könnyen tanulás felé megy el. Pl. hogy képregényben tanítható a magyar történelem. A munka fegyelmét, következetességét, becsületét nagyon nehéz kialakítani. Mégis, ha van egy olyan osztály, amelyben megvan a minimális tanulási becsület, fegyelem, nagyon értelmes dolgokat tudnak produkálni. Abban is jobbak, mint mi voltunk, hogy ha a definíciókat nem is tanulják meg pontosan – ami azért nem lenne rossz –, amit megfigyelnek, arról igen találóan képesek írni. Egyfajta kreativitásról van szó, amiben ők nagyon jók. Segítünk minden megalapozott elismeréssel, és főként azzal, hogy az élet alapvető biztonságát, szervességét, és mindezek mögött az igazoltságát tudjuk felkínálni. Viszont az a szociális érzék, hogy a másik ember is számít valamit, a másik ember figyelembe vétele nagyon leépülőben van, ha nem vigyázunk rá. Az ember nem csak individuum, egyén, hanem egészen alapvetően társas lény is, tehát csak kölcsönös odaajándékozásban tud kiteljesedni. Ennek a gyökere egészen Isten szentháromságos voltaig megy el.

KLP: Jobb a minőség, de rosszabb a kapcsolat?

BÁE: Ez azért így nagyon sommás. A minőség megragadásának a lehetősége bizonyosan jobb, mert az eszközök is jobbak hozzá. A kapcsolatok sem gyengülnének meg az önként vállalt önfegyelem betartásával, az önzetlen kölcsönösségre törekvéssel. Az a gyerek, aki például a közelmúltban a társai rovására igazságtalanul tönkretette a tanítást, óra után odajött, és mindennek elmondta saját magát, bánta a dolgot, és láthatólag nyomorultul érezte magát. A diákok érzik, tudják, hogy mit akarunk átadni nekik, és hogy mennyire tiszteljük egymást. A kapcsolat igénye fönnáll, csak a kapcsolat fegyelme lazult meg. Van az életnek egy szükséges rendje, és úgy látszik, ezt valahogyan kikezdi korunk. Ezért kell megtanulnunk például ünnepelni. Az Egyház nem ünnepségeket rendez, hanem ünnepel. Karácsonykor az egyik osztály egy fiaskó bort ajándékozott nekem. Az egész osztály nyüzsgött, beszélgetett, és az ajándék átadására kijelölt fiú odasomfordált hozzám, és a kezembe nyomta a fiaskót. Meg kellett mondanom neki: Fiam, ez nem a te ajándékod, vagy apádé-anyádé, hanem az osztályé. Legyen egy kis csend, rend, és mondd el rendesen, amit ki akarsz fejezni. Úgy kell megtanítani az utánunk jövőket az elemi társadalmi érintkezés stílusára.

KLP: Sarkított és egyszerű a kérdés: atya szerint van még esélyünk az ellenvilág túlsúlyával szemben?

BÁE: Az nevet igazán, aki utoljára nevet, mondja a közmondás. Isten igéi el nem múlnak, és az egyházon a pokol kapui sem vesznek erőt. Nagyon ingatag ez a látszólagos és hangerővel felfokozott túlsúly. Talán úgy vagyunk, mint az '56 utáni marxizmussal, amely a Gellérthegy sziklájánál már szétomlott, csupán az érdek, az erőszak tartotta fenn, már nem is az eszmét, hanem csak a rendszert. Bár leigáztak minket, de az a hatalom, ami életellenes, ami az emberi méltóság semmibe vételén alapul, ami a házasság, a család lerombolását tűzi ki célul, nem lehet tartós. Vagy belepusztul a társadalom, hiszen már hány kultúra megsemmisült, vagy

meg kell térnünk ebből. Az élni akaró ember továbbviszi a jövőt. Ma sokszor mondják, hogy a helyzetünk hasonlít a régi, császárkori Róma helyzetéhez. Ott is, aki föladta a közjó iránti érdeklődését, „Tuszkulánumba” vonult, békében magába süppedt, és ráhagyta a közügyeket a semmirekellőkre, a Nérókra és Caligulákra, míg aztán jöttek a longobárdok meg a gepidák és lenyilazták őket. A mai középosztálynak nagy a felelőssége, hogy ne kövesse ezt a magatartást. Aki annakidején az életet, a közösséget komolyan vette: keresztények, ők nem csak a saját életüket mentették át, hanem az antik kultúra javát is a jövőnek. Nélkülük, a keresztény közösség nélkül nem lenne az antik görög-római kultúráról semmi tudásunk, legfeljebb néhány kiásott romunk.

KLP: Ez a magyar történelemben is megismétlődött egyszer-párszor.

BÁE: Úgy van. Tehát nem kell kétségbeesni, hanem bízni és dolgozni kell. Amit még fontosnak tartanak, hogy a töméntelen pozitív kezdeményezést tovább kell vinni. Mindegyik egy kis magyar csoda. Például, azok a falvak, amelyekben annak idején sokat jártam, mára kikupálódtak. Az egyházközségek életéből, a kulturális rendezvényekből micsoda élni akarás árad! Számptalan új meglátás, felfedezés! Mára előkerült a sokáig téves helyre feltételezett első ciszterci monostor romanyaga is. Kiderült, hogy az egykori Cikádor ma Bátaszék, és a neogót téglatemplom mellett gondosan föltárva megtekinthető az 1142-ben hazánkban elindult ciszterci élet első templomának alapfala. Vagy hogy csak a hozzánk legközelebb eső élmény-köröket említem, napjainkra csodálatos könyv született Szent Imre 1000 éves kultuszáról. Se szeri, se száma a felfedezéseknek, népi hagyományainknak.

Nagyon sok lehetőségünk van, csak az a baj, hogy a sok kis megvalósult csoda mind elszigetelten létezik, nem tudnak egymásról. Mennyi jó folyóiratunk van, mint a Képmás, az Új Ember Magazin, Magyar Katolikus Családegyesület Lapja. Egyik jobb, mint a másik, igaz viszont, hogy nincs egy jó napilapunk. Úgy látszik, könnyebb sok embernek sok kis cikket megírni, mint egy összefogott, egységes szemléletet megfogalmazni. Ebben ma még gyengék vagyunk. Elaprózzuk az erőnket a sok kis szuverenitás fenntartására, de nehéz elfogadnunk a másik különlegesnek látszó látásmódját vagy eredményeit. Mit kellett szenvednie egy Csókaynak, Béresnek, és a többi hasonlóknak, amíg kiküzdötték a jogos helyüket! Abban vagyunk gyengék, hogy egymást jobban elfogadjuk.

KLP: A kommunizmusban a papság előtt két út állt. Vagy egyáltalán nem működtek együtt, aminek megvoltak a következményei, vagy pedig kialakítottak valamiféle *modus vivendi*, hogy az egyház mégis működni tudjon. Melyik volt a helyes út?

BÁE: Ez nagyon összetett kérdés. Valóban, tisztánlátást és erős tartást igényel, hogy az ember ne adja fel önmagát, Jézus Krisztust és az Egyházat. Az nem látszik helyes álláspontnak, hogy nagyban megalkuszunk elveinkkel szemben, de szűk körben sok kicsi jót teszünk, hogy lecsillapítsuk a lelkiismeretünk háborgását és igazoljuk, hogy mégsem éltünk kártékonyán. Tipikus emberi gyarlóság, hogy mentsük, ami menthető, de nem szeretjük a konfrontációt, inkább kikerüljük. Biztos, hogy ez nem méltó dolog. Hiszen Krisztus szentségét, az egyházat, nem bocsáthatjuk áruba, nem lehet alkudozni velük. Nem lehet a keresztre rálépni. Vannak alapvető pontok, amikben nem lehet engedni. Olyan embernek, mint Mindszenty József bíboros-hercegprímás, hallatlan nagy érdeme, hogy ő végig, haláláig töretlenül védte az egyházat és kitartott az álláspontja mellett. Elévülhetetlen, támadhatatlan érdeme ez, amit személyes bátorságával bizonyított.

A másik oldalról pedig, a merev intranzigencia nemcsak elvi, hanem pszichés ütközést is előidéz. A mindennapi életben lehet árnyalni azt, milyen módon fejezek ki, közvetítek valamit. Nem kell okvetlenül mereven elutasítóan, lekezelőnek, fölényesnek lenni. Minden beszéd helyett álljon itt dr. Bánk József érsek jelmondata: „Erőteljesen az elvekben és finoman a módban”. Világos, hogy ez egy olyan keresztény magatartás, ami csak az Evangélium erejével lehetséges, az ember megmaradhat ügyesnek, szellemesnek, akár tapintatosnak, ugyanakkor az elveket nem adja föl. Ha nem egy mindenre elszánt

ellenségeskedéssel, leigázási szándékkal találkozunk, ha nem az életünkre vagy az egyházunkra törnek úgymond, ott ez az empátia, tapintat, érzékenység sokszor segít. Ez nem oportunizmus, mert hinnünk kell abban, hogy a velünk szemben álló is Isten gyermeke, Isten őt is üdvözíteni akarja, és nyilván maradt benne még valamennyi emberség, egy kis jó, amire hatni lehet. A téma összefoglalására idézzük boldog Apor Vilmost: „A kereszt megszelídíti az erőset, és megerősíti a gyengét”.

KLP: Ha már itt tartunk, hadd kérdezzem meg, plébános atyának mi a papi jelmondata?

BÁE: Az, hogy „Hűséges az Isten”. Ezt háromszorosan is olvashatjuk az Újszövetségben.

KLP: Ez kettős értelmű jelmondat.

BÁE: Miért?

KLP: Az egyik része a várakozás, a másik az Istenbe vetett feltétlen bizalom.

BÁE: Igen, úgy van, a feltétlen bizalom. Annak csak következménye vagy Isten szuverén ajándéka, hogy Ő akkor is hűséges, amikor mi hűtlenek vagyunk. Valóban, ebben feltétlenül lehet bízni. Ez a hűség az Újszövetségben, Jézusban válik megfoghatóvá. Nagy kihívás, hiszen mindnyájan gyarlók és gyengék vagyunk. De Isten erejéből telik arra, hogy hűségesek legyünk. Nem a mi vitézségünk ez, hanem az Ő kegyelme. Engem is ő óvott meg minden olyan megpróbáltatástól, amiben nagyon nehéz lett volna helytállani. Isten nem kíván erején felüli dolgot az embertől. Isten valóban hűséges (vö. 1Kor 10,13).

KLP: A győri szemináriumban, a hatvanas-hetvenes években még látszott az a tartalék, ami a háború előttről maradt. Mik voltak a kispapok kiválasztásának szempontjai?

BÁE: Azt biztosan tudom, hogy az ötvenes évek elején volt egy-két legendás évfolyam. Számos kiváló fiatal került össze a különböző szemináriumokból is, néhány szerzetes-jelölttel együtt. Bindes Ferenc, kiváló paptársunk, a közelmúltig Sopronban plébános és társai olyan eleven, pezsgő szellemi életet tudtak teremteni, aminek igen jó emléke maradt későbbre is. Bármennyire beleszólt a közösségünk életébe számos külső tényező: katonai behívások, békegyűlésre kényszerítés, egyesek „beépítése”, mindezek ellenére jó volt a szemináriumban élni. A kispap is csak diák, sokat évdünk egymással, sok tréfás eset történt. A skála nagyon széles volt, a Dunántúl nagy részéről: Győr, Szombathely, Pécs, Székesfehérvár egyházmegyéiből voltak társaink, sokan falvakból, néhányan egészen eldugott helyről, kevesen a városokból. Más szint hoztak azok, akik az önértetre nevelő pannonhalmi bencés gimnáziumból jöttek, mást a győri bencések szerény, de kiegyensúlyozott diákjai, mást az esztergomi ferencesektől érkezett, mindig vidám társaság. Mindezen különbségek ellenére mégis inkább baráti, bajtársi légkör uralkodott. Ha nem lett volna egy alapvető közös, mély hit, akkor ez így nem maradt volna meg. Egy-egy ünnepi szentmise, szentségimádás, a lektori, akolitusi szolgálatra való avatás szépen kifejezte és erősítette ezt a lelkiületet. Egy szeminárium együtt lakó közössége családias. A lelki-szellemi kötelekekre helyezi a hangsúlyt, és mint ilyen, egészen más, mint mondjuk egy világi egyetem vagy világi kollégium, ahol a képesítés megszerzése az alapvető cél.

KLP: Változott ez addigra, mire atya spirituálisként odakerült?

BÁE: Igen. Két szempontból is. Kispap koromban még ritka volt a katonai szolgálatra való behívás. Amikorra spirituális lettem, általánossá vált, hogy a kispapok katonai szolgálatra kényszerültek. Akit csak lehetett, elvittek katonának, hacsak nem állt fenn valami tényleg kirívó egészségügyi akadály. Ez a tény beleavatkozott az életükbe. Az akkori rend szerint novemberre kellett bevonulni, és egy elsőévesnek, aki épp, hogy elkezdte az évet, alig kapott még nevelést, ez nagy megpróbáltatás volt. A bűnözőkkel kerültek egy kategóriába, nagyon furcsa előéletű emberekkel kerültek együvé, minden támasz nélkül. Később pedig, még ezen az időpontra is változtattak. Augusztusban hívták be őket, és így a frissen felvett kispapnak csakugyan minden egyházi előélet nélkül, teljesen tapasztalatlanul kellett helytállnia a katonaságnál, ahol naivan legalábbis táborigényesek tartották. Úgy próbáltuk megelőzni ezt a kiszolgáltatottságot, hogy rendeztünk számukra mindjárt a felvételük után, még nyáron egy

egyhetes bevezetőt. Erős lelki gyakorlatot, világnézeti edzést nyújtottunk számukra. Hatalmasakat kirándultunk, rengeteg gyaloglással, de persze vidáman, jókedvűen. Fizikailag is megpróbáltuk fölkeszíteni őket, amiért később sokan hálások is voltak, így sokuk kibírta a tábori életet. Aránylag kevesen morzsolódtak le. Az az egy pozitív hatása megvolt a katonaságnak, hogy az addig lányosan, kicsit éretlenül viselkedő fiúk megszabadultak a gyerekességtől, sokkal érettebbekké váltak. Nem is beszélve azokról, akiket a Felvidéken, Csehszlovákiában vetettek be '68-ban. Az nagyon csúnya élmény volt. Szerencsére minden baj nélkül úszták meg a mieink, de nagyon kemény próbatétel maradt, életre szóló tanulságokkal. Ugyanakkor, akik a katonaságtól jöttek vissza, egy kicsit flegmán viselkedtek. Ők már sok mindent láttak, megszokták, „nem kell mindent annyira komolyan venni”. Elveszítették az újoncok a fiatal kezdők tüzet. Ez persze személytől is függött, ki mennyire élt azelőtt hitben, Krisztusban. Volt olyan is, akit beszerveztek, sajnos. Két évig élt ott, teljesen kiszolgáltatva, elszakítva mindenkitől, könnyen sebezhetővé vált. Látogattuk őket a táborban, ezt megengedték. A püspök atya ilyenkor kölcsönadta a kocsiját is, hogy mondjuk az étkező sarkában pár percig beszéljünk a bevonult kispapokkal, feloldozzuk és megáldoztassuk őket. Egyébként, ha már itt tartunk, megemlítem, hogy nyaranta végiglátogattuk Diós Istvánnal, Vöröss Ferencsel, Horváth Lóránttal, a nevelői kar tagjaival szemináriumi növendékeinket. Akkor láttuk, honnan jönnek a fiataljaink, láttuk a családi hátteret is. Legtöbbször a helyi plébániákon szálltunk meg, persze előre megbeszélve.

A II. Vatikáni Zsinat vívmányaként nyári gyakorlatra is elküldtük a leendő papokat. Számos jó tapasztalat, a hívekkel és a fiatalsággal szót értés és papi barátság alakult ki ebből. Jellemző, hogy kispapjaink újmisésként nem egy esetben ezt, az őket befogadó plébánosukat hívták meg szónokuknak. Ha pedig fiatal káplánként ezek közelébe kerültek, gyakran lelki támaszaikká, gyóntatóikká is váltak.

Az a kép, ami '67–'68 után kialakult, valóban más volt a korábbihoz képest. '67-ben önkényesen kitétek a szemináriumból a legjelentősebb papnevelőket és tanárokat, és egy nagyon nehéz év után a szeminárium tanári karát megint megtizedelték.

KLP: Hogyan zajlott ez le? Kijelölték, hogy kinek kell mennie?

BÁE: Igen, parancsra történt, ÁEH (Államegyházügyi Hivatal) ukázra. Nagyon kiszolgáltatott helyzetben voltunk. Tehát megváltozott a tanári kar is. Ennek ellenére a nevelői felelősség és az oktatási fölkeszültség mindig megmaradt, hiszen Isten sohasem hagyja el az övéit. Dr. Szálai János teológiai tanár, dr. Cserhádi József püspök úr és dr. Szennay András főapát úr támogatásával alig meghálálható segítséget nyújtott a teológiai képzéshez azzal, hogy kitartó és körültekintő szervezéssel egységes jegyzeteket tudott készíteni a vidéki főiskolák számára. Addig ugyanis a főiskolán nem igen voltak tankönyveink. Aki tudott géppel írni, az másolgatta indigóval a tanári jegyzeteket. A Budapesti Hittudományi Akadémia tanulmányi körülményei kissé mások voltak. Ennek az intézetnek ugyanis mindig megmaradt az egyetemi státusza.

KLP: Mennyire jutottak el a hatvanas évek új, modern teológiai áramlatai, vagy a II. Vatikáni Zsinat szellemi hozadéka a szemináriumokba?

BÁE: Az is nagy váltás volt a szellemi munkában, hogy addig nagyjából latinul tanítottak, és azután áttértek a magyar oktatási nyelvre, mert a jelentkező diákoknak már nem volt latin műveltsége.

Az is lényeges váltás volt, hogy '63-ig mi még egy hagyományos, a Noldin-féle morálist tanultuk, ami már nem volt a legkorszerűbb. Persze a tanáraink között voltak nagyon messze kitekintő elmék, például dr. Szomor Tamás, dr. Hegyi László, dr. Szálai János. De a zsinattal valami döntően új következett be. A II. Vatikáni Zsinat hatalmas fordulópontra volt az életünkben. Nem a teológia változott meg, hiszen gyökerében ugyanazt a teológiát valljuk most is, de a megfogalmazása, a tolmácsolása lényegesen emberközelibb lett. A defenzív szemlélettel szemben sokkal nyitottabbá vált az egyházi élet. Ezt szokták XXIII. János pápa

gesztusára hivatkozva „ablaknyitásnak” vagy „aggiornamento”-nak nevezni. Egy közösségi egyház eszményképe tárult fel, szemben az addig inkább individuálissal. Ne felejtjük el azt sem, hogy azért is volt olyan modern a II. Vatikáni Zsinat, mert visszakanyarodott az eredeti forrásokhoz, az egyházatyák világához. Nemeshegyi Péter jezsuita vagy más – ma szívesen hallgatott teológus – attól lett olyan neves, hogy az ókori egyházatyákat tanulmányozták, Origenészt vagy Szent Iréneuszt, stb. igyekeztek felhasználni. Szemléletük az első idők mélységeiből megfrissülten sokkal üdébbé, megfoghatóbbá vált, mint a 19. század szemlélete.

Erre idézzük szemelvényként a Diogenészhez írt levél azon részletét a II. századból, amelyet a Zsolozsmás könyv is szerepeltet a húsvéti idő V. hete szerdáján „*Keresztény a világban*” címmel. *Ma sem gondolkodhatunk ennél „modernebben” mindenestre krisztusiban. „A keresztényeket nem különbözteti meg a többi embertől sem a táj, sem a nyelv, sem az életmód. Nem laknak ugyanis külön városokban, nem beszélnek valami szokatlan nyelven, nincs semmi különcködő életmódjuk. Tanításukat nem okoskodásból vagy kíváncsi emberek izgágaságából merítették, és semmi emberi bölcselkedésre sem esküsznek, mint sokan mások. – Ott laknak a görögök és barbárok városában, ahogyan kinek-kinek a sorsa megszabta. Öltözködésben, táplálkozásban a lakosság szokásaihoz alkalmazkodnak, de más szempontból egy csodálatos és mindenki számára hihetetlennek látszó életmódon folytatnak. Saját szülőházájukban úgy élnek, mint jövevények; mindenben részt vesznek, mint polgárok, mindent eltűrnek, mint idegenek; minden idegen táj a hazájuk, és minden haza idegen föld nekik. Házasságot kötnek, mint mások; gyermekeik születnek, de nem dobják ki magzataikat. Közös az asztaluk, de az ágyuk nem. – Testben vannak, de nem a test szerint élnek. A földön élnek, de hazájuk az égben van. A fennálló törvényeknek engedelmeskednek, de életmódjuk felülmúlja a törvényeket. Mindenkit szeretnek, őket azonban mindenki üldözi. Nem is ismerik, és mégis elítélik őket, megölik őket, de életre támadnak. Koldusszegények, és mégis mindenben bővelkednek. Megszégyenítik őket, de életre támadnak. Koldusszegények, és mégis sokakat gazdagítanak; mindenben hiányt szenvednek, mégis mindenben bővelkednek. Megszégyenítik őket, és a szégyenben éri őket a dicsőség; rágalmaik visszahullnak amazokra. Megrágalmazzák őket, és épp a rágalmak közt éri őket a dicsőség. Hirnevüket megtépázzák, de fényesen bebizonyul igaz életük. Szidalmazzák őket, és ők áldással felelnek erre. Megvetik őket, de ők tiszteletet adnak mindenkinek. Jót tesznek, és mégis mint gonoszokkal bánnak velük. Ha kínozzák őket, örülnek, és mintha életre támadnának. A zsidók úgy hadakoznak ellenük, mintha pogányok volnának; a pogányok is üldözik őket, de maguk a támadóik sem tudják, hogy miért bántják őket. – Egyszóval: ami a testben a lélek, azok a keresztények a világban. A lélek jelen van a test minden tagjában, a keresztények is ott vannak a világ városaiban. A lélek ott lakozik a testben, de mégsem a testből való; a keresztények is itt vannak a világban, de ők sem e világból való. A láthatatlan lélek a látható testben van; a világban élő keresztények is láthatók, de vallásosságuk láthatatlan. A test haraggal és harccal támad a lélek ellen, mert akadályozza élvezeteiben; pedig semmi jogtalanság nem esett rajta; a világ is gyűlöli a keresztényeket, mert ők visszautasítják élvezeteit, holott a világot nem sértették meg. – A lélek jobbá lesz, ha étellel és itallal nem kényeztetik el; a keresztények is folyton gyarapodnak, noha nap nap után üldözik őket. Isten olyan fontos őrhelyre állította őket, ahonnan nem szabad elmenekülniük.”*

KLP: Ahogyan én emlékszem, a felső egyházi vezetés befolyásolt része eléggé igyekezett a zsinati dokumentumokat megszüntetni.

BÁE: Ez talán túlzás. Mindenesetre az ÁEH beleszólt a könyvek, teológiai jegyzetek kiadásába. Akadtak olyan megnyilatkozások, részletek, amelyeket akkor nem lehetett lefordítani. Elsősorban VI. Pál már említett *Ecclesiam Suam* írására gondolok. A pápa a mai világgal folytatott dialógussal foglalkozik, és az ateista szemléletet meglehetősen helyreterjeszi. Az is jellemző, hogy a felnőttek keresztsége előkészítését szolgáló dokumentumok nem

jelentek meg azon frissiben nálunk, amikor a Zsinat nagy gesztusaként újra bevezette az Egyház a katekumenátus intézményét. A katekumenátus olyan bevezetés a krisztusi hitbe, amely a jóindulatú humánérdeklődés küszöbén indul, egy befogadó csoport tapasztalható egyházas szeretetközössége körében zajlik, a hit fölépítése fontos lépcsőit csoportdinamikai módszerrel dolgozza fel, és olykor egy-egy megfelelő rítussal mélységesen megszenteli. Mi csak a Szent Év közelében kaphattuk kézbe ezt a remek útmutatást, amelynek segítségével a mi plébániánkon is évről-évre számos felnőtt jut el méltóan átértett, átértett odaadással a beavató szentségek vételére. Az így megtért testvéreink plébániánk életében a legnagyobb hűvek közé számítanak. Hogy mást ne is mondjak, az ideai városmissziókat egy ilyen módon begyökerezett férfi szervezte a felesége háttér-támogatásával.

A zsinat olyan átütő erejű, olyan friss volt, hogy nem lehetett véka alá rejteni. Olyan hatással volt ránk, hogy konzervatív szemmel nehéz volt elfogadni, pláne vállalni, de nagyon jó volt hallani. Fiatal pap voltam Kónyban, ahol akkor épp száj- és körömfájásos időszak köszöntött be. Lezárták a falvakat, és én még épp átjutottam Enesére, a filiába. Ott hallgattam egy ismerős család rádióján csüngve a Vatikáni Rádió adásait, hogy aznap mit intézett a zsinat. Amint már említettem, amikor Győrött voltam káplán, Bánk érsek úr megbízott, hogy az egyházmegyei körlevél számára próbáljam összefoglalni, értelmezni a papságról szóló dekrétumot. Ezt nagy örömmel tettem.

A zsinat nyomán érdekes fordulatot éltem át Győrben. Tudniillik addig nagyon mereven kezelték a papi találkozókat, lelki napokat, rekollekciókat és papi továbbképzéseket. Ezek az alkalmak szigorúan egy előadó által prelegált tanítások voltak, de nem voltak közös beszélgetések. Kivédtek a vezetők azt, hogy a papok bármit is mondhassanak. De miután a Zsinat hatására belépett a liturgia téma, ez nagyszerű vitatéma volt. Ehhez mindenki értett, mindenkinek voltak elgondolásai, és erről kezdtünk beszélgetni. Lényeges fordulat volt, hogy hazakerültünk a saját pályánkra, végre egyházas témáról beszélgethettünk. Hatalmas vita alakult ki egy alkalommal, mert a fiatal, modern szemléletű előadóval szemben egy rendkívül ortodox, merev szemléletű idős pap szembe szegezte a maga érveit. Délután, az egyik plébánia vendégeként egy csésze kávé mellett egyetértésre jutottak.

KLP: Mikor jött el az ideje a világegyház megtapasztalásának?

BÁE: Gyermekkoromból visszaemlékszem az Eucharisztikus Kongresszusra. Ma is mélyen bennem él, hogy 5 éves koromban a szüleim, bár nem vittek el az éjszakai szentségimádásra, hitvalló örömmel mégis átörökítettek valamit azoknak a szent napoknak az erejéből. A háború után a segélyakciókra úgy emlékezem vissza, mint egy európai összefogás ígéretes gesztusára. Dr. 'Sigmund Lóránt magiszterünk révén pedig, mivel széles franciás műveltsége volt, nagyobb szellemi kitekintést is kaphattunk. Szellemileg sohasem voltunk igazán bezárva. Mindenesetre nagy szó volt, amikor valamilyen külföldi írás bekerült hazánkba. Nemrégiben megboldogult Földi Endre paptársunk azért ült éveket, mert XII. Pius pápa körleveleit lefordította és leírta öt példányban írógépen. Ez már politikai halálos bűnnek számított akkoriban. Az elszigeteltség ellenére mindig volt valami képünk az egész egyházzal. Személyesen nekem sokat számított, hogy a nagymamát Aradon meglátogatva, jóvoltából húgommal bejárhattuk egész Erdélyt, sőt egy misére Bukarestbe is eljutottunk. Bepillantottam az ortodoxia világába. Később, fiatal pap koromban valamelyik paptársammal vagy testvéremmel ellátogattunk Lengyelországba. Czesztochowa lüktetően eleven hite, a pálosok jelenléte mélyen meghatott. Később dr. Czike János évfolyam- és rendtársammal Kelet-Németországba is eltrabantoztunk. Ezek az utazások feltétlenül tágitották a látókört. Aztán 1969-ben a rektorom, hogy legyen kísérelője, elvitt egy dr. Vitányi György, akkori szentimrevárosi plébános által szervezett nyugati tanulmányi körútra. Elődöm környékbeli, budaörsi sváb gyerek volt, és az első világháború után gyerekként kikerült Belgiumba, ahol föltáplálták, és egyúttal kapcsolatokat és francia műveltséget szerzett, amit nagyon jól használt föl később. Így eljutottunk Párizsba, Antwerpenbe, Kölnbe, Liege igen

mély benyomást tett rám. Kicsit Budapestre hasonlított, és örömmel fedeztem fel az ottani Rózsadombot, ahonnan Lüttichi Szent Julianna látomása nyomán az úrnapi körmenetek szokása elindult.

Visszatérve az ötvenes évekre, nagyon leszűkültek a lehetőségek minden téren. Könyvek, folyóiratok alig voltak, de azért mindig találtunk szellemi-lelki táplálékot. Egyszer, már a hatvanas-hetvenes években eljött hozzánk a Győri Szemináriumba látogatóba a ciszterciából lett, akkori veszprémi érsek, Kádár László. Ő mondta a kispapoknak: „Nézzék Uraim, nem mondhatják, hogy nincs mit olvasniuk.” Akkorra már a „Szolgálat”, ez a nyugatról beküldött, ragyogó, papi lelkiséget ápoló folyóirat már eljutott hozzánk, csupán egyetlen számát, a lelkigyakorlatról szólót, nem engedték át. Tudtommal Cserhádi püspök keresztelte el „Szolgálat”-nak az időszaki folyóiratot. Egy Erdélyből menekült pap, Marosi István szerkesztette, és örömmel olvastam azt, amit nyugatra szakadt rendtársaim írtak bele. Ez nagyon tiszta fényű ablak volt a világra. Létezett a Vigília is, az Új Ember. Ezek az írások, ha alaposan megszálltan is, sokszor öncenzúrával, mégis tudtak valami értékeset közölni. Időnként könyvek is be-bejöttek, nem dúskálhattunk, mint manapság, de azt sem lehetett mondani, hogy semmi sem volt, tehát nagyon jól mondta Kádár érsek, hogy aki akart művelődni, az megtehetette. Akkor már, a hatvanas évek közepe-vége felé az Ecclesia is, a Szent István Társulat is bővebben adott ki könyveket, persze szerényen. Még éltek olyan nagyságok, mint a félretett dr. Waigand József, a nagy Takács professzor valahol Eger környékén, Holló István spirituális, akiknek a szellemi sugárzásából élmény volt meríteni.

KLP: Mikor utazott atya először Rómába?

BÁE: 1974-ben. Tulajdonképpen apám szeretett volna nagyon elmenni, én örömmel kísértem el. Mérnöki pontossággal föl is készült, hogy mikor melyik templomot fogjuk fölkeresni, milyen műemlékeket nézünk meg, mikor látogatjuk meg a Vatikáni Múzeumot. VI. Pál volt a pápa, őt is láttuk-hallottuk egy kihallgatáson. Igen elevenen és bátran beszélt.

KLP: Az édesapja hány éves volt akkor?

BÁE: Pontosan hetven éves volt. Nem volt már nagyon egészséges, de fegyelmezte magát, fürge volt és friss, győzte az egész napi kutyagolást. Délben igyekeztünk árnyékba vonulni, de aztán lelkesen folytattuk az útjainkat. Firenzébe és Assisibe is eljutottunk, sőt meglepetés-szerűen Nettunoba is, Szent Goretti Mária szentélyébe. Nagy szabadságot sugárzott az a lelkes ingázás: „nép-vándorlás”, ami a közeli strand és vértanú szentünk szentélye között folyt.

KLP: Az ottani papsággal lehetett találkozni?

BÁE: Igen, de csak felszínesen, viszont nagy segítségünk volt egy Sacré Coeur-ös nővér, Szűcs, aki szüleimmel jó ismeretségben volt, és mint megannyi, az országunkból külföldre került magyar, jelentős szerepet vitt közössége életében. Később, amikor Szalai Jánossal jártam Rómában, egy olyan körút kapcsán, amelyben számos papnevelő intézetet is felkerestünk, és képet akartunk alkotni arról, hogy milyen Európában a papságra készülők élete, megkerestük Alszegehy Zoltán jezsuitát, aki a Pápai Gergely Egyetem teológia professzora volt és másokat is. Visszatérve a 1974-es zarándoklatunkra, édesapámmal egy kicsiny szerzetes közösségben kaptunk szállást, a Giannicolon, és a házbeliakkal valóban jól elbeszélgettünk.

KLP: A szülei magas kort értek meg?

BÁE: Apán nyolcvankét évesen ment el, felkészülten, megadóan. Édesanyám sajnos már ötvenkilenc évesen. Az átélt háború, a nélkülözés, és hogy mindent ránk, a gyerekeikre áldozott, hamar felőrölték életerejét. Elgondolkodtat utolsó fényképem róla. Egy szőlőlugasban készült, egykori kiskertünkben. Egy szőlőfürt lóg mellette, ő maga is valóban beérett, reményeim szerint, az Isten Országának. Gyakran emlegetik őt itt a kerületben, mert az ismerős családokban példaképnek tekintették. Számomra is példás volt lelkiségi elmélyülése. Többszöri hatalmas nagy orrvérzés mentette meg korábban, akkor még nem

tudták a magas vérnyomást olyan jól kezelni, mint napjainkban. Végül is agyvérzésben halt meg.

KLP: Visszakanyarodnék a papság kérdéséhez. Korlátozott volt a felvételi létszám a szemináriumokba?

BÁE: A megtűrt négy szerzetesrendnél igen. Mind a négy rend csak korlátozott létszámban működhetett, és csak két jelöltet vehettek fel évente. Nem számított a hosszú kiképzési idő. A világi szemináriumokban nem volt ilyen korlátozás. Kialakult viszont egy félelmetes helyzet – neveket és helyet nem említek – hogy fölvettek az országból mindenfelől összeszedett fiatalokat, olyanokat is, akik pszichésen sérültek voltak, vagy magatartás zavarokkal küszködtek, alkalmatlanok voltak, mégis rázúdították őket a szemináriumra.

KLP: Volt egyébként elegendő jelentkező, hogy lehetett volna válogatni?

BÁE: Nem voltak túl sokan. Akkor már a létszám Győrben tartósan hatvan és hetven körül mozgott. Ez nem nagyon sok, különösen, ha arra gondolunk, hogy négy egyházmegyéből jöttek össze. A nagy apadás a nyolcvanas évek elején következett be, akkor nagyon lecsökkent a létszám. Előtte még népes évfolyamok voltak, de már azok sem biztosították az utánpótlást. Nem árt megemlíteni háttérként, hogy a háború küszöbén egy virtuális papbőség alakult ki, belejátszhatott a dekonjunktúra is. Akkor viszonylag sok volt a jelentkező. Hallottam, hogy a harmincas évek végén csak Pannonhalmára húsz körüli számban jöttek. A fehérvári egyházmegyébe olyan papok kerültek össze, akiket másutt a nem színjeles felvételi eredmények miatt nem vettek föl, Győrbe csak az eminensek kerültek. Ez nem volt minden esetben jó, mert a csupa kitűnő győri között bizony akadtak, akik megsavanyodtak, mert nem kaptak nagyobb teret, a marsallbot a zsebükben maradt. Fehérvárra inkább a jó gyakorlati érzékű emberek mentek el. Eleven színt adott ez az ottani lelkipásztori munkának. Az emberekkel való bánásban sokszor jobb az olyan pap, akinek a fényes esze mellett nagy szíve is van. A paptermő egykori Sopron-Moson megyék területéről még az ország túlsó végére is, a Viharsarokba is jutott.

KLP: A hetvenes évektől kezdve láthatóan kezdett fogyni az utánpótlás, és mára ez már jóformán kritikussá vált.

BÁE: Isten titka a történelem menete, és az is, hogyan akarja egyházát tovább vinni, az emberiséget megsegíteni. Mély hit kérdése papnak lenni, a papság kérdéséről töprengeni. Most a rendünkön belül is, egyházmegyei szinten is erőssé válik a hivatásgondozás kérdése, amivel talán sokkal jobban kellene foglalkozni, mint eddig. Szívesen emlékszem vissza, hogy a nyolcvanas évek vége felé az akkori győri főpásztor is hozzájárult ahhoz, hogy ragyogó hivatásgondozó lelkigyakorlatokat tarthassunk az egyházmegyében. Győrben, Lébényben és másutt, háromnapos, bentlakásos találkozók voltak ezek, a már említett Bindes Ferenc, Zdiarszky László és mások részvételével. Balázs Béla püspök, fiatal papként ott szolgált a Szigetközben, közel Győrhöz, nagyon jól tudott már akkor is bánni a fiatalokkal, ő szintén részt vett ezeken. Jó hangulatú, nagy vallomásokkal gazdag estéket tartottunk a hivatásképzésen belül, és ez nagyban hozzájárult ahhoz, hogy később többen pappá szentelődtek az egykori ottjártak közül. Aki tehát komolyan érdeklődött a papi hivatás iránt, itt válaszokat kaphatott. Ez a törekvés manapság is működik; arra azonban, hogy egy egyházi iskolában hogyan lehetne bővebben és hathatósabban az egyházi, papi hivatásról beszélni, még keressük a választ. Most a Budai Szent Margit Gimnáziumban van egy olyan próbálkozás, hogy tanítás és ebéd után egy óracsúrára a diák leülhessen hittantanárával vagy lelkiatyjával egy kis beszélgetésre. Ez még csak kiépülőben van, de ígéretesnek látszik. Lelki napokat sokszor úgy rendeznek ezek az iskolák, hogy elmennek lelkiségi vagy szerzetesi központokba a diákokkal, ahol a fiatalok találkozhatnak a papi vagy szerzetesi szolgálatban lévőkkel. Ez megint sok jót rejt magában.

Szeretném ide idézni a talán naivnak tűnő kedves Gárdonyi verset, amelyről nemrég derült ki, hogy szereplői reális személyek, valahol Nyugat-Dunántúlon nyugszanak a versben említett szülők egy ma is meglévő, életükről beszédes sírkő alatt

Paizs Anna

*Öreganyám öreganyja:
A neve volt Paizs Anna
Az ura volt gazdag juhász,
Nyáron szűrös, télen subás.*

*Mikor jött az első fia,
szólt: „Legyen az Isten fia,
első bárány, édes párom!!
Hát legyen pap, én nem bánom.”*

*Jött a másik: vézna, gyenge,
Szenteltvízzel nevelgette.
„Istenem, csak ezt meghagyjad,
inkább ezt is adom papnak!”*

*A harmadik jó tanuló,
labda helyett könyvet bújó.
„No, parasztnak nem született!”
Mikor felnőtt, ez is pap lett.*

*Negyedik jött szőke hajjal,
Ájtatos volt, mint az angyal,
Mikor játszott, misét játszott,
Hogy pap lesz, előre látszott.*

*S jött a módos juhász-házba
még három kis rokon-árva,
„Mit szólna a falu nyelve,
ha ezekből paraszt lenne!”*

*Mikor meghalt Paizs Anna,
Hét fiatal pap siratta.
Heten mondtak misét érte,
Fel is jutott a mennyégbe.*

(Gárdonyi Géza)

KLP: A ciszterci rendnek van noviciátusa?

BÁE: Hogyne! Van egy kiadványunk is, amit minden kicsit is érdeklődőnek odaadunk, de hát tudjuk, hogy a plakátok és szórólapok manapság nem sokat érnek, mert a fiatalság nem a betűt szereti látni. Biztosan lehetne hatékonyabban toborozni, de ezt azoknak ajánlatos végezniük, akik korban és stílusban közelebb állnak a fiatalokhoz. Az egyházmegyében is van megbízott hivatásgondozó. Nagy vigasz, hogy amíg Dallasban is alig tudott az én kedves Rókus testvérem utánpótlást találni, egy-két éve igencsak megszorodott a jelentkezők

száma, volt diákjaik is vannak közöttük. Többen diplomát szereztek, kiváló műveltségű és hitű emberek ők, talpraesettek is, és reménykedünk, hogy meg is maradnak szerzetesnek. Az igaz, hogy mindez Amerikában történik, nem itt. Mégis Isten jelentős ajándéka, hogy ez a fordulat ott bekövetkezett, és így a dallasi apátság tartósan fennmaradhat. A jó példa nekünk is ígéretes.

KLP: Egyébként azt tapasztalom, hogy a fiatalok nagyon keveset tudnak a papi hivatásról.

BÁE: Ennek ellenére, ez a téma még érettségi tétel is volt, és az idén sokan ki is húzták, egyik-másik diák, még a leányok is, nagyon szépen beszéltek róla. Ez azért nagyon fontos, mert ha a leányok, a leendő anyák nem álmodnak papi hivatásokról, akkor nem is igen lesznek erre vállalkozók. Nem lehet eléggé számon kérni az elmúlt évtizedek világán, hogy sokszor maga a hívő család tartotta vissza a fiút, mondván, csak nem vagy olyan örült fiam, hogy a mai világban elmegy papnak. Sok hivatás esett áldozatául ennek a felfogásnak. Olyanokkal is találkoztam, akik a szüleik kifejezett rosszallása ellenére lettek papok. Igaz, egyikük újmisején a legbuzgóbb ministrans a saját édesapja volt. A mai középnemzedék tagjai sokan félnek attól, hogy gyermekük papi, szerzetesi hivatást választ. Nekünk magunknak is többet kellene a szülőkkel is beszélgetnünk. Egyszer egy sokgyerekes anyával találkoztam. Olyan megrázó volt, hogy ez a mélyen hívő és nagylelkű valaki, mikor egyszer egy baráti társaságban fölmerült, hogy az ő számos fia közül valaki papnak mehetne, mennyire meghökkent és vívódott. Pedig a családnak is az a gyermek marad meg leginkább, akiből pap vagy szerzetes lesz, jobban, mint aki házasságot köt. Ahol a szülők is igent mondanak erre az isteni ajándékra, sokszoros viszonzásra találnak.

KLP: Az biztos, hogy ahol van pap a családban, az a család életére is kihat.

BÁE: Olyan büszkén szokták mondani a jegyesek vagy a házaspárok, akikkel beszélgetünk, hogy nekem van egy pap nagybátyám, van pap rokon a családban. Nagyon sokat számít, még távolabbi rokonság esetén is. Isten csakugyan jelnek szánta a papjait, ahogyan Sík Sándor írta „Az acélember” c. (1936) versében.

*Áll, egyenesen, egymagán
Az acélember a hegy homlokán.*

*Széttárva karcsú, hosszú karjai,
A kábelek kígyóit tartani.*

*Nem görnyedez és nem erőlködik:
Áll és feszül és hordja terheit.
De hívős feje túl a drótokon
Hosszasan elnéz a nyúlós utakon.*

*Lát, embereket és országokat,
Bolond és keserű látásokat.*

*Az éhes ember néma ráncait,
Dokkok penészes árusáncait,
Országhatárok ingatáncait,*

*És hall, hazug és gyilkos hangokat:
Borhősöket, barátokat, bankokat,
És népgyűléseket és tankokat.*

Az eszme önmagára-lázadását,

*A forradalmak bárgyú körfutását,
Az örülések örök újulását.*

*A földgömb reng és ég a szemhatár,
Az acélember néz és konstatál.*

*Áll és szótlán ég felé feszül:
Hordja a kábelt rendületlenül*

*S ha olykor egy-egy holdas éjszakán
Ráül terhével a szörnyű magány.*

*S a látomások emlékeitől
Dereka már-már megroppanni dől:*

*Ilyenkor elég egy szempillantás:
A szomszéd hegyen egy másik óriás,
A harmadik ormon a harmadik
Hordozza látomása titkait.*

*Egy pillanat, egy közös rezzenés:
A három acélember összenéz.*

*Testvér – mondja az acélpillanat –
Tudom: gyengének lenni nem szabad.*

*Tudom, a mi törvényünk állani:
Mi vagyunk a Vezeték várai.*

*Nem tudjuk honnan, nem tudjuk kinek,
de rajtunk megy át az Üzenet.*

*Az ismeretlen Igét hordja vállunk,
Bennünket ide állítottak. Állunk*

Noha manapság a papi közösséget nélkülözhetetlennek tartjuk, mégis meg kell értenünk az ötvenes évek kényszerű individualitását. Nagy a felelősségünk, és nem tehetjük csak úgy ölbe a kezünket, Isten országa vár ránk, és szolgálni kell. Nagy ajándék, akit így meghívunk. Amiért ma válságba került a papi hivatás, ugyanazért a házasság is. Úgy tartoznak össze a cölibátus és a házastársi hűség, mintha közlekedőedények volnának. Ha egy nép szereti a papjait, akkor ott népes családok vannak, ha népes családok vannak, több lesz a pap is. Csakhogy napjainkban nagyon kevés a sokgyermekes család, a sokfiús család, ahonnan értelemszerűen könnyebben lehet „ajándékozni”. Hivatás-ébresztésben az is számít, hogy a sokgyermekes családokból hamarabb indulhat el valamelyik fiatal ilyen hivatás útján, és azt erősebb szociális érzéssel teljesíti. A jegyesekkel szoktunk ilyen kérdésekről elbeszélgetni, és nagyon érdekes válaszokat adtak.

Bízató, hogy a mai magyar fiatalság még mindig mennyire gyermekszerető. Az a sajátos tény, mondják a szakemberek, hogy a fiatalok általában eggyel több gyereket terveznek, mint amennyit később ténylegesen vállalni tudnak. A körülmények zordsága és igazságtalansága nagyon is a család, a gyermekvállalás ellen hat. A magyar még mindig életszerető nép,

szemben sok más európai néppel. Ez nagyon pozitív vonás, amit nem lehet eléggé tudatosítani.

De azt gondolom, hogy az a legnagyobb gond, hogy dönteni kellene, életre szólóan, és ettől a mai fiatalság nagyon fázik. Meg is teszünk mindent mi idősebb generáció azért, hogy a döntés nehéz legyen, mert kevés a személyes kölcsönös kapcsolatra fordított időnk a gyermekeinkre, tanítványainkra, és nem merjük tapintatosan, de bátran rájuk örökíteni tapasztalatainkat, továbbá félünk attól, hogy odafigyelésünk mellett, értelmes próbákon át jobban megedzük őket. Nagy a felelőssége ebben a nevelőknek, szülőknek. Az ifjúság számára töménytelen a felkínált lehetőség, és hogy ezt átlássák fiatalon, ehhez kemény megkülönböztetési és értékelési készség, bátorság és akarat szükséges. Mindezek ellen sokat vét a mai gondolkodás, mert sem világos kategóriák, sem határozott, világos szempontok nem kerülnek a fiatalok elé. A tömegkommunikációban szokásos az olyan kerekasztal beszélgetés, amelyben elmesélően beszélgetünk mindenről, egy témát körbejárunk, még remek klippeket is bevágunk, de sohasem jutunk el benne egy biztos megállapításig, egy konkrét célkitűzésig. Mintha csak az athéni Agorán lennénk, szeretünk „szövegelni”, a szánkat tépni, de egy világos menetben valamilyen célra eljutni, az nehezen megy, mert ott már dönteni kell, és ebbe már beleszól az embernek az önmagáról, a világról, az Istenről alkotott képe. Mert minden nagy kérdés mögött az Isten-kérdés húzódik meg. A neki való felelősség, és a szeretetének, irgalmának elfogadása. Ha ezeket ki akarjuk kerülni, akármeddig beszélgethetünk, nem fogunk eredményre jutni.

KLP: Inkoherens gondolkodás.

BÁE: Azt gondolom, igen. Rengeteg meddő anyagot kapnak mintának vagy figyelemelterelőnek. A show-műsorokból hiányzik a klasszikus görög drámák probléma-láttatása, egy Shakespeare darab vagy egy Bánk bán logikája. Beszélgetünk egy kicsit erről, mondunk egy kis véleményt arról, „lötyögünk” ide-oda, de a dolog nem kristályosodik ki semmi köré, nincs határozott tengelye, váza, mert hiányzik az alappont, a végtelen távoli pont, az Istenhez való igazodás.

KLP: Nem lehetséges, hogy egy nagyon tudatos és erős ellenkultúra működik itt?

BÁE: Újra és újra hivatkozom arra: A pápa nagyon áldottan írta a reményről szóló *Spe salvi* körlevelében, hogy a legkisebb reménynek is akkor van értelme, ha megvan a végtelen nagy remény mögötte, az örök élet, az üdvösség reménye, az élet értelmének a reménye. Lelkigyakorlatokon, más egyéb alkalmakon sokszor átgondoltuk már másokkal is, milyen lényeges, hogy kinek-kinek milyen képe van az örök életről. Ha valakinek eleve ellenszenves az örök élet, mert azt mondja, hogy még mit nem, ezt a nyüves életet még prolongálni vég nélkül! Itt maga a cél látása hibás, mert az örök élet nem ennek a földi életnek a kínos meghosszabbítása, hanem Jézus feltámadása mintájára egy kiteljesedett, felszabadult, boldog élet, az örök világosság pedig nem valami imbolygó gyertyafényt jelent, hanem Istent látjuk színről-színre, és az ő jelenlétében élvezünk mérhetetlen békességet és közösséget. Nagyon vonzó ez, akkor is, ha roppant keveset tudunk róla, és igen kevésbé megfogható. Ha az örök életről nincs az embernek jó képe, hogyan lenne erről a mostaniról?

KLP: Összeállítottam egy internetes gyűjteményt, hogy milyen hihetetlen egyházellenesség uralkodik nálunk. Készítettem egy másikat is, volt szocialista országok tekintetében. Csehország az egyik végpont, Lengyelország a másik.

BÁE: Igen, Csehországban voltak a legzordabbak a körülmények, Lengyelországban pedig ma is a legelőbb a vallás.

KLP: Még Csehországban is tíz az egyhez az arány, tehát, míg nálunk tíz egyházellenes cikk jelenik meg, addig ott egy.

BÁE: Ez azért is érdekes, mert mostanában ők állnak a „legcsehebbül” az egyházzal. Ami egyházi élet ott van, az nagyon eleven és vonzó, de nagyon kicsi. Prága tele van a szentek szobraival, de hol a kereszténység benne? Mindenesetre, az összehasonlítás ebben a

vonatkozásban nagyon érdekes. Nálunk sok cinikus, cseles, álcázott, negatív töltésű megközelítés van ezen a téren, nem frontálisan támadják az egyházat, a kereszténységet vagy az egyházas magatartást, a keresztény értékrendet, hanem kiforgatják az értékrendünket, egy eleve értetlen, lekezelő, sokszor gúnyos attitűdöt vesznek föl. Nem sokat tudunk védekezni ellene, mert nem arányosan jutunk szóhoz. A legjobb kezdeményezéseinket is, lásd a Caritas, a legjobb esetben is elhallgatják. Azt kell mondanom, hogy miközben egy másik közösséget sokkal kisebb lépésért is felmagasztalnak, addig a Katolikus Egyház híveit egyszerűen „kifelejtik”. De kár erre az időt vesztegetnünk, hiszen annyi pozitív, a világon sokféle értelmes feladatunk van, inkább azzal foglalkozzunk.

KLP: Nem félok, hogy valami nagyon nagy romlás fog bekövetkezni? A minap volt alkalmam egy püspökkel beszélgetni, és elmondta, hogy az ideje nagy részét a papi szolgálat megszervezése teszi ki, hogy legalább az alapellátások megvalósuljanak.

BÁE: Igen, valóban. Egyébként ne felejtsük el, hogy a mi népünk mennyi szörnyűséget élt át csak a huszadik században. Háborúk, Trianon, forradalmak, diktatúrák... és mégis rendre túléltek mindet.

KLP: Még az is külön súlyos tehertétel, hogy politikai korlátok miatt, nem tudott a II. Vatikáni Zsinat határozatainak az a része kiteljesedni, miszerint a világiakat erőteljesebben be kellene vonni az egyházi munkába. De ez valahogy a kommunizmus bukása után sem erősödött föl.

BÁE: Kényes téma, és én szenvedve viselem, hogy a középosztály bizony „leült”. Nem hallottam olyat, hogy bármi miatt elmaradna egy horvátországi tengerparti nyaralás, vagy egy sítúra. Nem is ezek ellen beszélek, hiszen a pihenésre, a regenerálódásra nagy szükség van. De ha csak ezt tudjuk nyújtani, ha az összes erőfeszítésünk csak eddig terjed, és utána semmi egyházi, polgári, közéleti tevékenységünk nincs, ha csak magunkat látjuk el, ha csak a saját kis köreinkben húzódunk meg, ha csak a saját családi ünnepeket üljük meg, és itt a határ, akkor az a pont is itt van, ahol magunk alatt vágjuk a fát. Jövönk csak akkor van, ha a jövő érdekel bennünket. Az kevés, hogy én ma személy szerint ezt vagy azt el tudom érni. A kérdés az, hogy a gyermekeim, unokáim milyen világot örökölnek tőlem. Ezért valami szellemi-lelki beruházásra volna szükség. Ezt a fajta közösségi felelősségérzetet a Kádár-korszak alaposan kiölte belőlünk. Magunk is itt puhultunk meg.

Az sem arányos és gazdaságos, ha egypáran, hogy úgy mondjam, tartják a zászlót, erőlködnek, csaknem tönkremennek bele, erőn felül és többféle felelősségi területen égetik két végén életük gyertyáját, a többiek meg csak nézik, sőt kihasználják ezek erőfeszítéseit. Jobban el kellene osztani a szerepeket, és nagyobb figyelmet kellene fordítani azokra, akik készek segíteni, és megteszik a magukét. Őket kell például állítani. Direkt módon ma alig lehet megszervezni a tennivalókat, egy felhívás, egy plakát, egy hirdetés nem segít. Ha valakit, valakiket megérint egy példa, egy cselekedet, akkor megmozdulnak és tesznek is. Szóval, új módszereket kell találni ahhoz, hogy meg tudjuk szólítani, meg tudjuk mozdítani egymást.

Még ma is a szorongás, az elszigetelődés, az individuális egyes szám első személy tart féken sokakat a nemzet sorsáért annyira felelős keresztény intelligencia soraiban. Remélem, hogy a közeljövőben vagy eljutunk, vagy legalábbis rákényszerülünk arra, hogy együtt és bátrabban osszuk meg reményünket, élni akarásunkat az önzésébe belerokkanó rétegek felé is. Az „öleb” nem pótolja a gyermeket, a vagyon a boldogságot, a szektásság az élő hitet, a botránkozás az örök élet vágyát. Elgondolkodok sok mai aránytalanságon, nem mintha kárpálni, számon kérni, megítélni akarnám testvéreimet.

KLP: A rendszerváltozás után túl gyorsan változott meg az élet. Mindenki azt hitte, hogy egyszerre érhet el mindent, itt a Kánaán...

A szeretet megváltoztat és összetart

KLP: Visszatérhetnék az életpályához? Hová vezetett az út Győrből? Miután spirituális volt atya a szemináriumban?

BÁE: Már '76 előtt tudtam elejtett megjegyzésekből, hogy a győri évek leteltek, és engem ki fognak onnan tenni. Tatabányára kerültem. Valaki megsúgta, hogy azért tesznek engem oda, az egyházmegye keleti végébe, mert úgylis budai származású vagyok, ne legyek olyan messze a rokonaimtól. De Komárom megye, Tatabánya volt a nehéz helye a győri egyházmegyének. Sopron volt az aranyvége, legalábbis az egyházmegyei köztudatban. Tatabánya felé meg egyre hűvösödött a légkör. A valóságban persze ez nem így volt, nagyon szívesen voltam Tatabányán. Jólelkű és istenszerető embereket találtam ott.

Tatabánya-Óvárosba kerültem, neves múltja volt akkor ennek a városrésznek, mert Seedoch Vince prelátus úr volt az egyházközség megalapítója. Őt az egész akkori bányavezetés komolyan vette, nagy tekintélye volt a városban. Seedoch Vince igazi bányalelkész volt, német származású, horvát ajkú és magyar szívű pap. Sok jót tett. Annak idején, amikor a dekonjunktúra bekövetkezett és a bánya léte válságossá vált, amikor nem volt elég igény a termelésre, a bánya el akarta bocsátani a munkásai egy részét. A bányalelkész azonban tiltakozott: ne így tegyétek, hanem vezessetek be hetenként egy-egy szünetnapot, ha kell, akár kettőt is. Lehet, hogy vékonyabban kenik a zsírt a kenyérré az emberek, de így egyetlen család sem marad kenyér nélkül.

Az én időmben persze már más szelek fújtak. A plébánia egy meglehetősen elfuserált épület volt. A templom viszont egy darab őshonos, egykori Esterházy birtokhoz tartozó, később parkosított erdő mellett állt. Nagyon poétikus volt, bár, amikor sokáig nem esett az eső, az akkor még működő cementgyár szürke porral borított be mindent. Olyan volt, mint az atombomba után, de hát mégiscsak egy erdő szélén mehettem a templomba. Ez egy eklektikus, neogót jellegű épület, a XIX–XX. század fordulóján épült.

Meglehetősen magamra hagytak, még káplánom sem volt, az egész területet egyedül kellett ellátnom. Mindenesetre nagyon szép élet alakult ott ki. Kapcsolatokat kellett teremteni. Ebédelni egy üzemi fenntartású bányakantin-félébe jártam, és azt lestem, hogy megtaláljam az időseket, a betegeket, egyedülállókat. Első utam egy ottani híres csillagász család sarjához vezetett, aki ráadásul református volt, de miután ráismertem a nevére, meglehetősen barátságot kötöttünk. Csakhamar nagyon sok igen kiváló embert találtam az intelligencia körében: mérnökök, orvosok, tanárok tartoztak az egyházközségbe, bányászözvegyek, bányászok rokonsága, kulturált, rendes emberek. Az én időmben léteztek még a bányászházak is, a hatajtós házak, azok is hozzánk tartoztak. Biztosan értek annyit, mint ma a lakótelepek. Egy keskeny utcán kétoldalt beton vizesárok futott, egy kis híd ívelt át rajta, ahonnan egy kicsi előkertbe lehetett jutni, majd egy konyha-előszoba és még egy szoba következett, mögötte még egy kis kerttel. A bánya annakidején, a maga korához mérten, nem is rosszul, így próbálta oldani a szociális gondokat. A villanyt és a fűtést ingyen kapták. Az emberek, akik itt éltek, egymásra voltak utalva, de segítették is egymást. Egész mást jelentett hat ajtó így egymás mellett, mint ma hat ajtó függőlegesen a panelben, ahol még csak nem is tudnak egymásról az ott lakók. Voltak még a bányamérnöki házak, amik rangosabbak voltak, aztán később épültek a négyemeletes kockaházak, két-három lépcsőházzal, és voltak még kis kertes házak is. Ez az Óváros egy második városközpont volt, bányaérdekeltségű centrum, mert volt kórháza, postája, egy kis üzleti negyede.

Bányásznak nem lehetett csak úgy beállni. Megválogatták, kit vesznek föl, mert hiszen veszélyes és nehéz életet éltek. Családszeretők voltak, és nagyon számíthattak egymásra, amire szükség is volt. Erős, összetartó közösséget alkottak, a bányászbecsület kemény

jellemességet kívánt. Ezt aztán a hatvanas években szétverték, és nem is állt helyre többet. Az én időmben már nagyon felhígult a bányászság, sok volt a szedett-vedett ember. Sok volt a börtönviselt. Még egyházi emberek is kerültek oda az üldözés során nehéz munkára.

Gál István, aki zsidó származású vezérigazgató volt, halála után családja a vallása szertartása szerint temettette el. Nagyon rendes ember volt, sokat tett a városért is. Később lakótelepet is neveztek el róla. A templomunkat is ő renováltatta kívül-belül. Magam is beszélgettem vele, világos fejű, jó szociális érzékű ember volt. Bár, az igazi bányászvilág már leépülőben volt, a hagyományait még nyomokban fel lehetett lelteni.

KLP: A lakótelepek világával szót lehetett érteni, volt valamilyen kapcsolat?

BÁE: Hát hogyne. A már említett intelligencia egy része a Ságvári lakótelepen lakott. Onnan számos család járt vasárnap templomba. Kemény harc volt ott vallásosnak lenni, mert a vallástalanság, a vallás kigúnyolása számított sikknek. Megosztott volt a lakosság ott is, mint egész Magyarországon. Aki érvényesülni akart, „menő” akart lenni, az nyilván nem járt templomba, de egy kemény, nagyon odaadó réteg igyekezett kitartani.

A gyerekeikkel sok közös akciót rendeztünk. Hittant tartottunk, persze nem az iskolában, hanem a templomban. Hatalmas zarándoklatokra mentünk egy évben kétszer. Nyár végén lelki gyakorlatos tábort rendeztünk az akkor már elhagyott várgesztesi plébánián. Elmentünk búcsút járni Vértessomlóra, elmentünk a szomszéd faluba, Szárligetre nagypénteki szolgálatot nyújtani, elmentünk a csákberényi öregek otthonába, elvittük oda a kis pásztorjátékunkat. Eleven, szép életet éltünk.

KLP: Hogy állt a helyzet a nagy lakótelepekkel, a szocialista várossal?

BÁE: Ott is csak emberek éltek, megvolt a maguk életformája.

KLP: Nem volt diszkrimináció? Ilyen helyen nagyon figyeltek az egyházi esküvőre, keresztelőre...

BÁE: Egy esetet elmondanék példaként arra, mennyire föladta önmagát félelemből egy-egy család. Történt egy szörnyű szerencsétlenség, a csille agyonnyomott egy embert, és annak volt a temetése. A család jött, hogy temessük el szépen, méltósággal. Az utolsó percben azonban lemondták a szertartást, mert valaki tizenhetedik ízigen rokon eljött Pestről, aki talán ezredes volt. Erre föl a család feladta személyes, hívó szándékát, és inkább csak polgári temetést rendelt.

KLP: Személy szerint nem érte az atyát valamilyen inzultus?

BÁE: A hívek részéről nem. Azt talán nehezen értették meg, hogy miért szeretnénk olykor előnyben részesíteni a közösségi, egyházi eseményeket mondjuk időponthoz kevésbé kötött családi programokkal szemben. Néha talán sokallták a dolgot, de később szóban is, írásban is elmondták, milyen szép idők voltak azok, mennyit kaptunk egymástól az Egyház családias körében.

A város részéről sem tapasztaltam semmit, de hát én inkább a bányához tartoztam. Az egyházközségünk agilis tagja volt az a vezérigazgató helyettes, aki Gál István utódja lett volna. Tőle azt kérték, hogy ne járjon nálunk nyilvánosan templomba. Ha elmegy, mondjuk Bicskére, azt nem bánják, de ne itt, és akkor ő lesz a vezérigazgató. Ő ezt nem vállalta, azt mondta, hogy igenis itt akar templomba járni közénk, úgyhogy nem ő lett a vezérigazgató. A Gondviselés iróniája, hogy magasabb beosztásba jutott, mert az Országos Bányászati Tröszt vezérigazgatója lett.

Az ÁEH helyi exponense, az egyházügyi, rossz néven vette, hogy miért merünk az óvodásokkal foglalkozni a templomban. A közeli óvodában dolgozott egy jelentős pártember leánya, aki jó pontot akart szerezni, és feljelentette őt Pesten, ami az egyházügyi természetesen nagyon kényelmetlen volt, és ebből akart valamennyit nekem is törleszteni. Ugyanez az ember bányalátogatást szervezett egyszer nekünk, papoknak. Közben szépen hátra húzódott, és megkért, hogy lássam el az öregek otthonában élő idős szüleit.

Mi ottani papok is összetartottunk, összejártunk. Egy időben havi rendszerességgel még ökumenikus imaórát is szerveztünk. A bencés Gombos Cézár atya sok időt töltött nálunk, igazán sokat tudott segíteni. Gyóntatott, néha misézett is, igazán jó paptestvérként. Egyébként ezermester volt, mindent meg tudott javítani.

KLP: Meddig tartott ez az időszak?

BÁE: 1989 nyaráig. Minden évben elmentünk papszentelésre a gyerekekkel, és '89-ben még akkor reggel, amikor indultunk volna, válaszolnom kellett a püspöki helynöknek, hogy maradok-e jelen beosztásomban, vagy Rendemnek más terve van velem. Ez júniusban történt. Akkor ugyanis a szerzetesek már visszatérhettek a rendjükbe. Alighogy hazaértünk a gyerekekkel, szól a telefon. Dr. Kerekes Károly, az apát úr jelentkezett: „A körülmények úgy alakultak, hogy föl kell jönnöd Pestre, és augusztus 1-től te vagy a plébános a Szent Imrében”.

Ott kellett hagyni csapat-papot, mindent fölszámolni. Még aznap visszatelefonáltam a helynök úrnak, hogy mégis elkerülök innen.

KLP: Volt-e valaha is atyában olyan remény, vagy sejtés, vagy bármilyen elképzelés, hogy a helyzet megváltozik?

BÁE: Teljesen irreálisnak tűnt ennek lehetősége. Bár, az olyanok, mint a már említett országos bányaigazgató is, akik járatosak voltak a bennfentes körökben, jelezték úgy a nyolcvanas évek közepe után, hogy valami lesz, valami változni fog, mert így a dolgok nem mehetnek tovább. Ez nagyon benne volt a belső körök levegőjében. De hogy ez a változás ilyen módon következik be, és ilyen gyorsan, azt senki sem sejtette. Azért nagy dolog volt, hogy az ideológiai várak után a hatalom is összeomlott. Legalábbis abban a kivitelben.

KLP: Mikor kezdett éledezni a szerzetesközösség?

BÁE: Az apáturunk írta, hogy létezhetünk, ha van hol, dolgozhatunk, ha van mit, és ehetünk, ha találunk valamit. Elvben a szerzetesek visszakapták a létezési lehetőségüket, de persze eszközök nélkül. Azzal próbálkoztunk, hogy a nagyvenyimi ránk hagyományozott, nagyon szép, szinte udvarházszerű plébániaépületünket tettük kiindulási pontnak. Az épület annyira ciszterci volt, hogy még a ciszterci címer is rajta volt a házon, belül pedig volt egy kis kápolna is. Szép nagy parkban áll, eszményi helynek tűnt. Ott a tetőtérbe beépítettünk egy noviciátust, ahol a három-négy fiatalunk, akik ott kezdtek, elfértek. Később Zircet is kezdtük visszakapni, mert eleinte csak egy-két szobánk volt az apátságban. Később csigalassúsággal, majdhogynem szobánként adogatták vissza a monostort.

KLP: Tulajdonképpen mi volt benne?

BÁE: Vájáriskola először, aztán annyi minden, hogy nem is tudnám felsorolni. Nem kímélték az épületet. Most, a változás idején sokrétű technikum működött benne. A város végülis új iskolát épített nem messze az apátságtól, az állomás térségében, és az iskola oda költözött. Páratlan nagy fordulat volt az apátsági templom renoválása, beleértve a freskókat is. Gyönyörűen megújult, kívül-belül.

KLP: Tehát akkor Budapest. Jött a döntés, hogy Pestre kell költözni.

BÁE: Haid Árpádot, az elődömet nagyon jó kedélyű, derűs embernek ismertem meg. Fehérváron egyszer előadást tartott a helyi papságnak, és lenyűgözött a szellemességével. Ő megbetegedett, nagyon tönkrement, úgy hogy képtelen volt tovább ezt a posztot ellátni. Nyugdíjba küldték, és így kerültem képbe én. Megpróbáltunk újra indulni. Az a ház, ahol most ülünk, akkor még nem volt birtokunkban, de szemmel tartottuk. A háború után dr. Kalmár Ödön atya megvette az ingatlant Wälder Gyula, a templomunkat tervező és építő mérnök professzor özvegyétől. Neki nyilvánvalóan el kellett adnia, mert egy „burzsoá” nő nem birtokolhatott ekkora házat. A Rend tisztességesen kárpótolta őt, mi meg nagyon örültünk, mert azt gondoltuk, lesz végre cserkész otthonunk. De pár nap múlva elvették az egészet. Rövid ideig szovjet katonai központ is volt. A bejárati egyik oszlopon még ma is látható cirill betű. Csakhamar majdnem a Filmvállalaté lett a ház, de erősebb volt az

egészségügyi lobby, és így tébécés csecsemőket helyeztek el házunkban. Ez az egész kényszerhelyzet akkor fordult reménybe, amikor dr. Czike János rendtársam észrevette, hogy ehhez a házhoz jogunk van, és próbáljuk meg visszaigényelni.

KLP: Mert, hogy államosították.

BÁE: Igen. Aztán a nyolcvanas évek közepe táján az épületet elhagyták. Többen is megpróbálták a kezüket rátenni. Két intézmény, fuzionáltan, hozzákezdett egy nagy renováláshoz, de nem sok sikerrel, és valami féle felújítás közben kaptuk vissza az épületet '92. májusában. Iszonyú állapotban volt, tulajdonképpen csak a beton és a falak maradtak meg. Jogi szempontból egyenesen át lehetett adni, mert nem volt senki ténylegesen bentlakó. Makovecz Imrét kértük meg, hogy nézzen utána, mit lehet tenni. Természetesen renoválni kellett, de sok nagyobb átalakításra nem volt lehetőség, mert ez klasszikus építmény. Vendégfogadásra nagyon alkalmas. A ház napjainkban teljesen ki van használva, a forgalma elképesztően nagy. Naponta három-négy intézmény fordul meg benne jóformán karitatív alapon. Házas hétvége, gyermekorvosok találkozója, anonim alkoholisták, drogosok, szerencsejátékosok találkozója, egy-egy családi ünnep megrendezése, öregdiákok őszszejövele, tehát nagyon sok jót tudunk tenni. Két lépésben renováltuk az intézményt; amikor az első lépcső végére a pénzünk elfogyott, újra próbáltunk gyűjteni. Sokat segített, hogy a kerületi intézményektől is kaptunk támogatást. Még a versaillesi testvér plébániánk is mellénk állt ebben a szolgálatban. Az alagsort is rendbe hozattuk. A nagy, kétszintes manzárdban pedig fiatal rendtársaink laknak, ha van szabad szoba, azt diákoknak adjuk oda.

KLP: Hányan laknak a házban?

BÁE: Öten vagyunk állandó lakosok, Nagy György Vendel, a főpát úr titkára, akinek egész irodája is itt van, három fiatal testvérünk, és jómagam. Kiemelném a plébániai szolgálat ellátásában közvetlen munkatársamat, Tóth Ipolyt, aki szíves odaadásával mostanában a Mária Rádiót is vezeti, ugyanakkor, számos új elgondolásával a lelkipásztorkodást is elősegíti. Ha nem is lakik a Rendházunkban, mégis lelkileg hozzánk tartozik és mindnyájunknak példás testvére dr. Olofsson Piacid atya. Ő a Gulagban való helytállásával az Istenben való hűség és élni akarás mintája számunkra. „Kincés” bencés, vagyis olyan bencés szerzetes, aki bár a monostoron kívül lakik, mégis izig-vérig képviseli Szent Benedek Reguláját.

KLP: Milyen körülményeket talált atya, amikor elfoglalta az állását?

BÁE: Megtaláltam a Szent Imre város szellemi-lelki alapjait. A Szent Imre város fogalom volt. Megalapozója Békeffy Rémy atya, később apát, nemcsak történészként jeleskedett, hanem, mint a kor szükségleteire is érzékeny ember, 1912-ben létrehozta a gimnáziumot. Akkor még a hegyoldal nagy része beépítetlen volt. A gimnázium mellé ennek a térségnek a lelkipásztori ellátására mindenképpen kellett egy plébánia és templom. Korábban a Tabáné volt az egész területünk. A jezsuita Bangha Béla és a ciszterci Farkas Alberik egy korábbi kocsma terét szükségképpén rendezte be 1917-ben. Ezt a kápolnát egykettőre kinőtték a hívek. Nagyon sokan költöztek ide, amikor a városrész elkezdett kiépülni, leginkább az intelligencia: mérnökök, orvosok, művészek. Erősen intellektuális, igényes közösség alakult ki, akiknek szüksége volt lelki gondozásra.

1923-ban itt a kertünkben épült egy alkalmi kistemplom, de lebontották, miután a jelenlegi templom felépült '38-ban. Akkor kialakult egy olyan Szent Imre városi összetartozás, amit dr. Kalmár Ödön atya istenáldotta módon meg tudott erősíteni, mert a háború után zseniálisan segített abban, hogy a kismiszett intelligencia a lerombolt lakások, ínséges körülmények ellenére is együtt maradjon, és emberséges életet tudjon élni. Csodálatos énekkart hozott össze, nagyszerű zenei életet szervezett, remek caritas működött. A szociális munkások egynémelyikét később megkínózták. Megszervezte a házapostolság intézményét. Szüleim is részt vettek benne. Ránk volt bízva egy-egy háztömb, ahol az ottaniak gondjára-bajjára-örömeire odafigyeltünk és segítettünk, ha szükségesnek látszott.

Hangulatos zsolozsmázások folytak, esténként kompletórium. Amikor az iskolát elvették, a szerzetes atyák még jobban segítették a pasztorációt. Nagyon szép élet alakult ki, amit aztán brutálisan összeomlasztottak. Azt azért elmondhatjuk, hogy minden idekerült plébános, Horváth Richárd, Vitányi György, Szabó Géza majd Haid Árpád, mind becsülettel fáradoztak azért, hogy ez a hitéleti hagyomány fennmaradjon.

1989 óta mindez a szolgálat ciszterci felelősséggé vált. Mostanában az a törekvésünk, hogy egy-egy kisközösségünk, csoportunk vegyen részt a Nagymarosi Találkozón, márianosztrai zarándoklapon, segítsen az idősek napján. Szeretnénk, ha közösségünk hatékonyan tudná segíteni az egyházi élet fontosabb közösségi eseményeit, hogy ne csak egy-két személy jelenjen meg tőlünk ilyen alkalmakkor, hanem támogassuk egymás közösségeit közösségként is. Pl. tegnap volt itt az utca végéből egy fiatalember, aki az „Igen” című lap megújuló szerkesztőségében vesz részt, és támogatást kért. Azon vagyunk, hogy segítsük a csoportjainkat igazi, családi közösséggé válni. A ciszterci templom és az iskola amúgy is egy eszményi, barátságos, szabadságot hagyó, ugyanakkor összefogott közösséget akart mindig létrehozni. Az ilyen életminőséget, ennek a lehetőségét, bontakozását szeretnénk szolgálni.

KLP: Beszéljünk a gimnáziumról, annak visszavételéről, hogyan zajlott le.

BÁE: Erről sok emlékem van. A nagyszabású igazgató, dr. Palotás János megkockáztatta, hogy 1987-ben, az iskola alapításának hetvenötödik évfordulójára hatalmas ünnepségsorozatot rendez. Olyan bátor volt, hogy nemcsak a pedellusról, a visszavételig hűséges Szabados Laci bácsiról készítettett interjút, ami megjelent a Népszabadságban, hanem még Csizmazia Placidot, az egykori osztályfőnökömet is meghívta Dallashól. Ő egy nagyszerű ünnepi előadásban elmondta, hogyan alakult ki a ciszterciség, és hová ért el a későbbiekben. Dr. Palotás János '87-ben ezt már keresztül tudta vinni, és prototípusa volt annak, hogyan lehet nyitni. Személyesen végigjárta az osztályokat Keszthelyi Jeromos Ferencsel, a hittanárral, a későbbi váci megyéspüspökkel, és garantálta, hogy semmi bántódása nem lesz annak, aki hittanórára akar járni. Senkit nem beszélt rá, de mindenki szabadon dönthetett. Keszthelyi Jeromosnak még ebben a balossá tett gimnáziumban is számos növendéke akadt. A Gellérthegy és a környező világ, a vezető réteg gyerekei jártak a József Attilába, és mindig voltak köztük keresztények is.

Palotás János „nyitása” után 1993-ban alakult ki egy ciszterci osztály, a Szent Bernát osztály, Bessenyei Ilona igazgatóhelyettes volt az osztályfőnöke, magam mindvégig a hittanár. Az osztályfőnök nő nagyszerű pedagógiával, a gyerekek önállóságát nagyban elősegítette, ezáltal kiváló osztály-közösséget teremtett. Együtt jártunk kirándulni. Az első nagyon emlékezetes volt. Pilisszentléleken táboroztunk le téli időben, és este kimentünk a Pálos-romokhoz misézni gyertyafény mellett. Ez az osztály az érettségi évében szerzői estet rendezett, és kulturális hitvallást tett a saját művelődni akarása mellett. Ezek az innen-onnan összeszedett fiatalok homogén közösséggé váltak, az életben is sikeresek lettek. Az egyikük még ma is visszajár, segíteni a templom életében és fenntartásában; egy hálás növendék.

A másik oldalon aztán megkezdődtek a tisztázások, hogyan kaphatjuk vissza a Gimnáziumot. Szinte Hazánkban egyedülálló esetként nem szüntettük meg a József Attila Gimnáziumot, hogy annak intézménye továbbra is fennmaradhasson, de így nem vettük át az egész tanári kart tokkal-vonóval. Akik úgy akarták, azok megmaradtak a József Attila Gimnázium állományában. Csak azok jöttek át hozzánk, akik önként akartak közösséget vállalni a ciszterci lelkiséggel. A tantestület kiegészítésül megfelelő szellemű fiatal tanárokat kerestünk. Méltányos szétosztás volt. Dr. Párdányi Miklós lett továbbra is az igazgató, a mai napig is ő vezeti az intézményt. Néhány évig tanítottam ott, a Szent Bernát osztály után még három évig az Apor Vilmos osztályt is. Közben kiépültek a ciszterci osztályok, és még együtt léteztünk egy darabig a József Attila végzős osztályaival. Nagyobb csetepaték nélkül, barátságosan teltek az idők. 1997-ben végleg visszakaptuk az intézményt, a jogot is. A

gimnázium újra egészen ciszterci lett. Minden osztálynak van saját védőszentje, bizonyos kultúra alakult ki. Fiatal rendtársam törekvése volt, hogy osztálymiséket tarthassunk, ez a rendszer a mai napig fennáll. Azután kikerülve onnan, a Szent Margit Gimnáziumban kaptam lehetőséget arra, hogy tanítsak, neveljek, és ezt a mai napig örömmel teszem.

KLP: Hány gyerek jár a Szent Imrébe?

BÁE: Kilencszáz körül, ha jól tudom.

KLP: Kik tanítanak még a rendtársak közül?

BÁE: Primász Róbert atyának van néhány órája, meg Szkaliczki Örs atyának.

Mindkettejüknek van osztálya is. Fölkerült Pécsről Huszár Lőrinc atya. Ő osztálymiséket tart.

KLP: Az elfoglaltság amúgy is sokrétű, ennek a városrésznek élénk a társadalmi élete. Ebben részt kell venni, helyt kell állni...

BÁE: A ciszterciek igyekeznek ennek megfelelni, ott kell lennünk az élet minden terén, nem lehet elefántcsonttoronyba zárkózni. Ez engem is érzékenyen érint. Igazán igyekszem részt venni a közösségeink életében, nem egy cserkész táborba is elmegyek, de ennek is van határa. Szükség van egy koordináló szerepre, mert túl széles, túl sokirányú a lelkipásztori érdekeltségünk. Ahhoz hogy egységes legyen az élet, nagyon oda kell figyelni. Az egyháznak mélyeséges titka, hogy szentháromságos jellegű közösségnek kell lennie, amely akkor él, ha Istenben él. Ezt a fajta közösséget erősíteni, segíteni hivatott számos csoportunk, amelyek nagyon szépen működnek itt a plébánián. Ugyanígy a lelki napok, vagy a városmisszió érdekében egy nagy tábor, Ez mind azt szolgálja, hogy fogadjuk el egymást Isten ajándékaként, és hogy az Egyház az Isten akarta, a Jézus által összegyűjtött közösségek megfogható közössége legyen. Nem csupán csak kultikus közösség, istentiszteleti közösség, még akkor sem, ha legfőbb célja valóban az üdvösség szolgálata és Isten dicsőítése. Az ember hitélete nem csak hetenkénti vasárnapi egy órából áll, amit a templomban tölt, hanem a többi százhatvanhét is – jó esetben – az Isten és az ember jó kapcsolatában telik. Zenei élet, kultúra, szociális segítségnyújtás, művelődés, mind azt jelenti, hogy egy szélesebb és mélyebb kapcsolatrendszer kell kiépítenünk. Össze kell barátkoznunk, beszélgetnünk kell egymással, akár a mise után is a templomlépcsőn. A megpróbáltatásokban, betegség vagy halál idején is egymás társainak kell lennünk.

Nemrégiben segítettek a hívek Arnold atyának és testvérének itt a környéken megfelelő lakást keresni, át is költöztették őket a Práter utcából, abból a lebontásra ítélt házból, amelyikben laktak. A szolidaritás ilyen szép példája a SZIVISZ, a Szentimrevárosi Információs Szolgálat, amelyik most már tizenegynéhány éve működik, három család fölajánlása és nagylelkűsége révén. Náluk már nagyok a gyerekek, és a három család nagyon jóban van egymással. Pályázati alapon fölszereltek egy kis irodát, számítógéppel és mindennel, ami kell, és így egy „fölkínálok-igényelek” rendszert működtetnek, rengeteget segítenek vele. Babakocsira van szükség? Ápolónőre van szükség? Bútor kellene vagy kisgyerekekre vigyázni? Megbízható fogorvos vagy egy jó asztalos kellene? – mindezzel foglalkoznak. A napokban volt valaki, aki a gondját elmondta. Egy egészen elidősödött néni mellé kellene egy pesztonka, mert a lánya egyedül már nem bírja. Mondtam, hogy próbálja meg a SZIVISZ-t. A néni lánya következő héten visszahívott engem, hogy milyen boldog, mert úgy tapasztalja, kedvesen törődünk velük, komolyan vesszük a problémájukat, és bizonyos abban, hogy a kérésük megoldásra talál. Már ez odafigyelés is mekkora megnyugvást jelent számára.

KLP: Mekkora egyébként az egyházközség?

BÁE: Ez jó kérdés, mert évek óta harmincezer embert írtunk be az évkönyvekbe, de bizonyos, hogy ma kevesebb hívővel kell számolnunk. A harmincezer létszám akkor lehetett igaz, amikor itt még számos sokgyermekes család élt és nem volt annyi iroda, meg üresen álló lakás. Térségünkben nem építettek panelházakat, tízemeletes háztömböket. Ma nyilván kevesebben vagyunk.

Ami a templomba járást illeti, már többször megszámlálta híveinket dr. Heller György, egykori egyházközségi elnökünk, szakszerűen, egy egzakt népszámlálási módszerrel. Az derült ki, hogy a templomjáró katolikusok létszáma körülbelül stabil évtizedek óta. Annak ellenére, hogy közben felépült a Szent Gellért Templom, létrejött a Magyar Szentek Temploma és Gazdagréten is működik a templom, körülbelül háromezer ember jön el hozzánk misére szombat-vasárnaponként. Négy kis kápolna is tartozik még hozzánk, ezeket a boldogult dr. Kalmár Ödön szervezte meg. A Szentlélek kápolna, az egykori Schlachta Margit házban, az Ulászló utca 15-ben, az alagsorban helyezkedik el. Vonzáskörzete megnőtt, Czike János atya rendtársam nagyon szépen kézben tartja, az ottani kis közösség is mellette áll, támogatja őt. Az Emmausz kápolna, ahol most Örs atya van a közösséggel, a Gellérthegy-oldal kedvenc helye, nagyon alkalmas a hegyen lakóknak. A Karolina úti Gyümölcsoltó Boldogasszony kápolna – Kopp Judit alkotásaival – igen szép, bensőséges és eleven közösségek, családközösségek tartoznak hozzá.

A negyedik a Szent Imre kápolna, a Bartók Béla úti egykori Szent Imre kollégium kápolnája volt. Jól fűthető, idősök látogatják elsősorban. Így még a kápolnák kapcsán 1000-1500 szentmisére járó testvérrel számolhatunk.

KLP: Itt azért az összlakosság arányaihoz képest magasabb a katolikusság aránya, mint másutt Pesten, és gyakorlóbbak is.

BÁE: Valóban a budai oldal hitélete átlagosan véve élénkebb. Lehet, hogy a hagyományok, lehet, hogy a lakosság összetétele játszik szerepet ebben. Mindenesetre ez a tény ajándék és felelősség. Jövönk reményteli jele is helytállásra készlet. Ami az egyházközségünket illeti, ennek a több szeretetnek szép kifejeződése, hogy legalább ötszázan úgy adják oda az erejüket, műveltségüket Istennek, hogy énekkarban énekelnek, ministrálnak, vagy a Karitásban segítenek és még sok jót tesznek.

KLP: Az idősebbekre jellemző ez a tevékenység, vagy a fiatalabbakra?

BÁE: Minden korosztályt érint. A legutóbbi templomi népszámlálásunk még azt is kimutatta, hogy viszonylag nagy a férfiak és a fiatalok részvételi aránya. Ez még külön ajándék. Az esti miséken is sok gyerek vesz részt és sok fiatal. Ez is Isten vonzása, és mi igyekszünk nem keresztbe tenni Isten szándékainak, ennyi ebben a mi érdemünk.

KLP: Változik-e valamilyen irányban a kerület összetétele?

BÁE: A kerületé biztosan. Hirtelen sok roma ember tűnt fel. Másféle rétegek is jönnek érrefelé. Bár itt nagyon drágák a lakások, van, aki ezt meg tudja fizetni. A régiek közül sokan költöznek el a környező budai községekbe. Érdekes jelenség, hogy a gyermekekkel együtt kimenekülnek a nagyvárosból. Hogy ez jó választás-e, vagy sem, ezt én nem akarom eldönteni. Mindenesetre nem veszélytelen a gyerekeknek este egyedül a városból hazamenni. Megpróbál bennünket, hogy a legjobb segítőkink költöznek ki a környékre, mert a gyerekeiket, unokáikat akarják segíteni, és a nagy szellemi kapacitásukat a családjuknak adják. Azáltal is változik a kerület összetétele, hogy sok lakásból lesz iroda, vállalkozási székhely stb. Viszont elmondhatjuk itt, hogy az Élet Urának dicsőségére sok a gyermek. Egy itteni templomba járó családokban átlagosan három gyerek van. Jobban már olyan családokkal is találkozunk, ahol még ennél is több a gyermekek száma.

KLP: A várost és közeletet mennyire lehet figyelemmel kíséreni?

BÁE: Szerencsés módon mi is belekerültünk a kerületet fémjelző lógóba, mert a templom sziluettjét választották ki erre a célra. Személyes vonatkozásban minden eddigi polgármesterrel ki tudtunk jönni, fenn tudtuk tartani a jó viszonyt. Ki jobban, ki kevésbé támogatott erkölcsileg bennünket, anyagilag szerényebben, de azért kaptunk segítséget a városmisszióhoz és főként a zenei élethez. A templom külső restaurálását biztosan nem tudjuk egyedül megoldani, és most az orgonával is gondunk van. A háború alatt többször sérült, és úgy gondoljuk, hogy át kell építeni. Ha kapunk egy biztató indítást, merem remélni, hogy előbb-utóbb össze fog jönni. Most épp egy lélekkarantén készül, mert a háború óta eddig

csak egyetlen harangunk volt. Egy zenész barátunk tett alapítványt. Mások mellé álltak, mi is alkalmi segítségekből kiegészítettük az anyagi alapot, és úgy tűnik, hogy október végére el is fog készülni. Szép, a jelenlegivel összecsendítő harang lesz. Ez a harang a ciszterci transzcendenciának is jelképe lehet, mert a ciszterci lelkiesség mindig nagy súlyt fektetett halottaink emlékének ápolására és fenntartására és értük szóló könyörgésre.

KLP: A hívők életében a legalapvetőbb dolog a szentségek kiszolgáltatása és fogadása. Az ember mintha azt látná, hogy a mai katolikus életben ez nehezebben megy. Atya hogyan látja?

BÁE: A kérdés éppen ide vág. Épp a múlt vasárnap prédikáltam, hogy mennyit jelentett kortársaimnak, jelent ma is, jelent nekem is, és gondolom, a mindenkori híveinknek is a Katolikus Egyház Katekizmusának az a szerkezete, amely a hitünk és a katolikus életmódunk belső rendjét tükrözi. A Katolikus Egyház Katekizmusának első fő része a katolikus hit bemutatása. Mit hiszünk? Mit ad elénk Isten önmagáról? Mit akar közölni velünk, és mit akar felőle nézve közölni rólunk, meg a világunkról? Ezt a Hiszekegy foglalja össze a legtömörebben. A hitvallást századokon át többször is megfogalmazták. Nem mindegyik forma foglalja össze a teljes hittartalmat, de egy helyes összképben áttekintik hitünk egészét, ami a Bibliára, a bibliai üzenet jelentésére épül. A teológiai tanítás éppen ennek az üzenetnek a bemutatása, értelmezése, rendszerbe foglalása és alkalmazása.

A második rész a szentségek tana. Ennek az a jelentősége, hogy kaptál Istentől egy kinyilatkoztatást, de erre nem az következik, hogy elkezdj kapkodni, mit tegyél: hanem Isten megerősít téged, hogy a kapott hittartalmat az Ő erejével, kegyelmével meg tudjad élni. Megadja a programot, és megadja a támogatást. Nála soha sincs olyan fajta kihívás, amelyet ne követne a támogatás is. A hitünk szerkezetében maga Krisztus, mint misztérium, mint alapvető szentség, az Egyház, mint őszentség és ennek a jegyében a hét krisztusi rendeltetésű szentség egy csodálatos kapcsolatrendszer az Istennel és Istenben egymással is.

Csak ez után következik a harmadik rész, a Tízparancsolat, de az is a hit, remény, szeretet krisztusi aspektusából nézve, tehát nem csupán, mint erkölcskódex, mint erkölcsi teljesítménykövetelmény, hanem, mint örömteli válasz Isten szeretetére. Ez azért is fontos, mert az egyoldalú követelmények bevasalására épülő pedagógia, amit még az elmúlt századból örököltünk, nagyon is úgy mutatja be az egyházat, mint valami erkölcsjavító, erkölcsöt bevasaló intézményt. A nem hívő ember azt hiszi, hogy szabadabb, mert neki nem kell efféle erkölcsi követelményeknek eleget tennie. Holott ez nem így van! Gondoljunk csak arra, mi történik például egy tragikus helyzetben, mondjuk egy súlyos betegség esetén. A nem hívő ember elkezd mindenféle okokat keresni, vádaskodni, kétségbeesni. A hívő pedig, ebben a helyzetben is Isten tenyerére helyezi magát, vigasztal, és Istenbe vetett bizalommal, megpróbál gyakorlati megoldást találni. Nem a miérteken töpreng, hanem a hogyan keresi. Tehát fontos lenne, hogy a hitünket, az egyházi közösségünket ne csak erkölcsnemesítő intézménynek fogjuk föl, mert ebben nem sok az öröm. Az ilyen felfogásban nem érezhető az óriási kegyelem, amelyet a támogató Isten fölkinál nekünk a föltámadás reményében. Pontosan ez Szent Pál nagy vívódása a törvény és a hit összefüggését illetően.

Mindenesetre nagyon áldott az, ha a hitünket örömtelien tudjuk élni, és örömet sugárzóan tudjuk bemutatni, mert az erkölcsi megjelenés már másodlagos a hit bizalmához képest, az már következmény – válasz. A hívő keresztény katolikus felfogásban az elsőbbség a hité, az Istennel való kapcsolaté. Ebből következik, hogy Istennek válaszolni kell, mégpedig az ő szeretetében való életmóddal. Így következik, hogy ne csupán közvetítsük a szentséget, hanem fogadjuk is be. Hatékonyabb a szentség vétele abban, aki erre fölkészül, aki a szentségi ajándék értelmét jobban átgondolja, aki azt nap, mint nap gyakorolja. Természetesen a szentségek önmagukban is hatékonyak. Hogy van-e valami emberi gyarlóság abban, aki a szentségeket közvetíti, az ebből a szempontból nagyon is másodlagos. Az egyház, igen szerencsésen, már réges-régen elhatárolta magát attól, hogy egy krisztusi

szentség felvételének érvénye azon múljon, hogy a pap élete nem mindenben példás. Tehát azt valljuk, hogy a szentségek közvetítésében van egy objektív hatékonyság. A mai világban azonban nagyon hangsúlyozzuk a személyes felkészülés pszichikai mozzanatát is. Útkereső plébánosoknak nevezzük magunkat, akik azzal a kérdéssel szeretünk foglalkozni, hogyan lehet a szentségek vételére jól felkészíteni-felkészülni. Nem csupán fölkészíteni akarunk, hanem azt is keressük, hogyan lehet a szentség hatását tovább vinni, abban tovább élni, kibontakozni. Ennek az ősrégi egyházi kifejezése a misztagógia, vagyis a krisztusi misztériumban, az embert felülmúló bensőséges gazdagságban tovább vezetni, tovább növekedni. Hajlamosak vagyunk arra, hogy éppen csak eljuttassuk híveinket a szentáldozásig és a bérmálásig, pedig nagyon fontos, hogy mi történik azután. Mi minden keresztlős családnál törekszünk rá, hogy a keresztlés után egy-két hónappal a keresztlési asszisztens meglátogassa a családot, amint erről már szót ejtettünk. Nem vendégeskedésről van szó, hanem mintegy igazoljuk, hogy lényegesen más kapcsolat alakult ki Isten és a gyermek, Isten és a család, Isten és az egyházközség között. A gyermek akkor is Isten teremtménye, ha nincs megkeresztelve, de egészen mást jelent, teljesen átstrukturálódik a kapcsolata Istennel, ha Isten a keresztségben maga mellé fogadja az új emberpalántát.

KLP: A szentségekből nem lehet kilépni. Ha valakit egyszer megkereszteltek, ezt nem lehet róla „levenni”.

BÁE: Igen. A keresztség örök életre szól. Minden más minősítésnek is az alapja. A keresztség és a bérmálás és az Eucharisztia szorosan összefügg, ezek beavató szentségek. A keresztség a meghívás, a bérmálás a küldetés szentsége. Az Eucharisztia pedig a Krisztusban való erősödés, a Krisztusból való mindennapi lelki táplálkozás szentsége. Mint a keresztség és a bérmálás, ugyanilyen permanens szentségek a házasság és a papság. A mi felfogásunkban a házasság is. Egy jól megélt házasság állandóan úton van, érik, gazdagodik.

KLP: Az Istenhez való fordulás a mindennapokban az imádság útján történik. A mai rohanó világban az embernek kevés ideje van elmélyülni. Mégis, magamról tudom, hogy ha egy nehéz nap után ha szakít az ember időt egy miatyánkra, belenéz a Bibliába is, esetleg egy másik, hosszabb imát is elmond, sokkal könnyebb lesz az élete.

BÁE: Ez egészen világos... Én most azt emelném ki, hogy az intenzitás, a motiváltság, az irányulás nagyon sokat számít. Újra föl kellene fedezni, mit jelent az Isten jelenlétében járni. Ezt biztosan nem lehet a nélkül tenni, hogy időnként valami mély, Istennek magunkat teljesen átadott imaélményünk ne lenne. De Isten jelenlétében járni akkor is lehet, ha autót vezetek, vagy irodai munkát végzek. A reggeli imának nagy jelentősége. Egy „fortissimo” arra a napra, két f-fel írva, felajánlás Istennek és föltekintés Istenre. A jó reggeli ima sokszor elmarad, pedig milyen szükséges! A cserkész táborban a gyerekek ezt a reggeli tornával kötik össze, dinamikus mozgás testben és lélekben. Mivel már többen elkérték a hozzájuk illő mozgásokkal megfogalmazott imát, itt is felkínálnám szövegét:

Én még olyan kicsiny vagyok / Irgalmadból megújulok – Ugrok én az első szóra / Kész vagyok én minden jóra – Utam tartson mindig Feléd, / Bizalmamat vetem Beléd – Itt is, ott is jót tehetek, / Munkatársad így lehetek – Egyek vagyunk ezen körön / Ki is tartunk mindörökkön – Edződünk is cserkész módra, / Nem fog rajtunk hamis nóta – Jelen vagy Te minden helyen, / Befogadlak Szentségedben. – Kinyílok a szeretetre, / Közelséged érzem benne. – Te vagy Uram, én reményem, / Ne hagyd soha szégyent érnem – Te vagy Uram, mi reményünk, / Ne hagyd soha szégyent érnünk!

Az ember így felajánlja magát és a napját Istennek, mintegy belehelyezi magát Isten szeretetébe, és ebben a jegyben próbálja napi feladatait teljesíteni. Az ilyen imának inkább a minősége a fontos, tehát az intenzitása, nem a hossza. Érdemes ezt a nap folyamán egy-egy rövid fohással, ha többre nem telik, aktualizálni. Művelt embernek a napi elmélkedés is

nagyon fontos lehet. Ehhez a legjobb mester Szent Ignác, ahogyan ő leírja az Istenben való elmélkedés módszerét, annál hathatósabbat még nem találtak ki.

KLP: Nagyon jó ezeket hallani, de mit lehet tenni annak érdekében, hogy minél többen megértsék, mennyivel jobbra válhat az életük az ima segítségével?

BÁE: Ez a század a konvertiták százada, erről már beszéltünk. Nagyon nagy egyéniségek tértek meg. Többen közülük nálunk is megfordulnak. Nagyon sok olyan kegyelemmel találkozunk, hogy valaki gyökeresen megváltozik, és rádöbben az élet értelmére. A napokban is volt itt valaki, aki hatvan évet tett le egy beszélgetésben. Az egész életüket szeretnék Istenhez rendelni, vagy a házasságukat szeretnék rendezni. Akadnak fiatalok, akik a barátaik hatására akarnak megkeresztelkedni és megtérni. Látjuk a katekumenátus szolgálatán keresztül, hogyan akarják emberek gyökeresen rendezni az életüket. Isten annyi példát statuál közöttünk a megtérésekre, hogy ez nagyon jelentős tényező kezd válni a társadalomban is.

KLP: Szóljunk egy pár szót a szekularizációról is. Vannak-e eszközeink, amikkel érzékeltetni tudjuk az Istentől távolra kerültekkel, hogy nem érdemes az Egyháztól kívülre kerülni?

BÁE: Ez nem csak a mi ügyességünkön múlik, persze. Ezért került sor a városmisszióra, a városi evangelizációra, hogy valami utat keressünk az emberekhez. A jelen napokban erről beszélgettünk a Mária rádióban; a napi Evangéliumot olvasgatva, a példabeszédek kerültek elő. Érdemes elgondolkodni rajta, hogy Jézus nagyon szívesen tanított példabeszédeken keresztül. Ez egy nem túl direktív mód, nem csapja oda az emberek elé az igazságot, hanem elgondolkodtatja őket, és sokszor maga a beszélő is értelmezni tudja a kapott tanítást. Nagyon alkalmas forma egy kis életmozzanaton át úgy közvetíteni valamit, hogy a másik felfogja és szívesen, könnyen elgondolkodjék rajta. Az biztos, hogy most a misszionálás, az evangelizálás útjait nagyon erőteljesen kell keresnünk. Az igaz, hogy minden a kegyelemtől függ, de a kegyelemnek is lehet eszköze egy jobb lélektani megközelítés, egy emberibb, empatikusabb odafigyelés a másokra. Tehát nem lehet az igazságot csak úgy odavágni a másik elé. A vallásszabadságnak is nem az igazi lényege, hogy azt a vallást választom, amelyiket éppen akarom, hanem, hogy amit az élet nagy kérdéseire válaszként megtaláltam – jobban vagy kevésbé – azt szabadon vallhatom a magán- és a nyilvános életben, egyedül vagy másokkal együtt. Az igazság megragadása olyan tényező, amit becsülni kell a másikban, és el kellene érni, hogy az embereknek az élet nagy kérdéseire válaszuk legyen. A hitélet nagyon összefügg az ember önbecsülésével is, az egész élni tudásával is.

KLP: Lehet-e hatékony és eredményes a módszer, amikor azt látjuk, hogy az ellenérdekelt fél sorozatosan nemtelen propagandával operál?

BÁE: Fájdalmas dolog, de a szabadság azt is lehetővé teszi, hogy visszaéljünk vele. Fájdalmas, hogy a kultúra, a civilizáció ilyen nagy lehetőségei mellett ilyen rafináltan lehet visszaélni a jóval. Borzasztó dolog, amikor a civilizáció, vagyis inkább a kultúra eltéved, és a gonosz szolgálatába áll, negatív irányba kezd el dolgozni. Nagy a felelőssége a kultúrát irányítóknak és a hatalmi oldalon azoknak, akiknek szava, befolyása van ebben. Az biztos, hogy sokkal nagyobb részt kellene vállalnia ma Magyarországon a keresztényeknek, a magyarságnak a saját sorsa irányításában, mint amennyire teszi.

KLP: A szentségek kapcsán említettük az ember első találkozását a szentségekkel, a keresztséget. Nő vagy csökken a hajlandóság a családokban a keresztség fogadására?

BÁE: Az utóbbi időkben egy lassú, pár százalékos csökkenés mindig van, de ez hullámzik, sőt idén mintha nagyobb lenne az érdeklődés ezen szentség iránt.

KLP: Hány keresztelés szokott lenni Szent Imre városban?

BÁE: Száz-százharminc körül mozog. A házasságkötések száma pedig olyan hetven körül van. Nagyon kicsi szám, ahhoz képest, hogy pár évtizeddel ezelőtt ennek a sokszorosa volt. Ehhez az élethez kell alkalmazkodnunk.

A keresztelezésről szólva, nem úgy van az, hogy valaki bejön az utcáról kereszteltetni. Először az irodában jelentkeznek, ez az első fázis. Egy olyan jelentkezési lapot töltenek ki, amit a lelkipásztori közösségben dolgoztunk ki, nem csupán adatokat kell beírni, hanem egy kicsit a család hitéletére is rákérdezőnk, de nem tapintatlanul, hanem inkább elgondolkodtatván. Amióta ezt bevezettük, megszűntek a különféle viták. Az emberek maguk is, ha valamit át kell gondolniuk egy ilyen kérdőív kitöltése kapcsán, sokkal szerényebbek és reálisabbak lesznek, sokkal tárgyyszerűbben gondolkodnak. Utána beszélnek a pappal, egy hosszú listából kiválasztják az alkalmas időpontot, amikor a házaspár el tud jönni, és egy kicsit elbeszélgetünk. Semmi mást nem teszünk, mint az általuk kitöltött lapot értékeljük. Hol vannak olyan pontok, ahol esetleg segíthetünk, mi az, aminek örülnünk kell, és hol van, hogy esetleg még másokat is támogathatunk abban, hogy megoldásokat találjanak. A következő időpontban az egyik szülő és a keresztszülők jönnek el, és a keresztelezési asszisztens fölkészíti őket. Végigbeszéljük a szertartás menetét, annak az értelmét, teológiáját. Egy-egy mozzanatot el is próbálnak. Maga a keresztelezés történhet misében is, nem túl gyakran, de mégis. Ha a két mise között történik a keresztelező, tizenegy és fél tizenkettő között, akármelyikünk is keresztel, igyekszünk visszamenni a kiindulópontra, a hittanterembe. A keresztkútnál történt keresztelezés végén a templom egész népét is bevonjuk, hogy a család érezze, ő is a nagy közösségben gyökerezik. Azután egy pár hét után jön a látogatás, ahogyan azt már mondtuk, hogy a család tovább vihesse, amit az előkészítőn már megbeszéltek, végiggondoltak. Nagyon sokat tanulunk a családotól, akár apró ötleteket is, amit tovább adhatunk a gyerekevelésben másoknak. Van azután egy zsebgyónk, egy olyan hittanterem, ahol a kisgyerekes szülők a kicsi gyerekeikkel lehetnek együtt, a kicsik játszanak, a szülők pedig televízió követhetik a misét.

KLP: Hogyan foglalkoznak a kisgyerekekkel?

BÁE: Áldásosan, mert van óvodánk is. Egy egyesület tartja fenn, amelyik lényegében a mi családjainkból áll. Igyekszünk belevinni a ciszterci lelkiséget, egy-egy paptársunk szívesen végez ott szertartásokat, igyekszünk vallásos nyomokat hagyni a gyerekekben. Sok jó ötlet született itt is, hogyan lehet a gyerekeket a misébe bevonni, anélkül, hogy zavarnánk a szent cselekményt.

KLP: Van egy ismerősöm, aki azzal foglalkozik, hogy ilyen „távolodó” embereket elvisz szentmisére, ha lehet. Internet és egyéb hírforrások alapján figyeli, hogy hová viheti őket, és azt mondja, hogy az ő katalógusában a Szent Imre kitüntetett helyet foglal el. Sokszor van a mise után koncert, ami ezeket az embereket rendszerint nagyon megfogja.

BÁE: Minden kor és minden kultúra a maga nyelvén dicsérte Istent. Minden kultúrának megvan a maga kifejezési formája, néha egészen meghökkentően. Az a lényeges, hogy illeszkedjék a liturgia szelleméhez, és ne menjünk át show-műsorba. Ez nem valamiféle szolgáltatás, hanem Isten dicsérete és a hívek lelki táplálása. Nagyon örülünk, ha akármelyik két klasszikus kórusunk énekel, a családi miséken a gyerekkórus, vagy ünnepen a Gregorián-kórus, esti miséken pedig, vagy délután is a gitáros kórus. Mindazt, ami igazán kultúra, mi is szívesen vesszük, akkor is, ha összekerül egy szentmisével vagy egy esküvővel. De ezt mindig elő kell készíteni, be kell osztani, és látnunk kell, mi történik, mi a műsor, mert ez nem pusztán szereplés. Sok vendég jön hozzánk, külföldiek is, itt van közel a Flamenco szálló. Egészen másként hangzanak a zeneművek, az ének a templomtérben, mint egy pódiumon, sokkal bensőségesebb, kiteljesedettebb módon.

KLP: Igen, valószínűleg sok olyan kereső embert odavonz, akik talán másképp nagyon nehezen szánnák rá magukat, vagy egyáltalán nem, hogy a templomba tegyék a lábukat. Nem nagyon lehet meggyőzni őket, hogy egy odaadással végighallgatott szentmise mennyivel jobba teszi az ember életét.

BÁE: Valóban, lehetne a spontán részvétel kicsit nagyobb, de itt, ebben a közösségben a szentmiséhez való hűség nagymértékben megvan. Művelt világ ez itt, igazán tudják az emberek, mit jelent Istennek válaszolni, mennyire megemel bennünket ez a tény.

Nagy kegyelem, ha gyógyítani lehet

KLP: Már beszéltünk az emberek nehéz megközelíthetőségéről és a városmisszióról is. Van ebben egy kis neofita túlbuzgalom is, de mégis, valahogyan bánni kellene ezekkel az emberekkel. Találkoztam olyannal, aki azt mondta, már harmadszor vesz részt, és még mindig nem történt vele semmi...

BÁE: Azt gondolom, Jézus, nemhiába gyógyított annyit, űzött ördögöt, és nemhiába küldte el az apostolait sem. Az embernek sokszor gyógyítania kell. Az nagy kegyelem, ha gyógyítani lehet. Nagyon érdekes, ahogyan összefügg az emberben az Isten iránti érdeklődés, nagylelkűség, szeretet, önmaga elfogadása és az embertársak elfogadása. Ez a magasság, szélesség és hosszúság állandóan ott kísért minden mozdulatunkban. Ha az ember háborúban áll önmagával, elégedetlen önmagával, lelkileg nem kiegyensúlyozott, nem tiszta, az Istennel is nehezebben találkozik.

Fiataloknál gyakran előfordul, hogy összeköltöznek, és évekig élnek egy ilyen se tőled, se hozzád kapcsolatban, ami minden más életviszonyukat is megmérgezi. Vívódba látom, hogy ilyen elfogult erőterben hogyan töprengenek a fiúk azon, hogy feleségül veszik-e azt, akivel együtt vannak, vagy sem.. Úgy gondolom, ez rossz játék egymás sorsával, egy dönteni-nem-tudás, aminek sokszor az a vége, hogy a kapcsolat felbomlik. Az ösztönkapcsolatban a szabadság homályosodik el, az önkéntes, szabad választás és felelősségvállalás méltósága károsul. A katolikus házasság nem papi ügylet, hanem két ember mélységesen szent szövetsége Istenben. Az Efezusi levél szerint olyan, mint Krisztus és az Egyház szövetsége, mint Szent István és Boldog Gizella házassága. Nem félvállról vehető dolog, nem lehet feliből-harmadából élni, csak teljes odaadásban.

KLP: Azt szokták fölhozni a fiatalok az összeköltözés mellett, hogy jobban megismerik egymást, tapasztalatot szereznek. Van is egy olyan magyar közmondás, hogy lakva ismeri meg egymást az ember.

BÁE: A házasság nem csupán biológiai ügylet, nem csupán érzelmi támasz, hanem – jó esetben életre szóló – egymás melletti döntés, mint a szerzetesség és a papság is. Nem akarom magamnak kuporgatni az életemet, mert előbb-utóbb megdohosodik, mint a véka aljában felejtett liszt. Míg ha elajándékozom magamat Istennel vagy Istennek, akkor az életem kivirágzik, értelmet nyer. Pontosan ez a felelős, szabad gesztus halványodik el akkor, ha azt hisszük, hogy a házasság csak annyiból áll, hogy megtanuljuk kezelni, hogy hová tegyük a fogkefét, mert az ugyancsak másodlagos ahhoz képest, hogy kinek tisztelem a másikat, hogyan tudom elfogadni, elviselni jó oldalaival és gyöngeségeivel együtt, hogy hogyan következik kapcsolatunkból a család, a gyermek, a gyermekért, a jövőért érzett felelősség. A házaselet is olyan, egyszer kialakuló és kizárólagos tény, mint a születés, a halál.

KLP: Mit lehet útravalóul a fiataloknak adni, atya mit szokott mondani?

BÁE: Ó, de szívesen válaszolok erre a kérdésre! Érettségi-közeli diákokat tanítva megtanultam, hogy nagyon röviden és világosan kell beszélni, és valóban ilyen útravaló pragmatizmussal. Igazában abból lehet kiindulnom, amit ők kérdeznek, de a válasznak mégiscsak nagyon frappánsnak kell lennie. Ebből okulva minden egyes jegyespárnak elmondom, esketési emlékként is, a három lényeges szempontot. De előbb megkérdem őket, hogy mi az a három dolog, ami a tartós, jó házassághoz kell. Felsorolják, hogy bizalom, szeretet, hit, és így tovább. Ezekhez kötődve azt szoktam fölkinálni, hogy először is gondolják meg, milyen nagy ajándék, ha minden nap van személyes pár percük egymásra. Ennek ellene vethetik, milyen naiv a pap, hogy ilyeneket beszél, hiszen órákat tudunk andalogni egymással a Gellért hegy oldalában, vagy a tó körül. Én viszont megkérem,

borítékolják az ajánlatot, mert majd öt-tíz év múlva, amikor a gyerek sír, munkahelyi gondok vannak, egyikük megbetegszik, mekkora ajándék, ha az embernek minden nap van tíz perce a másik számára. De ez az öt-tíz perc személyes egymásra koncentráció legyen, ne csupán a gázszámla vagy a gyerek cipőmérete legyen a téma. Nagyon fontos, hogy a személyes vonatkozás a tárgyi elé kerüljön.

A másik ilyen szellemi „virágszál”, ami a menyasszonyi csokorba illetve a vőlegény kihajtójára kerül, hogy legyen erejük együtt imádkozni. Akármilyen röviden, de együtt. Egy bibliai mondat nyomán, egy napi esemény kapcsán, bármi megfelel. Azzal tudom hitelesebbé tenni, hogy Teréz anya ezt kifejezetten tanította. Az a házasság, amelyben a férj-feleség a maga személyes imaélményén túlmenően vagy annak a háttérével tud Istennek a másik előtt akár csak egyetlen egy mondatot is kimondani, nem tud szétesni.

A harmadik ajánlás pedig, a születendő gyermekek érdekében is, hogy a házaspár valamilyen kis közösséghez tartozzék. Itt a plébánián is van többféle kis közösség: Csigaház, Talita Kum, Hófehérkék, és a többi, de én most alapvetően a házasságokra gondoltam. Ha négy-öt házaspár összetart, a mai fiataloknak fontos a kortársi támasz, akkor nagyon jól meg tudják segíteni egymást lelki és gyakorlati szinten egyaránt. Ami az egyik házaspárnak tragikusnak tűnik, vagy éppen túl könnyedén vesz valamit, a másik pár talán helyre tudja tenni a saját tapasztalatai tükrében. Szívesen említek egy öt-hat házaspárból álló csoportot, akik havonta egyszer összejönnek.

Ameddig nem voltak gyerekek, addig vasárnap délután tartották az összejöveteleket. Mostanában viszont interneten keresztül megbeszélik, hogy mi legyen a téma, pl. a vasárnap családi megünneplése, fölkeszülnek rá, a gyerekeket leadják a nagyszülőknél, ők pedig valamelyikük otthonában összegyűlnek egy szombat este, kilenctől éjfélig. Előfordul, hogy az éppen ügyeletes vendéglátó család egy lelkipásztort is meghív. Igen érdekes és bátorító élmény, ha összevetjük a szempontjainkat. Soha nem megyünk át valami szertelen lakmározásba, egy csésze tea, valami ropogtatnivaló, ez elegendő is. Egy ilyen összetartás oda vezet, hogy alternatív életmódot, társadalmi közösséget lehet kiépíteni az ilyen közösségek összefogásából.

KLP: Mik a tapasztalatai atyának a család válságával kapcsolatban? Sokan már temetnék a családot, meg alternatív család-modellről beszélnek, ennyire nyilván nem tragikus a helyzet, de az látni való, hogy baj van.

BÁE: Igen, de ez valamennyire mesterségesen gerjesztett folyamat is. Bár a média bizonyos mértékben pozitív adást is sugároz, mégis nagyban felelős a családok bomlasztásáért. Tömérdek, a házasságot, a családot, most már még az anyákat is lealázó adás kerül a képernyőre, igaz, hogy hifi minőségben de szégyenteljes tartalommal. Ez egyáltalán nem ártatlan dolog, mert óhatatlanul kikezdi az embert. Ha nincs az a nagyon tudatos, személyes egymásra figyelés a házasságban, akkor – többek között – ezek a hatások a házasságok szétbomlásához vezetnek. Természetesen a konkrét rossz példák, a rokoni vagy baráti körben tapasztalt lazaságok még jobban kikezdzhetik a hűséget. Ugyancsak káros az agyondolgoztatott, meghajtott élettempó, mert az agyonfáradt, kiégett ember rosszabbul viszonyul a valósághoz, különösen is a személyes kapcsolatokhoz. Figyelmeztetően kell elkönyvelnünk, hogy mit ér ha fölépül a ház, de szétesik a házasság. Nem a reális fészkepítés szándéka a rossz, hanem az a mohóság, eltárgyasulás, amely nyomán a betonkeverés fontosabb lesz, mint egymás megölelése.

KLP: Kétségtelenül hat rájuk egy másik világ, és nem segíti őket szinte semmi, hogy a házasságok a nehézségek ellenére is együtt maradjanak. Egyre kevesebben is vállalják manapság a hagyományos házasságot. Itt hogyan alakul a házasságkötések száma?

BÁE: Azt gondolom, hogy napjainkban, rámutathatunk számos jó példára is, ilyen az Antiochia közösség, amely igazán kivirágzott nálunk, sok jó házasság született belőle. Nagy támasza a fiataloknak Bíró László püspök atya családtámogató mozgalma, a családbarát

papok évente kétszer-háromszor tartott lelkigyakorlata, találkozója, ezeket nem lehet figyelmen kívül hagyni. Többi paptársaikat is segítik. Meg kell említenünk a Házas Hétvége áldásos mozgalmát, amely hazánkban ugyancsak nagyra nőtt, a MÉCS nevű változatát, a Schönstatt mozgalmat és más hasonlókat. – Annak is van segítség, aki igazán meg akar menekülni. Isten senkit nem hagy magára. Minden egyházmegyében van családreferens lelkipásztor segítő beszélgetésekre, jól felkészült szakemberek, olyan tisztán keresztény szemléletű tanácsadók, akik tanácsaikkal nem teszik még „betegebbé” a hozzájuk fordulókat, hanem segítenek helyreállítani a kapcsolatot. Még az előzvegyült, egyedül maradt szülők számára is van egy AVE közösség.

Természetesen emellett az egyéni felelősséget is hangsúlyozni kellene. A férjet senki sem kötelezi arra, hogy az internet mocskos oldalait éjszakánként kinyissa. A feleség sem köteles a férjétől közömbösen elfordulni, és magára hagyni a problémáival. A személyes helytállást erősítheti az a számos tanfolyam, tanácsadó közösség, kiadvány, folyóirat, képes magazin, DVD, videó készlet, amely – ha időben figyelünk rá – sok minden ballépést segít megelőzni.

Szeretnék egy olyan példára hivatkozni, amely világossá teszi, hogy Isten kegyelme minden kornak fel van kínálva. Ötvenhat után, amikor az ateizmus igazán sötét napjait éltük, egy-egy reménysugár akkor is felvillant. Milyen érdekes, hogy akkor Budapest kellős közepén az istenhitnek, az odaadásnak, az áldozatnak egy nagyszerű képe csillant meg, ha valaki oda tudott figyelni és észrevette. Rédei József atya annakidején az egész dorogi szénmedence hihetetlenül nehezen mozdítható bányászcsaládjait rá tudta venni, hogy eljőjenek Pestre. Több busszal érkeztek, és elvitte őket szentmisére és színházba is, pl. a Szent kísérlet c. darabra, amelyik a Dél-Amerika jezsuita redukciókról szól.

Egyetlen generáció sem mondhatja, hogy az Isten háta mögött él vagy élt, nagyon bízom benne, hogy ez most is így van. A nagy különbség az előző időkkel szemben, hogy most egy nagyon csalafinta altatással, csapdaállítással operáló ellenféllel állunk szemben. Fáradtak vagyunk, bizonytalanok, nehezen döntünk. A fiataloknak nehéz ennyi érzelmi elkezelés és az élet ellen ható ténnyel szemben dönteni, kiállni valami mellett. Merjünk dönteni, igent mondani és nemet mondani, ha kell. Azt gondolom, hogy magában hordja a választ, ha valaki erkölcsösen, szépen éli a családi életét, vagy pedig nem. Fájdalmas látni azt, aki elkezeli az életét, de hát észre kell venni, hogy az életnek van egy belső rendje. Ha valaki ezt fölírja, magára omlasztja az egészet, ez nyilvánvaló. Az egyház annyira megbecsüli a házasságot, és a teremtés szintjén élő ember szerelmét, a házasságkötési igényét, hogy még egy meg sem keresztelt emberrel is lehet házasságot kötni, kellő hozzájárulással, mert a szerelem az emberbe beleteremtett, megbecsülendő valóság. Az Egyház az ilyen kapcsolatot is megszenteli. Ne felejtjük el, hogy a Magyar Katolikus Püspöki Kar *A boldogabb családokért* körlevelében külön fejezetet szentel azoknak, akik a teremtés rendjében nem katolikusként, nem keresztényként, de a házasságot megbecsülve élnek tartós életszövetségben. A család, mint társadalmi közösség, mint személyes, mint természetfeletti közösség, Krisztus Egyháza tiszteletében áll. Katolikus szemmel azonban a házasság szentség, felbonthatatlan kapcsolat. Ennek a szent kapcsolatnak a gyümölcse a gyermek.

Az Egyház tehát nagyvonalú és megértő. Sok vegyes házasságot is kötnek itt a plébánián. Ha valaki a józan eszével szemben, rossz sűgások, rossz minták alapján, megalkuvásból vagy a könnyebb út miatt ezt fölírja, akkor ő hordja érte a felelősséget. A házasság felbomlásának következményeiről a pedagógusok körében szinte közhelynek számít, hogy bár nem mindegyik gyerek, aki föl bomlott családból származik, lesz „szörnyű”, de a „szörnyű” gyerekek szinte majdnem minden esetben ilyen háttérből származnak. Ha az ember fiatalon nem kapta meg a biztonságot, jogtalan módon ugyan, de a jogos igényét számolja el rajtunk, mert megillette volna egy tisztességes nevelés, egy bensősége családi otthon.

KLP: Atya hogyan látja az iskolák helyzetét?

BÁE: Nagyon örülök, hogy vannak. Én végül is ciszterci neveléssel indultam el, és ahogy a zsinat mondta, a kultúrélet építésében, átörökítésében az egyháznak jelentős szerepe van éppen a pedagógusokon át. Nem kell azonban az iskolától túlfelé sokat várni a hitgyakorlásra nevelés terén. Az iskola nem pótolja azt az egyházközségi nevelést, amit emellett meg kell adni. Az azonban nagy lehetőség, hogy a mai magyarországi – kb. 5 százaléknyi – egyházi iskolában nevelt, néhány ezer fiatal olyan ígéretet jelent, hogy nekik, mint művelt embereknek legalább minimálisan átgondolt hitképük, istenképük, emberképük, egyházképük, társadalmi képük van. Emellett remélhető, hogy ha a középiskolásokra gondolok, viszonylag rendezetten folyt a második kamaszkoruk. Ahol erősen volna tennivalónk, az egy olyan hívő légkör tovább alakítása, ami megerősíti a fiatalokat ebben a látásukban és tartásukban. Egyre több neveltetési hiánnyal jönnek, egyre inkább elszabadultan, nagyon kevés örömteli függés-élményük van, nagyon kiszolgáltatottak a propagandának. Üdvös volna a lehetőségeket vonzóan fölkinálni. A Szent Margit Gimnáziumban Görbe László igazgató bevezette, hogy tanítás után, a hetedik-nyolcadik órában a papok közül valaki ott marad egy elérhető helyen egy kis beszélgetésre, vagy akár szentgyónásra is. Nem sokan, de élnek vele a gyerekek. Nagyon fontos, hogy a kollégákkal összeérleljünk, és ki-ki, a maga karizmájának megfelelően, a többiekkel karöltve keresztény szemléletet képviseljen. Ezt a Biblia évében úgy is mondhatnánk, hogy végességünk és gyarlóságunk ellenére is, szinte kinyitott bibliás könyv lehetne mindegyikünk a maga küldetésében. A gyerekeket meg kell hallgatni, empatikusan és nagyon türelmesen. A pedagógiai hatékonyságban elsőrangú a következetesség. Csak az Isten kegyelmének ránk hatása több ennél. Ha a gyermek látja, hogy a tanár következetes és valamennyire az értékrendhez ragaszkodik, az őt megerősíti és biztonságérzettel tölti el. Számára is normát ad. Az értékekből már nagyon kevés is sokat jelent ebben az életkorban, hogy ráébredjen a gyerek arra, mi a helyes, mi a jó. Ezek a benyomások nagyon mélyek, életre szólóak lesznek. A lelki napok is fontosak. Ne egy merev doktrínát adjunk át, hanem az élet kultúráját a keresztény valláskultúrában. Nagyon fontos a szülőkkel való kapcsolat is. Nagy lehetőségünk, hogy jobban megszólítsuk a szülőket. Jobban össze kellene kötni az iskolát a szülőkkel, mint régen. Korábban ez a két oldalról egységes, egymással koordinált nevelés meglehetősen egyértelmű és eredményes volt.

KLP: Az a szerzetesrend, amelyhez atya is tartozik, a legnagyobb tanító renddé vált. Hány tanára van most?

BÁE: Elég minimális a létszám. Biztató, hogy nem régiben nagyon kiváló papokat szenteltek Zircen. Reméljük, hogy tanárok is lesznek közülük. Most még nehezíti a helyzetünket, hogy kiesett negyven év, és nagyon nagy a korkülönbség még a legidősebb fiatal és a legfiatalabb idős között is. Erősen érezzük ennek hátrányát. Különösen akkor kiáltó ez, ha a ferences, bencés, piarista atyákkal hasonlítjuk össze magunkat, akik, bár korlátozott számban, mégis szervesen építkezhetek. Plébániánkon kiemelkedő támaszt jelent dr. Kállay Emil piarista atya, aki akkor is, amikor rendje tartományfőnöke volt, hűségesen segítette az itt általa kialakított kisközösségeket, az általa gondozott házaspárokat, családokat. Helytállásunk érdekében az efféle baráti kapcsolatokat is értékelni kell. Reméljük, hogy Isten irgalmas hozzánk, és mártírjaink áldozata is annyira kedves számára, hogy társakat ad majd nekünk, hogy a munkánkat tovább végezhessek.

KLP: Mikor is van a Brenner-évforduló?

BÁE: 1958. december 15-én ölték meg. Elgondolkodtató, hogy a másik, ugyancsak szent emlékeztető ciszterci diáknak, Kaszap István halálának évfordulója két nappal későbbre esik.

Folytatva az előbbieket, természetesen abban is bízni kell, hogy olyan becsületes, rendes tanári kar támogató bennünket súlyos feladataink végzésében, akik ezt a mi gyöngességünket kipótolják. Jó, hogy iskoláink tanári karai olykor a Zirci Apátságba, vagy a Kismaros-i vagy Érd-i ciszterci nővérek monostorába jönnek el lelki napra. Az is segíti pedagógiai

szemléletünk formálását, hogy ehhez friss irodalom is született az elmúlt évtizedekben. Dr. Kerekes Károly apát úr igen jól tudja, mitől ciszterci a ciszterci nevelés, milyen az igazi ciszterci tanár. Igyekszem én is összegyűjteni az apát úrnak ezeket az írásait és beköttetni, hogy együtt legyenek. Sok jó állásfoglalása van a keresztény pedagógia, a ciszterci szellem, lelkeség, a ciszterci obláció irányában.

Oblációnk is van, ami elsősorban a világban élő, lelkeségünkkel szimpatizáló híveink összefogó intézménye. Ugyanakkor összekötő tényező a társadalom megszólítására. Dr. Kalmár Ödön idején, a negyvenes évek végén igen sokan vállaltuk a részvételt az oblációban. Az obláció tehát olyan, mint a ferencesek világi rendje, a világiak számára létrehozott közösség. Ahogy a bencések, úgy mi is azért nevezzük oblációnak az intézményt, mert az obláció konventjeinek (csoportjainak) a tagjai följajlanlják magukat a közösség körében, ígéret formájában Isten dicsőségére, életük állandó lelki jobbítására, az állapotbeli tisztaság megőrzésére, és hűséges helytállásra. Ebben a kegyelmi erőterben él pl. Budapesten 3-4 konventünk és úgy tűnik, mostanában fog konventté alakulni másik két-két olyan házas csoportunk, amelyek ezáltal szeretnék összetartozásuk jövőjét és színvonalát biztosítani.

KLP: Nagy hagyománya volt ezeknek a konventeknek!

BÁE: Igen, igen. Boldogult szüleim is halálukig benne voltak, és a konventtagok a legnehezebb körülmények között is összetalálkoztak és támogatták egymást, és tartották egymásban a lelket.

KLP: Családokra alapítva is léteztek konventek?

BÁE: Amint említettem, igen, de inkább korosztály szinten. Annak idején diákként én egy diák-konventbe kerültem. Mostanában temettük el és ajánlottuk Isten ajándékos szeretetébe az első obláta generáció utolsó tagjait, a kiváló tanárnőt, Császár Margit nénit, vagy a történelmi családot képviselő, sokat alkotó Csonka Pálné, Wargha Margitot. Nagy egyéniségek voltak, markáns tartású emberek.

KLP: Hogyan zajlott az élet egy ilyen konventben?

BÁE: Havonta találkozunk, mindig zsolozsmával kezdünk. A zsolozsma könnyen magával ragadja az embert. Közösségben jól végezhető. Arra emlékeztet, hogy Jézus Krisztus, Szűz Mária is imádkozták a zsolozsmákat. A zsolozsma liturgia, tehát az Egyház nyilvános, hivatalos istentisztelete. Mi ebbe kapcsolódhatunk bele. Dr. Czike János ciszterci atya szokta mondani, hogy őt mennyire megnyugtatja a zsolozsma. Van egy ritmusa, ami az élet által ma bőségesen termelt feszültségeket oldja. A zsolozsmák nagyon őszinték, nagyon emberszabásúak, kifejezik a mindennapi emberi nyomorúságot Isten előtt. Egyeneslelkűségre tanítják az embert.

KLP: A családok mellett az egyedül álló idős emberek gondozása is nagy feladat.

BÁE: A búcsú utáni november közepi vasárnapon szoktunk idősek napját rendezni. A nyár közepén Szent Anna és Szent Joachim napján szintén kiemeljük a nagyszülői szeretet fontosságát, méltóságát. Nagy ünnep nálunk az idősek napja. Elmélkedésekkel készülünk három napon át egy rangos, meghívott atya vezetésével. Szép szentmisén vesznek részt azok, akik bejelentkeztek, felkészültek, ill. az őket kísérő hozzátartozóik. Körülbelül egy háromszázas létszám fogadja ilyenkor az élniakarás szentségét. Járulékosan azt is szolgálja ez a találkozó, hogy az idős ember ne legyen elszigetelt. Karácsonykor, Húsvétkor, és, ha lehet, nyár végén, hogy az időköz ne legyen olyan nagy, igyekszünk meglátogatni a betegeinket. Nekem személyesen van hetven-nyolcvan betegem, Ipoly atyának is van jó néhány. Szemmel tarjtuk őket, tudunk róluk, sokszor bizalommal fordulnak hozzánk, vagy kérnek valamit. Sokszor nagy keresgélés útján, vagy haláleset kapcsán tudjuk meg, hogy van egy beteg nagymama vagy más idős rokon. A legjobb családok sem beszélnek ezekről az idős rokonokról, mert nagyon nehezen látják el őket alapszinten is. Éppen azért nagy áldás a szentség felvétele, mert ezzel a II. Vatikáni Zsinat nyomán remélhetően fel lehet törni a végzetes szorongást. Ha valakinek igénye van rá, hogy gyakrabban áldozzon, akkor erre is van lehetőség. Tíznél több nővérünk, többnyire világi hölgy, kapott arra engedélyt a bíboros

atyától, hogy áldoztasson, és ők fölkeresik az érintetteket. Külön meg kell emlékeznünk hálával a Karitászról, mert négy ágazatban végzett kiváló munkájuk között az egyik éppen az idősek gondozása.

KLP: Azért inkább az a gyakori, hogy szent kenettel kell ellátni őket...

BÁE: Sajnos, nem is olyan gyakori, örülünk, ha sor kerül rá, mert ezzel jelentősen segítünk a beteg, idős testvéren. Ha a temetési statisztikákat figyeljük, engesztelve kell látnunk, hogy az elhunytaknak, az előre ment testvéreknek csak 2/5-e van legfeljebb ellátva, 3/5-e nincs. Ez a középosztályi szemléletnek nagy felelőssége. Bánt, amikor egy jelentékeny társadalmi súllyal bíró hívő társamat a koporsóban kell megismernem, hiszen mennyi jót tehattunk volna az életben együtt. Vajon mit kellene még tenni értük? Annyira szorongva élünk még most is, hogy sokszor a minimális kapcsolatok sem jönnek össze. A lelkipásztor és a beteg ember között pedig mégis bizalmas összetartás jön létre. A szobába kényszerültek megnyílnak. Csodálatos sorsokat ismerhetünk meg bennük. Sokrétű kapcsolatokat, amelyek ha a közösségi életben már előbb kibontakozhattak volna, akkor ma másképp nézne ki a társadalmunk.

Mostanában ismételten megráz, hogy temetések alkalmával gyakran találkozhatunk jelentős emberek tipikus magyar sorsával, amiben oly hasonló szenvedések, olyan küzdeni tudó bátor élni-akarások tükröződnek, és amelyek számunkra jövőt építő örökségek lehetnek.

KLP: Elérkeztünk az utolsó nagy témakörhöz, magának a városrésznek a helyzetéhez. A közélet, a változások, hiszen rövid időn belül jelentős változásokra számíthatunk. Atya hogyan látja az elkövetkezendőket?

BÁE: Elgondolkodtat a nem kis méretű migráció: sok kiváló testvérünk költözik el a környező budai településekre. Ez nagy érvágás, de hiszek benne, hogy ennek a városrésznek a nagy asszimiláló ereje majd ellensúlyozza a keletkező hiányt. Aki keresztény lelkű és magyar szellemiségű, segít abban, hogy az új idetelepülőket is meg tudjuk szólítani. Mostanában örvendetes jelenség, hogy valaki a szentmise végén odajön, és jelzi, hogy ő új, most költözött ide. Ez annyira szép jelenség, amennyire egészséges is, Bárcsak az idekerülő egyetemisták is gyakorolnák, de mint vidékiek nehezebben nyílnak meg, és hétvégén különben is hazautaznak, nem találkozunk velük.

Felújítottuk a Szent Imre búcsút, ami a háború után sajnos megszűnt. Annak idején, Tatabányán a már megnevezett Gál István bányáigazgató létrehozta a népművészet megbecsülésének és a Bányásznaphoz egy kulturális változatát. Ennek mintájára úgy gondoltam, hogy mi is felújíthatnánk a Szent Imre búcsút, méghozzá igényesen, rangot adva minden iparművészeti, népművészeti kezdeményezésnek, és elmélyítve a templomi eseményeket. Remek gondolata volt egyik munkatársamnak, hogy a kirakodóvásár kezdeten áldjuk meg szolgálatukat. Ez nagyon kedvező visszhangra talált. Annyira jólesően fogadták, hogy ez most már törvény a számunkra, a búcsú kezdetekor kimegyünk az árusok közé, és megáldjuk őket. A templomon kívül és belül is rangos események zajlanak, különféle rendezvények, sportnap, szombat este pedig búcsús szentmise, amit rendszeresen a Főapát úr vezet. Az egész idő alatt a keresztény kultúra és annak amatőr és hivatásos képviselői játsszák a főszerepet. Ugyanakkor a templomban folyamatos szentségimádás ad szent háttérrel az ünnepléshez. Mi, a Szent Jobbról nevezett espereskerülethez tartozó papok is összejövünk ilyenkor, szeretnénk, ha a hívek is követnének bennünket. A koncelebrált szentmise és egy kis agapé ilyen nagyvárosi forgatagban nagy erőforrás.

KLP: Hogyan fogja majd érinteni mindezt a nagy átmenő forgalom?

BÁE: Amint már mondtam, Isten hűséges, és lehetetlent nem kíván tőlünk. Hiszem azt, hogy az Istentől kapott feladatokat meg tudjuk válaszolni, vagy én, vagy az utódaim. Mindennek eljön az ideje, minden megérlelődik, és talán csakugyan létrehozhatjuk azt az alternatív társadalmat, ami egészen más, mint a jóléti, önmagát kiélő, tönkremenő, összegabalyodó

emberek világa. Adná az Isten, hogy mi ezt az igazi, keresztény magyar kultúrát tudjuk szolgálni.

KLP: Mik atya személyes terveid?

BÁE: Hogyan lehetnek nekem személyes terveim, amikor már az is Isten ajándéka, hogy itt vagyok? Most kaptam a Bíboros úrtól egy nagyon szép levelet, amiben azt írja, hogy bár betöltöttem a hetvenötödik évemet, de még maradhatok, ameddig jónak látja és a rend érdeke is úgy kívánja. Kaptam tehát egy hosszabbítást, egyébként is, minden nap, amit megélek, ajándék Istentől, tehát nevetséges lenne holmi nagy tervekről beszélni. Eddig is olyan volt az életem szövete, és a társadalmi politikai viszonyok, hogy nem nagyon volt lehetőség tervezni. Az viszont igaz, ha az ember kapott egy utat ajándékba, azon végig kell menni. Persze, mégiscsak vannak tervek, amit az élet menet közben fölvet. Arra törekszem, hogy ezeket jól valósítsam meg.

Csak példaként említem, hogyan szeretném elősegíteni, hogy egyházközségünk szolgálata hatékonyabb legyen, egyben nyitottabb is a szomszédos egyházközségek, egyházmegyei feladatok, aktuális kihívások iránt. Úgy tűnik, megszoktuk, hogy a jót mondjuk, de nem kell tennünk, és a lehetőségekről hallunk ugyan, de elengedjük a fülünk mellett. Most próbálunk arra irány venni a fiatal csoportokkal, hittancsoportokkal és a cserkészekkel, hogy „egy sávot, egy cselekvési területet, vagy másokkal együtt végezhető feladatot válassz ki, azt képviseld, lásd el, számolj be nekünk róla”. Van újságunk, van hírlevelünk, ott megjelenhet. Szeretnénk az őszi városmissziót ismételten megrendezni. Ezek a rövid távú tervek. Állandó törekvésünk, hogy valamiképp úgy intézményesüljön a szolgálat, vagy jobb szóval olyan stílus alakuljon ki a pasztorációban, amit lehet követni. Tehát ne minden rögtönzéssel történjék, hanem valamilyen hiteles formája legyen. Legyenek szakembereink, felkészült fiataljaink, akik egy-egy feladatkört kézben tartanak, ellátnak.

KLP: Ennek a könyvnek a mottójául egy régi ciszterci író mondatát választottuk, egy kissé mai nyelvre fordítva: Krisztus sokféleképpen él bennünk. Ennek a mondatnak a legfontosabb mozzanata mégis az, hogy: Krisztus bennünk él!

BÁE: Igen. A sok különbség ellenére egységet jelent számunkra. Ebben áll leginkább az én hivatásom is, hogy ezt az egységet szolgáljam. A ciszterci jelmondat is ez, hogy a keresztben legyünk mindnyájan egyek. Az egységtörekvés miatt mozgok hol ide meg oda, nem nyüzsgésből, össze kell fogni azt a széles együttest, ami a Szent Imre város. Látni kell, hogy milyen világban élünk, és az Egyháznak is látnia kell, hogy hazánk milyen problémákkal küzd. Ebben az összefüggésben a leginkább korszerű és az Isten által sürgetett feladat, hogy egységet teremtsünk. Sok-sok türelemmel, alázattal, kivárással, de törhetetlenül.

KLP: Másfelől pedig, a sokféleség Krisztus végtelen szeretetét is jelenti.

BÁE: Igen, az Evangélium mindenkinek fölkínáltatott. Ehhez empátia, megértés, nagylelkűség vagy legalábbis nyitottság szükséges, nagy nagy szentlelkes szeretet és bizalom abban, hogy „hűséges az Isten”.